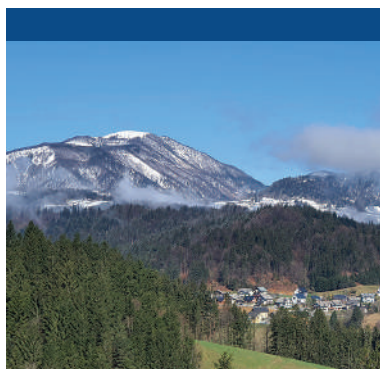

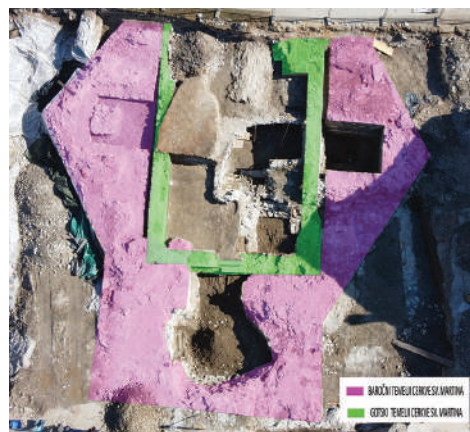
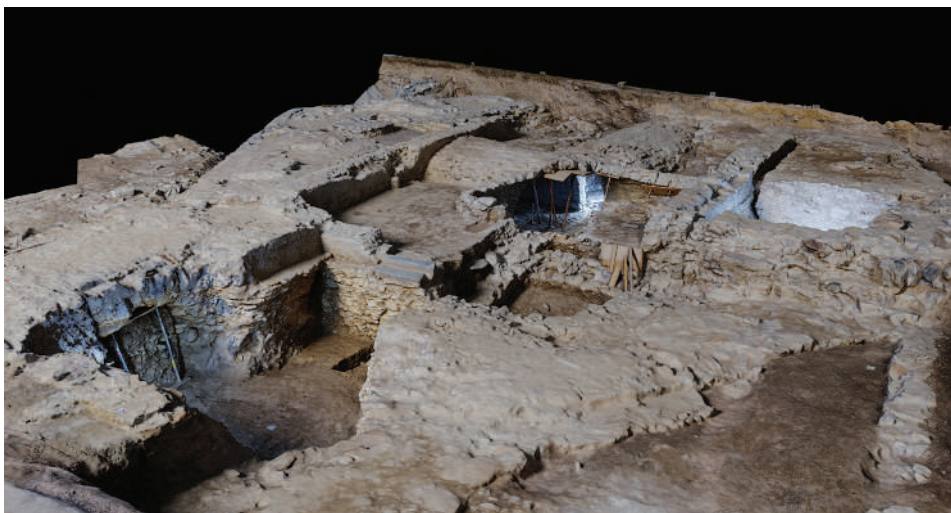

Vaščan

GLASILO KRAJEVNE SKUPNOSTI POLJANE

Arheološka izkopavanja v središču Poljan (arhiv ArheoAlpe, zavod za kulturo, izobraževanje in turizem Bohinj)

Poljane po imenu in vsebini

Beseda *poljane* se sliši tako mehko, da bi kakšnega poeta njen zven lahko takoj zazibal med majniške livade ali med zrelo žitno zlato, ki – navajeno priklanjanja – kljub bogastvu ohranja držo skromnega, ponižnega. Na obodu zasanjane nižave pa obzidje zaobljenih vrhov, ki straži, da pogled popotnika ne zdrkne dalje, da vztraja v objemu jutranjih meglic prebujajočega se kraja. Tej idili pa *poljanam* pristoji še kakšen trg, vasica mala, ujeta v pejsaž svetlobne impresije, kjer teče čas tako kot njena reka, počasi, brez sunkovite sile.

Vem, kaj boste rekli. Čisto preveč poezije za naše nedokončane *Poljane*. Toda presneto, v naše kraje nekoč priseljeni Slovan se je moral zastrmeti v podobno impresijo, da je osrednjo vas v dolini zaznamoval z močjo tako prijetnega imena. Ali pa je kraj imenoval, še preden je sploh nastal, ker je verjel Rimljanom, ki – preden so od tod odšli – so pravili, da se z imenom zaznamuje, da se z njim lahko doseže to, kar ime vsebuje; morda je bil celo prepričan, da ime lahko povzdigne mali kraj v metropolo doline. V tej skromni raziskavi dalj od tu ne bomo šli, se ne da, začetki so skrivnostni, za sabo v nove čase vlečejo zgolj fragmentarno sled, ki že več kot tisočletje ostaja stalnica, okrog katere se neprestano vse spreminja. In če hočemo spoznati to ime, moramo pravzaprav spoznavati spremembe, ki se imena drže. Tudi letos jih *Vaščan* nekaj razkrije. Povabljeni, berite. Sama pa se v tej uvodni misli tako kot morda nekdanji Slovan ozrem na spremenjeni kraj istega imena in vam povem, kako in kaj se danes vidi.

Vas ob cesti, razpeta na tri strani, daje občutek trpečega na križu z zevajočo votlino na sredi, tam, kjer bi moralo biti utripajoče srce, torej stičišče modrosti in učenosti, središče duhovne razsežnosti ali na kratko utelešena moč vasi; kamor bi se morale stekati razvejane žile organizma, daljše s hribov in krajše z dolinskih vasi. A ker se nimajo čemu ustaviti, njeno prazno jedro vedno bolj sameva. Zgradbe srečevanja so se namreč iz središča razbežale kot nekoč preplašene gosi ob grozeči Hanibalovi nevarnosti. Ena stavba je izgnana iz vasi, druge pa so se zatele vsaka v svoj kot, morda tudi zato, ker so želele biti vsaka zase na vasi svoj gospod. Kaj pa vem, kako je to prišlo, da trenutno vztraja v središču zgolj še ena.

Pa saj to ni čisto nič posebnega, pomislim v nadaljevanju, naš pojav ima predhodnika – izpraznjenost središč je že nekaj časa znana tožba starih mest, katerih težišče se je z nastankom »mega centrov« prevesilo na njihov rob. Lokalne oblasti – zdravniki mestnega srca – se na vse kriplje trudijo umirajočega vrniti v življenje. Njihov napor je velik, uspeh pa zanemarljiv in kratkotrajen, ker bolnik ne sodeluje in ker je zastrupitev že tako razširjena, da bolezen samo še napreduje. Izpraznjenost mestnih ali vaških jeder je namreč zgolj ena od nešteti zrcalnih

Foto: Jaka Šubic

podob stanja sodobnega duha. Kamor koli obrneš to zrcalo, povsod se vidi ista slika: votla stara mestna jedra, votla kultura – družbena in duhovna –, votli odnosi ... votel človek. Vsepovsod pod fino zunanjjo obleko, ovešeno z imenitnimi nazivi, priznanji, vsečki, projekti krasnega imena, besedami v krinolini ... zeva zastrašujoča praznina. Na zunaj vse na huj, na znotraj vedno večja revščina. »Bogastvo nič« ali »Obdobje svobodnega mrtveca v glamurozni obleki« bodo morda poimenovali prihodnji analitiki dobo našega časa, če bodo seveda preživeli. Posnemal je barok, bo v nadaljevanju njihova ocena, a s to razliko, da preobloženi barok vsebino – četudi izumetničenega okusa – ohranja, medtem ko današnja doba vsebine sploh nima ali pa neopaženo izginja. Prazen žakelj pa ne stoji pokonci, naj je še tako privlačen, bleščeč in lep. Če se bo izpraznil do dna, nam grozi ne zgolj duhovna lakota – ta je že nastopila –, pač pa njena težko izrekljiva posledica. Stojimo torej na robu, na preizkušnji.

Tokovi pa so siloviti in kdor se jim upira, postaja v sodobnem svetu vedno bolj tujina. Bomo ohranili vsaj za seme tistega hranila, ki dela človeka polnega, da ne planemo čez rob, tako kot nekdanja rimska veličina, ki se je prav tako začela razkrajati od znotraj navzven? Se bomo uspeli izogniti preračunljivemu zapeljevanju, ki nas oddaljuje od narave, skupnosti, sočloveka, spoštovanja, ljubezni ... smisla? Povem vam, ne bo šlo brez skupnega zavedanja, prevrednotenja, trdne odločitve, energijske preusmeritve. Poljancem se prva večja priložnost in preizkušnja ponuja z izgradnjo novega kulturnega doma. Menda bo lep, moderen, veličasten. Hodili ga bodo gledat od blizu in daleč. Upam, da ne zgolj kot kulturno znamenitost nekega časa ali kot prazno »cerkev« v sredini na novo preurejenega kraja s prijetnim imenom. Napravimo torej novemu času, ki z januarjem prihaja, več prostora za več zdrave vsebine, za pristna srečevanja, toplino, zdrave odnose, ljubezen in spoštovanje.

In ne nazadnje še zahvala. Od *Vaščana* se je poslovila Vaščanova odbornica in njegova dolgoletna sodelavka, Milena Sitar. Sprva je pisala o kulturnem dogajanju v kraju, nato opravljala delo lektorice, v zadnjem desetletju pa se je podpisala pod vrsto skrbno napisanih člankov. Milena, iskrena hvala.

Jerneja Bonča, urednica

Spoštovani krajanke in krajani!

Lepo pozdravljeni na straneh 130. številke glasila *Vaščan*, ki vas že 48 let redno obvešča o dogodkih v naši krajevni skupnosti. Leto se je hitro obrnilo, tako da se že po malem poslavljamo od njega. December je po pravilu mesec številnih praznovanj, je čas, ki ga še v posebnem vzdušju preživljamo v krogu svojih najbližjih in prijateljev, kjer se že v adventnem času pripravljamo na najlepši praznik v letu, to je božič.

Leto 2022 se je pričelo s podaljšanjem nekaterih protikoronskih ukrepov, saj je bila korona še vedno naša vsakodnevna spremljevalka. Če smo v tistem času kaj pogrešali, so to številne prireditve in druženja, ki so jih pripravljala naša društva in so se v preteklosti kar vrstili. A kljub težkim razmeram se je življenje odvijalo naprej in gospodarstveniki iz naše krajevne skupnosti in občine so dela nadaljevali dokaj nemoteno.

Ob zaključku leta se ozremo tudi po opravljenem delu v naši krajevni skupnosti. S sredstvi iz proračuna krajevne skupnosti nam je uspelo zaključiti in poplačati v letu 2021 začeto obnovo ceste v Hotovlji od kmetije pri Kočarju do kmetije pri Orlu. V omenjeni odseku ceste smo na novo vgradili cevi za optiko, obnovili vse vtočne jaške za meteorno vodo, pri Bolantaču poglobili vodovod v dolžini 60 m ter poglobili in uredili cesto pod Bolantačevim mostom, kjer je cesta sedaj prevozna tudi za tovorni promet. Na tem odseku ceste smo brežino zavarovali z dvema upornima zidovima v dolžini 70 m in celotni odsek ceste v dolžini 450 m na novo asfaltirali.

V mesecu novembru pa smo pričeli z obnovo ceste na Kupšušu, kjer smo v cesto vgradili cevi za optiko in elektriko, obnovili meteorni jašek ter zamenjali že razpadajoče betonske cevi za meteorno vodo v dolžini približno 25 m. Prav tako je bil zgrajen kamniti uporni zid v dolžini 30 m. To investicijo bomo zaradi slabega vremena in bližajoče zime nadaljevali in zaključili spomladi prihodnje leto. Na odseku ceste Hotovlja–Hotovnik se je čez potok Hotoveljščica razširil in na novo asfaltiral most. Iz proračunske postavke za vzdrževanje cest smo namenili vsa sredstva za vzdrževanje številnih javnih cest in poti v naši krajevni skupnosti.

V letu 2023 bomo tako nadaljevali obnovo ceste na Kupšušu, asfaltirali v letu 2022 izpadli odsek ceste Volča–Malenski Vrh in v Poljanah 64 A – pri stari pošti. Na novo izvoljeni svet kra-

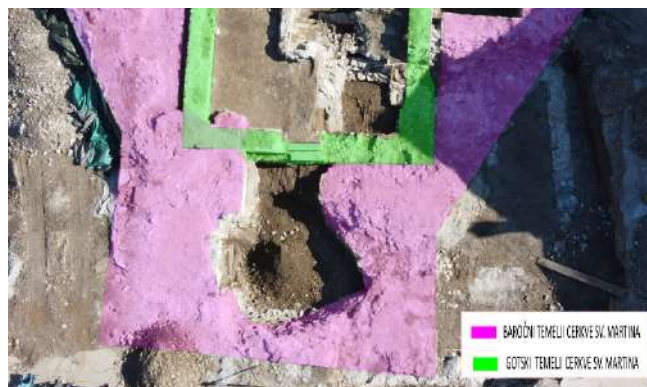
jevne skupnosti Poljane bo pripravil in obravnaval še dodatne predloge in jih uvrstil v plan za leto 2023.

Številni projekti, ki se financirajo iz občinskega in državnega projekta, pa v občini in krajevni skupnosti potekajo normalno. Končno se je pričela obnova lokalne ceste, odsek Poljcom–Palir. Na odseku ceste v dolžini več kot 300 m se bo v celoti zamenjal spodnji ustroj, vgradile se bodo cevi za optiko, elektriko in javno razsvetljavo. Prav tako se bodo na cellem odseku ceste na novo vgradili jaški, prepusti in cevi za meteorno vodo. V kolikor bo dopuščalo vreme, se bodo dela nadaljevala še letos, verjetno pa zaključila spomladi prihodnje leto. Vsem uporabnikom omenjene ceste se opravičujemo za nevšečnosti, ker se tako dolgo soočate z gradbiščem v svoji neposredni bližini.

V začetku leta se je v središču Poljan odvijal zgodovinski dogodek, saj se je v sklopu projekta ureditve vaškega jedra Poljane na novo lokacijo premestila freska *Poljanska vstaja* akademskih slikarjev Iveta in Maje Šubic. V vaškem jedru so se tudi letos nadaljevale arheološke raziskave. Pri izkopu ostankov nekdanje baročne cerkve so našli še na ostanke mnogo starejše gotske cerkve, ki so zelo lepo ohranjeni. Sledi romanske cerkve, ki segajo v 11. stoletje, arheologi še raziskujejo. Dolej je bilo skupaj odkritih 252 grobov, od tega samo letos 63. Občina dejavno sodeluje z Restavratorskim centrom Zavoda za varstvo kulturne dediščine, ki pripravlja projekt prezentacije arheoloških ostankov ter ureditev trga na prostoru arheološkega najdišča. Zaradi izjemne razgibanosti najdišča, predvsem pa njegove starosti, saj so odkrili najdbe iz 1. ali 2. stoletja, so strokovne službe zavoda za varstvo kulturne dediščine predlagale, da se zaradi izpostavljenosti vremenskim razmeram – sonce, dež – najdišče zaščiti z nadstrešnico.

Urejanje ceste na Kupšušu (Foto: Tone Debeljak)

Ostanki gotske in baročne cerkve (arhiv ArheoAlpe, zavod za kulturo, izobraževanje in turizem Bohinj)

Selitev opreme iz kulturnega doma –
Andrej še zadnjič na odru starega kulturnega doma

Po končanju velike investicije projekta poplavne ureditve Poljan se je v središču Poljan pričel nov projekt, to je izgradnja novega kulturnega doma v vrednosti več kot štiri milijone evrov. V dobrem mesecu dni je zidarstvo Božnar porušilo in odstranilo stari objekt kulturnega doma in pričelo graditi novega.

Za gradnjo novega doma je občina pridobila 1,4 milijona evrov na razpisu ministrstva za kulturo, dobrega pol milijona nepovratnih sredstev pa pričakujemo od Eko sklada. Po lanskem odkupu kulturnega doma od župnije smo takoj pričeli pogovore z vsemi najemniki in stanovalci, s katerimi smo imeli večletne sklenjene pogodbe. Pred rušitvijo so se vsi dosednji najemniki sporazumno izselili iz doma, tako da je bila konec septembra stavba pripravljena za rušenje. Za vsa društva, ki delujejo v krajevni skupnosti Poljane, je dogovorjeno z Zavodom Poljanska dolina, da bodo svoje prireditve v dogovoru z občino pripravljali v Sokolskem domu. Krajevna knjižnica Poljane je prav tako na novi lokaciji – v prostorih nekdanje pekarnice, Poljane 28, kjer so preselitev več kot enajst tisoč knjig izvedli sami zaposleni v sodelovanju s člani gasilskega društva.

V novembru pa smo vas vabili na volitve, saj so potekale lokalne volitve, tako da ta številka *Vaščana* prinaša tudi povolilni pridih. Volitve so prinesle tudi nekaj sprememb v svetu KS Poljane. Šest članov sveta je bilo ponovno izvoljenih, dve svetnici in trije svetniki pa so postali novi člani sveta. V imenu vseh članov sveta se vsem volivkam in volivcem prav lepo zahvaljujemo za vaše glasove. Posebej se želiva zahvaliti vsem članom sveta KS Poljane, vaškim odborom, občinskimi svetnikom in županu za štiriletno dobro sodelovanje. Iskrena hvala tudi naši občinski upravi, ki opravlja in pripravlja zahtevne naloge in projekte.

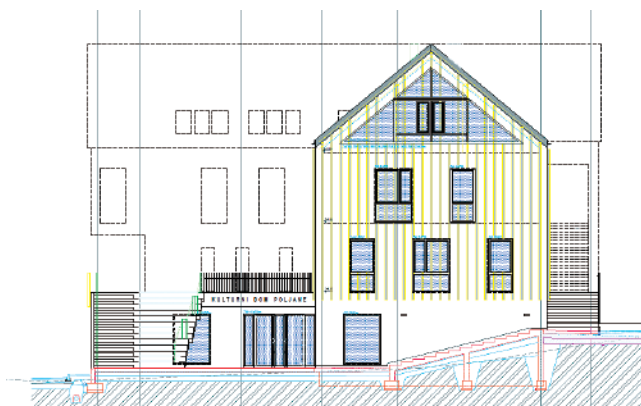
Za nami je tudi leto, v katerem smo na kresni večer, 23. junija, ponosno praznovali 31-letnico samostojnosti naše države Slovenije. Praznovanje se je pričelo s sveto mašo za domovino, ki jo je daroval župnik Jože Stržaj. Zaradi slabe vremenske napovedi je letos proslava potekala v dvorani kulturnega doma. Polno dvorano je najprej nagovoril župan Milan Čadež in predstavil številne projekte, ki se izvajajo v naši občini, in se zahvalil dr. Vasku Simonitiju, ki je z dejanji prepoznal po-

Podiranje plezalne stene plezalnega društva Cempin

Rušenje kulturnega doma (Foto: Tone Debeljak)

Načrt južne fasade novega kulturnega doma
(arhiv ArheoAlpe, zavod za kulturo, izobraževanje in turizem Bohinj)

Označevanje temeljne plošče novega kulturnega doma
(Foto: Jaka Šubic)

Na slavnostni akademiji so sodelovali poljanski gledališčniki.
(Foto: Jaka Šubic)

Miklavž je obiskal tudi
poljanske otroke.
(Foto: Izidor Jesenko)

Za praznično okrasitev dreves
po kraju so poskrbeli učenci OŠ
Poljane. (Foto: Tone Debeljak)

men kulture za obstoj slovenskega naroda. Slavnostni govornik, zgodovinar dr. Vasko Simoniti pa se je v svojem govoru sprehodil skozi 31-letno zgodovino naše mlade države in izpostavil pomembne mejnike v zgodovini slovenskega naroda, ki so privedli do samostojnosti.

Tudi letos smo podelili priznanja Krajevne skupnosti za slušnim krajanom. Prejeli so jih Bogomir Mlakar, veterani Prostovoljnega gasilskega društva Poljane, Milena Sitar in Blaž Dolenc. Vsem prejemnikom priznanj iskreno čestitamo.

Zadnjo soboto v novembru pa smo v Sokolskem domu v Gorenji vasi počastili praznik občine Gorenja vas - Poljane in podelili občinska priznanja za leto 2022. Bronasto priznanje za pomemben prispevek k razvoju športa v Poljanah je prejel Gašper Debeljak. Iskrene čestitke za prejeto priznanje in še enkrat hvala za dosedanje delo.

Sveti Miklavž je gotovo eden najbolj priljubljenih svetnikov, še posebej pri otrocih, ki ga vsako leto z veseljem pričakujejo. Otroci Krajevne skupnosti Poljane so ga v ponedeljek, 5. decembra, pričakali v cerkvi svetega Martina v Poljanah. V res polni cerkvi so otroci najprej poslušali igrani odlomek mladih igralcev Kulturnega društva dr. Ivan Tavčar Poljane, nato pa so s pomočjo angelčkov končno priklicali svetega Miklavža. Otroke je Miklavž nagovoril in poudaril, da je treba ubogati, biti dober in pomagati starejšim in tudi prijateljem. Nato pa je Miklavž ob pomoči številnih angelov vsem pridnim otrokom razdelil več kot 350 daril. Ta darila je Miklavžu pomagala kupiti Krajevna skupnost Poljane, ob dobri kavi in pecivu pa so jih zavile pridne roke krajanov.

Pri letošnji praznični okrasitvi krajev so sodelovali tudi učenci iz vseh osnovnih šol v občini. V Poljanah in na Visokem so za krasitev dreves poskrbeli učenci OŠ Poljane. Učenci različnih starostnih skupin so s poslikavo lampijonov prikazali našo bogato kulturno dediščino slovenskega ornameta in nam s tem polepšali tudi dnevno praznično krasitev krajev po občini.

Spoštovane krajanke in krajani,

naj vam božični večer ob okrašenem drevescu prinese obilo sožitja in notranjega miru. Preživite ta praznik v krogu svojih najdražjih in tistih, ki jih imate radi. V novem letu pa vam želiva zdravja, uspešnega dela in medsebojnega sodelovanja. Tudi na dan samostojnosti, ki ga bomo praznovali 26. decembra, ponosno izobesimo slovenske zastave in veselo praznujmo med prijatelji.

Anton Debeljak,
podžupan Občine Gorenja vas - Poljane in

Franc Dolenec,
predsednik KS Poljane

Predsednik in člani sveta KS Poljane

Na lokalnih volitvah 20. novembra 2022 je bil izvoljen nov Svet KS Poljane. Na prvi konstitutivni seji, ki je bila 6. decembra 2022, pa so svetniki soglasno izvolili Franca Dolenca za predsednika Sveta KS Poljane.

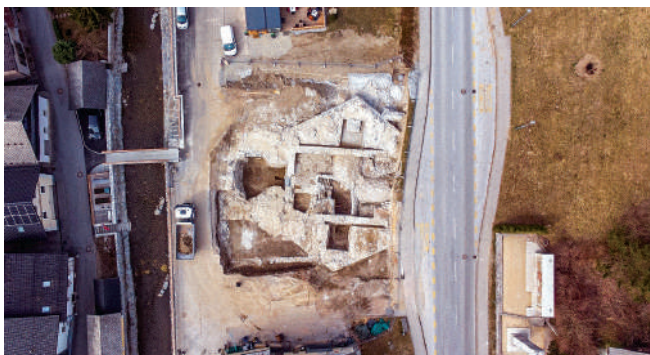
Izvoljeni člani sveta:

Predsednik sveta KS Poljane:
Franc Dolenec, roj. 1955, Hotovlja 37

Člani sveta KS Poljane:
Janez Klemenčič, roj. 1949, Predmost 27
Martina Košir, roj. 1969, Bukov Vrh 6
Tadej Habjan, roj. 2002, Dobje 12
Katarina Demšar, roj. 1986, Srednja vas – Poljane 1
Matej Šink, roj. 1992, Delnice 26
Frančiška Dolenec, roj. 1955, Lom nad Volčo 4
Mateja Primožič, roj. 1976, Gorenje Brdo 10A
Nika Justin, roj. 1996, Volča 26
Peter Gantar, roj. 1992, Malenski Vrh 15
Anton Debeljak, roj. 1956, Poljane 135

Skupaj pišemo zgodovino Poljan

Spoštovane krajanke in krajanje Krajevne skupnosti Poljane! Minilo je leto dni, odkar sem na tem mestu v vsako leto odlično pripravljenem glasilu *Vaščan* leto 2021 označil kot leto presežkov za razvoj Poljan. V istem letu smo namreč hkrati dogradili niz protipoplavnih ukrepov s kar sedmimi novimi mostovi ter vrtec Agata, novi drugi dom naših otrok. Začenjali pa smo še tretji, vsebinsko najzahtevnejši projekt arheoloških raziskav središča Poljan.

Ostanki starih cerkva sv. Martina
(arhiv ArheoAlpe, zavod za kulturo, izobraževanje in turizem Bohinj)

Priprave na prestavitev freske in kamnitega stebrenika
(Foto: Jaka Šubic)

Pisalo se je že leto 2022, ko smo izvedli široko odmeven podvig prestavitve freske akademskih slikarjev Iveta in Maje Šubic k spomeniku čez cesto, kjer smo istočasno prestavili marmornati stebrenik. Prestavitev je zaradi natančne in temeljite predpriprave potekala tekoče in povsem brez zapletov. Na polovici poti, tik nad glavno cesto – ali pa nad nekdanjim baročnim oltarjem, je podvig simbolno pozdravil še opoldanski zvon. K projektu smo pristopili z veliko skrbnostjo, saj umetniškim stvaritvam domačih krajev pripisujemo velik pomen, zlasti v luči spoštovanja drugačnosti in različnosti zgodovinskih danosti, ki so jih doživeli pretekli rodovi prebivalcev Poljanske doline. Zato tudi pri snovanju končne podobe vaškega jedra sodeluje moja projektna skupina, ki združuje mislece različnih nazorov, področij ter društev.

Kot ste lahko opazovali tudi sami, so raziskave arheološkega najdišča intenzivno napredovale skoraj vse leto, povabili smo vas tudi na organizirane ogleda, ki so navdušili tudi našo šolsko mladino. Potrdilo se je ljudsko izročilo, da so Poljanci mogočno baročno cerkev, ki so ji rekli kar poljanska katedrala, gradili tako, da so prejšnjo, gotsko, kar obzidali in strokovnjaki nam potrjujejo, da takšnega bisera najdb ni daleč naokoli. Ideja primerne končne predstavitve najdišča je zato še toliko bolj zahtevna ter se rojeva počasi. In prav je tako, saj mora dozoreti do prave zlahtnosti, da bo lahko povrnila kraju nekdanji značaj. Že zdaj pa najdišče pod zavetjem začasne zaščite pozornemu obiskovalcu razkrije bogastvo zgodovinskih obdobij nekdanjega središča Poljanske doline, na razvoj katerega je že v zgodnjih stoletjih našega štetja močno vplivala po dolini potekajoča trgovska pot Dunaj–Trst–Rim.

Temu unikatnemu projektu smo letos ob bok postavili nov izziv: gradnjo kulturnega hrama, ki bo najsodobnejši ne le v občini, ampak tudi v širši regiji. Septembra smo podpisali pogodbo o odkupu starega kulturnega doma ter zelenice sredi vasi in še

istega meseca pričeli z gradnjo. Ta vse od zahtevne preselitve glavne razdelilne telekomunikacijske centrale v dolini poteka s polno paro. Odločitev za investicijo je bila kljub skoraj polovici pridobljenih nepovratnih sredstev zahtevna, a smo spoznali, da druge priložnosti ne bo. Zato smo z dobršno mero korajžja začeli novo in hkrati največjo investicijo v Poljanah od obstoja občine naprej, ki sledi občinski prostorski strategiji razvoja Poljan kot kulturnega središča občine. Pred letom dni smo ob pridobitvi gradbenega dovoljenja lahko le blago upali, da bo ta projekt nekoč prelit s papirja v stvarnost, pa je v manj kot letu dni ob spodbudi nepovratnih sredstev gradnja že v polnem teku!

Če je bilo leto 2021 za Poljane leto presežkov, kako torej lahko označimo leto 2022, v katerem smo odstirali zgodovinske tančice dosežkov naših prednikov in hkrati zastavili tako velike projekte, da bi še dolgo služili našim potomcem? Lahko ga poimenujemo kot leto, ko smo skupaj pisali zgodovino. Kot sta jo vsak po svoje spisala tudi dva znamenita rojaka Poljanca, akademski slikar Ive Šubic in pisatelj dr. Ivan Tavčar. Prvega se letos spominjamo ob 100-letnici rojstva, drugega pa v naslednjem letu ob 100-letnici smrti. V spomin slednjemu je na pobudo občine Vlada RS prejšnji mesec razglasila leto 2023 za Tavčarjevo leto. V veselje nam je, da bomo lahko vse leto dejavno sodelovali v nizu dogodkov pri slovesnem obeleževanju na lokalni in nacionalni ravni, v spomin rojaka, katerega pero je še posebej srčno opevalo rodno Poljansko dolino. Bodimo srčni tudi mi in radi stopimo skupaj za dobrobit skupnosti in prihodnosti naše lepe Poljanske doline.

Vsem krajkankam in krajanom krajevne skupnosti Poljane voščim srčne, prijetne in zdrave praznike, veselo praznovanje Božjega rojstva, ponosno praznovanje dneva državnosti in srečno, zdravo, zadovoljno in uspešno novo leto 2023!

Vaš župan Milan Čadež

Foto: Jaka Šubic

Prišepni mi na uho

Na prvo adventno nedeljo smo v poljanski župniji imeli prvo družinsko katehezo. Lep dogodek je bil za vse, ki so se ga udeležili, zlasti za starše in otroke. Po sveti maši – med pridigo sem imel občutek, da otroci dobro poslušajo – sem še v albi, belem duhovniškem oblačilu, stopil nazaj v cerkev, da bi pogledal, ali vse lepo poteka. Lojze je že lepo napovedoval, kako bo sledila kateheza za starše in za otroke posebej v skupinah. Ko se obrnem, da bi šel nazaj v zakristijo, mi majhen, predšolski fantič da »petko« in reče: »Župnik! A mi imaš kaj povedati, za na uho?« Presenečen sem obstal, saj sem pričakoval le »petko«, ne pa vprašanja. Počepnem k njemu, da sem mu lahko govoril »na uho«, pogledam starše in zdelo se mi je, da tudi oni pričakujejo odgovor. Spregovorim iz srca, spontano, a dovolj naglas, da slišijo fantič in starši: »Dober fant si že zdaj, ko si mlad, in zagotovo boš tak tudi, ko boš velik, če ne še boljši!« Fantiču je nasmeš na ustih pokazal, da mu to dobro de! Podobno staršem. Pogled nanj pa mi je pripovedoval, da pričakuje nadaljevanje. In spontano nadaljujem: »Da! Pa mami te ima rada, ati te ima rad in tudi Bog te ima zelo rad!« Fantičev nasmeš na ustnicah je pokazal, da je bil z nagovorom »na ušesa« zelo zadovoljen. Zdelo se mi je, da starši tudi. Še enkrat sva »udarila petko« in sem odšel v zakristijo.

Bog nam vedno šepeta na uho, na naše uho in na uho našega srca. Morda v adventu in za Božič še toliko bolj. Bog nam pripoveduje, kako nas ima rad; kako je lepo biti človek; kako lepo je imeti družino; kako smo ljudje vredni ljubezni, si ljubezen zaslužimo in smo ljubezni sposobni; pripoveduje nam, da iščimo notranji mir, da delajmo za mir; da bodimo veseli in veselje delimo. Sam pravi takole: Kot da bi se okrog Božiča človeška hrepenenja po najlepših stvareh in Božji nagovor z vso močjo skoncentrirala. Bog razume, da ljudje najbolj prisluhnemo otroku, nežnemu, majhnemu, komaj rojenemu – v materinem naročju. Zato

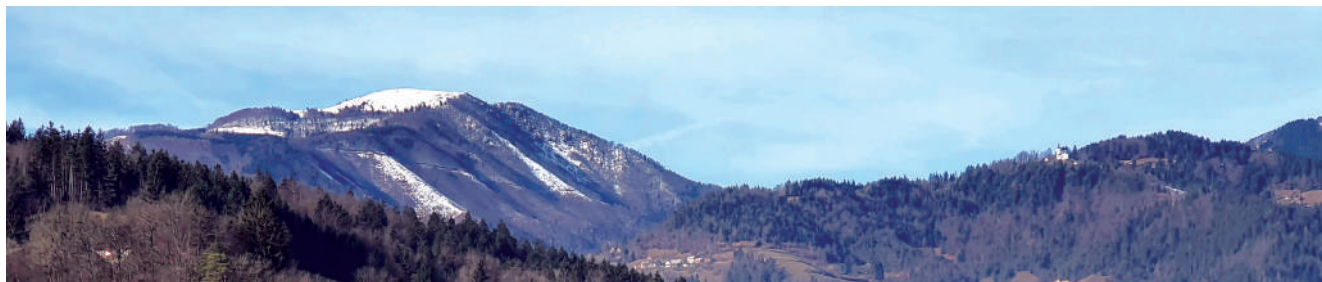
Sveto pismo pravi: »Mnogokrat in na mnogotere načine je nekdanj Bog govoril, po prerokih, slednjič, te dni, nam je spregovoril po Sinu.« Spregovori nam po svojem Sinu, po otroku, ki je postal človek. Saj bi na kak drug način ne mogel lepše pokazati, da nas ima bolj rad. No ja, še na intenzivnejši način bi lahko pokazal – da bi za ljudi tudi umrl –, kar je resnično storil za Veliko noč.

Ampak zdaj je Božič. In zato naj bo vesel. Kot je fantič mene poklical, da sem prišepnil na uho, mi pokličimo Boga. On bo vsakemu izmed nas spregovoril na uho (srca!). On ne odlaša! Kot nam je za Božič pred 2000 in nekaj leti že spregovoril, nam govori za vsak Božič in vedno.

Pa še eno dodatno spodbudo imamo Slovenci za lepo božično slavlje. Obhajamo tudi državni praznik, dan samostojnosti in enotnosti. Spomin na plebiscit v letu 1990, ko nam je Bog na široko odprla vrata v demokracijo in samostojnost. Takratna generacija Slovenk in Slovencev ter velika večina vseh, ki so živeli v Sloveniji, je demokraciji in samostojnosti (neodvisnosti in suverenosti) z veliko večino pritrdila. Z očmi srca v tem dogajanju vidimo več, slišimo šepet Božje ljubezni našemu narodu – velik dar nam je bil dan!

Torej, drage sestre in bratje, ljudje dobre volje: vesel in blagoslovljen naj bo Božič; tih in nežen; miren in odprt za skrivnostni Božji nagovor. Da bi bili samostojni in ponosni, vam želim, in to skozi celo leto. Naj dobri Bog v novem letu z blagoslovom vsem nakloni zdravja.

Župnik Jože

Občinska in krajevna priznanja v letu 2022

Krajevna skupnost in občina vsako leto izpostavi nekaj krajanov oziroma občanov, ki so prepoznani po svojih zaslugah za kraj ali občino. Tudi letos so jim bila podeljena priznanja. Krajevna skupnost jih je podelila 23. junija, ko v Poljanah praznujemo tudi dan državnosti, občina pa 26. novembra na osrednji občinski prireditvi ob občinskem prazniku.

Občinski nagrajenec iz naše krajevnne skupnosti je bil Gašper Debeljak. Priznanja Krajevnne skupnosti Poljane pa so prejeli: Blaž Dolenc (član plezalnega društva Cempin), Bogomir Mlakar, Milena Sitar in veterani PGD Poljane. Na podelitvi priznanj so bili prejemniki predstavljeni s sledečimi utemeljitvami:

GAŠPER DEBELJAK

Gašper Debeljak je prejel bronasto priznanje Občine Gorenja vas - Poljane za pomemben prispevek k razvoju športa v Poljanah.

Gašper Debeljak je letos dopolnil 45 let. Že kot otrok je bil navdušen vsestranski športnik: rad je smučal, tek, kolesaril, igral nogomet in košarko ter hodil v gore. Zanimal se je prav za vse športe. V spominu je ohranjal in si beležil izide različnih tekmovanj in pridobljeno znanje pri 23 letih, leta 2000, zmagovito unovčil v Športnem kvizu na TV Slovenija z Igorjem Bergantom.

Kar samoumevno je, da se je kasneje vključil v športno društvo Poljane, ki je že več kot 50 let eno večjih društev na območju sedanje občine in hkrati gibalo športnega dogajanja v kraju in vzgoje mladih športnikov.

Po več kot petih letih mrtvila, 1990–1995, je mladim športnim navdušencem, med katerimi je bil tudi Gašper Debeljak, uspelo obuditi športno živ-

ljenje v kraju. Leta 1997 je Gašper postal član upravnega odbora društva in formalno poskrbel, da so ga ponovno vpisali v register. To leto je postal tudi časomerilec. Prve tekme, na katerih so merili čas, so bile na Starem vrhu. Kmalu so dopolnili opremo za organizacijo tekem, uredili vlečnico na Golavi in tam organizirali nočni slalom. Gašper je pri tem sodeloval kot napovedovalec in komentator.

Zelene zime so bile povod za nekaj novega. Leta 1999 je bil organiziran 1. Visoški tek in na vseh 20 izvedbah je bil Gašper prvi mož prireditve. Ob Tavčarjevem dvorcu na Visokem se je v najboljših

časih teka udeležilo več kot 300 tekačev iz Slovenije in tujine. Kasneje, leta 2009, je ob ustanovitvi tekaške sekcije Gašper postal njen vodja. Člani so se udeležili mnogih rekreativnih tekmovanj doma in v tujini: gorskih tekov, maratonov, ultramaratonov. V okviru Športnega društva je Gašper organiziral tedensko vadbo pod vodstvom domačih trenerjev. S svojim navdušenjem je k teku privabil številne Poljance, mlajšo in starejšo generacijo.

Leta 2001 je zaživela 1. Kolesarska dirka na Stari vrh, v letu 2022 izvedena že dvaindvajsetič. Gašper je že od začetkov v ožjem odboru za izvedbo te dirke.

Leta 2009 je Gašper Debeljak postal predsednik Športnega društva Poljane in to funkcijo opravljal v mandatu do leta 2013, v letih 2013–2022 pa funkcijo podpredsednika.

Med letoma 1997 in 2022 je kot član upravnega odbora ves čas sodeloval pri organizaciji tekem, urejanju smučišča Golava, trim steze Golava, tekaških smučarskih prog, se povezoval s športnimi društvi in občino Gorenja vas - Poljane.

Društvo ni samo en posameznik, ampak je vez več članov, ki skrbijo, da šport v Poljanah ne zamre. Gašper Debeljak je bil taka vez kar 25 let, zato ga ŠD Poljane predlaga za prejemnika občinskega priznanja za leto 2022.

Gašper Debeljak, prejemnik bronastega priznanja
(Foto: Viktor Žakelj)

Milena Sitar,
prejemnica priznanja KS Poljane
(Foto: Izidor Jesenko)

MILENA SITAR

Milena Sitar je prejela priznanje Krajevne skupnosti Poljane za dolgoletno uspešno delo na kulturnem področju v kraju, s čimer je prispevala h kulturni razgibanosti kraja in ohranjanju zgodovinskega spomina.

Že kot učiteljica slovenščine v poljanski in gorenjevaški osnovni šoli se je Milena srečala s pripravo različnih prireditev in proslav in od takrat naprej je bil njen prispevek kraju v skoraj šestdesetih letih delovanja skoraj vselej povezan s kulturno dejavnostjo v okviru Kulturnega društva ali zunaj njega.

Prve stike s kulturnim društvom je Milena imela že v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja, ko je bila članica odbora za upravljanje kulturnega doma v Poljanah in šepetalka prve in druge uprizoritve igre *Ravbarski cesar* v režiji Igorja Torkarja. S prvo uprizoritvijo leta 1973 so poljanski gledališčniki gostovali tudi v ljubljanskem Mestnem gledališču, z drugo uprizoritvijo konec sedemdesetih let pa so bili vključeni v redni abonma Šentjakobskega gledališča.

Na začetku osemdesetih let je v *Vaščanu* opozorila na neaktivnost kulturnega

društva, a obenem kot članica odbora za organizacijo *Tavčarjevih dni* ob 130. obletnici Tavčarjevega rojstva v nekaj prihodnjih letih s sodelavci oživila kulturno dejavnost v kraju, tako da je iz enkratnega dogodka nastal vsakoletni *Poljanski dan*.

Vrhunec njenega delovanja v Kulturnem društvu je bila priprava gledališkega projekta *Cvetje v jeseni*, ki je nastal prav na pobudo Milene Sitar in Jaka Šubica. Z več kot 30 ponovitvami in gostovanji po Sloveniji in celo v zamejstvu (v Italiji, v Števerjanu) je v začetku devetdesetih postal projekt ena najsvetlejših točk poljanskega gledališča. Milena je imela poleg organizacijskih nalog pri projektu še vlogo šepetalk. V tem času je bila tudi tajnica kulturnega društva.

Dolga leta je Milena dejavno sodelovala pri krajevnem glasilu *Vaščan*. Sprva je v glasilu pisala o kulturnem dogajanju v kraju, kar je postalo z leti dragocen vir za raziskovanje naše preteklosti. V letih po upokojitvi se je vključila v delo uredniškega odbora *Vaščana* in glasilu nekaj zaporednih let lektorirala. Predvsem so pri *Vaščanu* v zadnjih letih dragoceni njeni poglobljeni avtorski prispevki.

Dokazala se je tudi kot dobra sodelavka pri nastajanju monografij ali zbornikov. Leta 2012 je uredila in lektorirala knjigo Martina Premka *Poljanska vstaja*. Kmalu za tem se je podpisala kot soavtorica in urednica knjige o partizanskem šolstvu v obeh dolinah in na Žirovskem z naslovom *Ti si mene naučila brati*.

Mileno smo v preteklem letu spoznali tudi kot sodelavko v županovi projektni skupini, ki je pripravljala izhodišča za premestitev freske Iveta Šubica na novo lokacijo.

Z vsemi mnogimi talenti in prizadevnim delom je Milena pomembno prispevala k družbenemu in kulturnemu življenju Poljan, ohranjanju zgodovinskega spomina ter k uresničevanju poslanstva našega Kulturnega društva.

BOGOMIR MLAKAR

Krajevna skupnost Poljane je ob dnevu državnosti podelila priznanje Bogomirju Mlakarju za dolgoletno prizadevnost na področju rekreativne in profesionalne športne dejavnosti v kraju.

Bogomir Mlakar je že pred uradno ustanovitvijo Smučarskega kluba Poljane sodeloval pri različnih športnih dejavnostih v okviru smučarske sekcije Športnega društva Poljane. Kot profesor telesne vzgoje je dejavno sodeloval pri izboljševanju telesne pripravljenosti mladih smučarjev, ki so v kasnejšem obdobju na regijskih in tudi državnih tekmovanjih posegali po najvišjih rezultatih. Njegova vloga je bila še pomembnejša v novoustanovljenem smučarskem klubu SK Poljane, kjer je v prvih letih prevzel odgovorno delo kondicijskega trenerja, v zadnjem času pa skrbi, da družabni dogodki v smučarskem klubu dobijo tudi športni pridih.

Enako ali še bolj, kot je zaznamoval smučarski klub, pa je v Poljanah zaslužen za širjenje navdušenja nad kolesarjenjem, planinarjenjem, gorskim plezanjem, turnim smučanjem in tekom. Združil je znanje profesorja telesne vzgoje, ljubezen do športa ter poznavanje bližnje in daljne okolice. Za

Bogomir Mlakar,
prejemnik priznanja KS Poljane
(Foto: Izidor Jesenko)

gorsko kolesarjenje je najprej navdušil manjšo skupino Poljancev, ki so navdušenje prenašali na vedno nove navdušence. Tudi po Bogomirjevi zaslugi se zato lahko danes številni pohvalijo z visokogorskimi vzponi v Alpah in Pirenejih. Številne generacije Poljancev pa so prav po njegovi zaslugi rekreativni šport spoznale kot možnost druženja in kot skrb za zdravje obenem.

BLAŽ DOLENC

Blaž Dolenc, član Plezalnega društva CEMPIN, je prejel priznanje Krajevnega skupnosti Poljane za strokovno, požrtvovalno in uspešno delo na področju alpinističnega izobraževanja.

Plezalno društvo CEMPIN se ob deseti obletnici svojega delovanja ponaša s številčnim članstvom vseh starostnih skupin in z lepimi uspehi. Velike zasluge za uspešno delovanje društva ima Blaž Dolenc, trenutni podpredsednik društva. Že od vsega začetka daje velik poudarek vzgoji mladih plezalcev. V društvu se začnejo prvi plezalni vzponi, prva navdušenja pa tudi prvi spusti, padci, morda celo prva razočaranja. Njegovi člani se učijo vztrajanja, potrpežljivosti, osredotočenosti in seveda prave tehnike. Starejši ne zaostajajo po dejavnosti in uspehih in tudi tu ima

Blaž Dolenc,
prejemnik priznanja KS Poljane
(Foto: Izidor Jesenko)

Blaž velike zasluge. Organizira in vodi alpinistično šolo, ki za šolajoče poteka dve leti. Tečajniki v alpinistični šoli dobijo veliko potrebnega znanja in veščin. Alpinistična šola je po Blaževi zaslugi potekala tudi v času koronavirusa in letos je šolanje uspešno zaključilo dvanajst tečajnic in tečajnikov. Pomembno pri tem je, da se Blaž svojega dela v društvu vselej loti strokovno in je pri tem zelo zanesljiv in iznajdljiv, kar se opazi zlasti pri zahtevnem in odgovornem delu, ko organizira zimske in letne ture doma in v tujini. Ponaša se tudi z lastnimi plezalnimi uspehi, saj je eden članov, ki beleži največ plezalnih vzponov v skali, ledu in turnih smukov. V vseh pogledih daje Blaž članom dober zgled pripadnosti društvu, saj med člani goji pozitivno naravnost, delavnost ter s tem neguje tisto, kar društvo ohranja pri življenju ter ga krepi.

VETERANI PGD POLJANE

Priznanje Krajevnega skupnosti Poljane so prejeli tudi veterani Prostovoljnega gasilskega društva Poljane za uspešno aktivno delovanje v društvu in prispevek, ki so ga imeli v preteklosti pri razvoju društva.

Na podlagi zakona o gasilstvu postane veteran operativni član po dopolnjenem 63. letu starosti, operativna članica pa po 55. letu starosti, kar pa ne pomeni, da se je gasilec s tem tudi upokojil in zapustil gasilske vrste. Nasprotno, veterani znotraj gasilskega društva še naprej opravljajo vrsto del, ki so zelo pomembna za delovanje društva.

V okviru Prostovoljnega gasilskega društva Poljane deluje posebna komisija, ki pripravlja letni načrt del in dejavnosti, ki jih veterani med letom tudi izvedejo. V zadnjih letih so veterani izoblikovali tudi tekmovalno enoto, ki uspešno tekmuje na gasilskih ter veteranskih tekmovanjih. Veseli nas, da se vedno z veseljem udeležijo številnih društvenih dejavnosti. Tisti, ki jim moči še dopuščajo, sodelujejo tudi pri delovnih akcijah v društvu. Skrbijo za sodelovanje s sosednjimi gasilskimi društvi. Vsaj enkrat letno se s

Ivan Oblak je prevzel priznanje
KS Poljane za Veterane PGD Poljane
(Foto: Izidor Jesenko)

člani iz sosednjih gasilskih društev odpravijo na organiziran pohod, kjer tkejo medsosedske vezi in obujajo spomine iz preteklosti. Posebno skrb posvečajo najstarejšim članom društva, ki jih obiščejo ob okroglih obletnicah, mlajšemu rodu pa ostajajo svetel zgled pripadnosti, humanosti, solidarnosti in tovarištva v društvu. Predvsem pa ostajajo pomemben člen pri razvoju društva v preteklosti. S svojim neumornim in nesebičnim delom so ustvarjali organizacijo, ki je postala posebno bogastvo našega kraja pa tudi Slovenije.

Zbral in uredil
Jaka Šubic

Pod zvonovi sv. Martina

Včasih še slišimo na Slovenskem izraz »izpod zvona«, kar je pomenilo, da si živel v župniji ali soseski določene podružnice, kjer je bilo slišati ta zvon. Pri nas, v Poljanah, bi lahko rekli: izpod zvona sv. Sobotne – Bukov Vrh, sv. Volbenka – na Logu, sv. Primoža in Felicijana – Gabrška Gora, sv. Jurija – Volča, Matere Božje (ali Marije Vnebovzete) – Gora (Malenski vrh), sv. Križa (Srednja vas) in sv. Martina (velja za sosesko in župnijo). Naslov tega prispevka pa govori o zvonovih. Le zakaj, bi kdo dejal. Odgovor je čisto preprost pa hkrati lep in izraža mogočnost duha poljanske fare. Skoraj zagotovo je v zvoniku naše cerkve največ (rekordno število) zvonov v enem zvoniku na Slovenskem. Ti zvonovi seveda govorijo o močni ljubezni do »pesmi zvonov«, ki jo je imel dolgoletni poljanski župnik, graditelj cerkve in zvonika, g. Miro Bonča, govori pa tudi in predvsem o veri in poistovetenju z zvonovi in njihovo izrazno močjo, ki so jo gojili naši predniki in mnogi, ki še živijo z nami. Na to posebnost smo lahko Poljanci še kako ponosni!

Če so bila povojna desetletja poljanske župnije zaznamovana z g. Mirom Bončem in njegovim delom, pa je bilo zadnjih šestnajst let zaznamovanih z g. Jožetom Stržajem. Župljani ste skupaj z njim obnovili podružnice in za slavo 600-letnice župnije ozaljšali tudi farno cerkev sv. Martina in uredili njeno okolico. Urejali prostore pod cerkvijo v do sedaj največje zabeleženih poplaval in skupaj z občino naredili protipoplavni zid (nasip). Koliko molitve, krstov, prvih obhajil, porok, spovedi, bolniških maziljenj, obiskov bolnih in pogrebov je podelil v vseh teh letih! Na zadnje juljsko nedeljo, ko je »smenj« oziroma »sejem« pri sv. Križu, se je s sv. mašo poslovil od Poljancev in Poljanci od njega. Bogu hvala za njegovo 16-letno delo na pastoralnem in gospodarskem področju poljanske župnije. Veseli smo in bomo

njegovih obiskov v Poljanah, v božjem vinogradu župnije Ljubljana - Podutik pa mu želimo še veliko število let veselega dela in blagoslova! Gospod Jože Stržaj, iskren boglonaj!

Naj za prvim pomembnim dogodkom v poljanski župniji omenim še drugega. Z odhodom g. Jožeta Stržaja je za novega župnika prišel tudi Jože, s priimkom Plut. Vsaj z imenom ne bo težav, je morda menil kdo. Novi župnik je arhidiakon 2. arhidiakonata (dobršen del Gorenjske), kar pomeni, da nadškofu pomaga pri vodenju tega dela nadškofije. Zato mu Poljane niso bile nepoznane. Hkrati je vodja programskega sveta na katoliškem tedniku *Družina* in že kar nekaj let tudi stolni kanonik v ljubljanski stolnici. Tako kot na prejšnji župniji (Polica pri Grosuplju) je tudi tu župnijski upravitelj.

Ni torej župnik, ampak župnijski upravitelj. Namreč, služba stolnega kanonika je rezidenčna, rezidenčna pa je tudi služba župnika. Ker torej ne moreš v polnosti sedeti na dveh stoli, je dobil naziv župnijski upravitelj, naloge in pristojnosti pa so enake. Za lažje delovanje ga kličimo kar župnik.

Župnik je bil kar šestnajst let vojaški vikar (bil je prvi vojaški duhovnik v Slovenski vojski in prvi vodja te službe, ki je to službo tudi vzpostavil). S področja človekovih pravic – pravic državljanov v uniformi je leta 2002 tudi doktoriral. Je udeleženec vojne za Slovenijo in zato tudi veteran vojne za Slovenijo.

Ob vseh lepih dogodkih, ki se redno dogajajo v naši župniji (božični prazniki s koledniki, postni čas, velikonočno slavo

Cerkev sv. Martina, zavarovana proti poplavam
(Foto: Jaka Šubic)

Konec julija je imel Jože Stržaj poslovilno mašo pri sv. Križu
(Foto: Izidor Jesenko)

Umestitev Jožeta Pluta za novega župnika poljanske fare
(Foto: Izidor Jesenko)

Župnik Jože Stržaj pozdravlja udeležence poljanskega oratorija.
(Foto: Meta Stanonik)

z blagoslovom jedi in vstajenjsko procesijo) je treba izpostaviti sicer vsakoletni dogodek, ki pa je hkrati lep in za animatorje vsakokrat nov izziv – to je oratorij.

Dogodka, ki trajata že več časa in sta vezana tako na župnijo kakor na sam kraj Poljane, pa se imenujeta kulturni dom in arheološko najdišče na kraju porušene župnijske cerkve sv. Martina. Z občino Gorenja vas - Poljane in s krajevno skupnostjo Poljane se veseli tudi župnija, da smo našli skupni jezik in je prišlo do prodaje kulturnega doma občini. Naše veselje je toliko večje, ker je občina pridobila sredstva in se nov kulturni dom že gradi.

Pri arheoloških odkritjih ob temeljih porušene cerkve pa se odkriva zgodovina krščanstva in širša zgodovina Poljan in celotne Poljanske doline. Ne samo da so bili odkriti temelji gotske in romanske cerkve, ampak so med skeleti (okostji) naših prednikov, ki so bili odkriti v območju okrog nekdanjih cerkva (nekaj bo še ostalo zakritega), našli tudi fibule, ki segajo tja v rimsko obdobje. Izkopani temelji romanske cerkve namreč govorijo o tem, da je bilo krščanstvo navzoče vsaj nekaj generacij, če ne stoletij, preden so naredili zidano cerkev; morda je segalo celo v antiko – tudi te hipoteze ne moremo zavreči. Veselimo se, da je dobršen del izkopanin začasno zaščiten, da bo tu nekoč nastal arheološki park (in morda možnost za občasno sv. mašo), katerega

bomo lahko Poljanci in vsa dolina veselili in nanj ponosni. Tudi telesne ostanke naših prednikov bomo dostojno pokopali na sedanjem pokopališču.

Veseli smo tudi tega, da naše podružnice, ki ležijo na markantnih točkah, pos-tajajo vse bolj priljubljene, da v njih pari želijo skleniti sv. zakon in da jih, zlasti ob žegnanjih (sejmih) obiskuje vse več romarjev. Tako smo, na primer, za zapovedani praznik Marijinega vnebovzeta – veliki šmaren – na Gori (Malenskem Vrh) našli več kot 1500 romarjev. Veliko število romarjev je bilo tudi pri sv. Križu, kjer je bilo hkrati s sejmom (žegnanjem) tudi slovo od župnika Jožeta Stržaja; pa na Bukovem Vrh, kjer je smenj oziroma sejem vodil župnik; na Malenskem Vrh, kjer je maševal ljubljanski pomožni škof Franci Šuštar in se je navkljub slabemu vremenu zbralo veliko ljudi, in na koncu na Volči, kjer je smenj ponovno vodil župnik. Iskren boglonaj mežnarjem, ključarjem in vsem, ki pomagata pri pravi teh čudovitih slovesnosti.

V naši župniji že več let delujeta mešani zbor in otroški zbor, letos pa začneta še mladinski zbor. Vsi zbori so oktobra imeli čudovit letni koncert v cerkvi Marijinega vnebovzeta na Gori. Dejavno smo začeli z ministrantskimi srečanji in mladinsko skupino (delujejo pa še skavti in oratorijski animatorji). Zagotovo pa je novost v naši župniji družinska kateheza. Pri njej se bomo približno

na mesec in pol srečevale družine naših veroučencev ob katehezi in prijateljskem druženju. Pri prvi družinski katehezi se je zbralo kar 300 udeležencev.

Kot posebno zanimivost naj omenim še to, da imamo letošnji verouk v prostorih pod cerkvijo. Po poplavih so bili prostori sanirani, vse potrebno za verouk pa smo prenesli iz učilnic v kulturnem domu ali nabavili novo. Začasna rešitev, da je verouk v pastoralnih prostorih pod cerkvijo, se za prehodno obdobje kaže kot dobra rešitev.

Novi protipoplavni zid je rešil cerkveno področje v času letošnjih poplav, odneslo pa je kar nekaj brežine ob pešpoti do cerkve. Občina je uredila začasno pot, da se vseeno lahko pride k cerkvi tudi po bližnjici. Verjamemo, da bo v kratkem narejen (označen) tudi prehod za pešce v krožišču in v Predmostu.

Vsekakor pa razmere in zgodovina kažejo, da je za potrebe župnije treba, če je le mogoče, izven poplavnih nevarnosti in v neposredni bližini cerkve zgraditi župnijski dom. Postopki za pridobivanje zemljišča in za potrebno dokumentacijo že tečejo. Poljanci si nov, poplavno varen in lep župnijski dom tudi zaslužimo! Naj bo delo blagoslovljeno!

Župnik Jože

Novi prostori krajevne knjižnice Poljane

Krajevna knjižnica Poljane

»Obstajajo večji zločini, kot je sežiganje knjig. Eden od njih je, da jih ne beremo.«
Ray Bradbury

Pozdravljeni, bralci *Vaščana*!

Leto 2022, ki bo nam, knjižničarkam, zaposlenim v Krajevni knjižnici Poljane, ostal v prav posebnem spominu, se izteka. Knjižničnih prostorov, ki so bili od leta 1980 v Kulturnem domu Poljane, ni več. A spomini bodo ostali za vedno. V začetkih smo knjige izposojali na borih 20 m². Tudi obisk je bil v prvih začetkih bolj skop. Z večanjem izposoje in obiska se je pokazala potreba po povečanju knjižničnih prostorov. Predprostor takratne knjižnice, kjer so se odvijale mnoge dejavnosti (vaje lokalnih glasbenih skupin, sestanki lokalnih društev, celo slovo od pokojnika ...), se je z zidarskimi posegi leta 2007/08 uredil tako, da je bil primeren za izvajanje knjižnične dejavnosti. Knjižnica je od takrat pa vse do zadnjega dne v stavbi obsegala malo več kot 70 m². Odpiralni čas se je iz začetnih treh ur postopoma povečal na sedanjih 12 ur. Fond, ki je ob začetku obsegal le 260 knjig, danes zajema 11.858 enot gradiva (ta številka predstavlja tako knjige kot revije, avdio-vizualno gradivo, e-publikacije ter drugo neknjižnično gradivo).

Knjižnica pa ni le prostor, kjer si lahko izposodite knjige, in knjižničarke niso osebe, ki le izposojajo knjige. V naših prostorih se odvija mnogo obknjižničnih dejavnosti. Drži, da je izposoja prva in temeljna dejavnost vsake knjižnice, a tu so še: bralne urice za naše mlajše bralce, ustvarjalne delavnice za otroke, mesečna nagradna uganka za otroke in mladino, mesečna pravljica rokodelnica ... Že osmo leto zapored smo za vas (v sodelovanju z ostalimi knjižnicami Gorenjske)

pripravili nabor gradiva za projekt družinsko branje. Vsako leto štirikrat pripravimo poseben izbor knjižnih del za odrasle bralce. Do srede meseca februarja 2023 lahko izbirate med leposlovnimi in strokovnimi knjigami na temo športa in gibanja, zdravega življenjskega sloga in kakovostnega preživljanja prostega časa v naravi.

Že drugo desetletje sodelujemo z vrtcem Agata Poljane. Nekoliko redkejša srečanja v zadnjih dveh letih so

pozabljena. Vaši otroci ponovno s svojo energijo in živahnostjo napolnjujejo naš otroški kotiček v knjižnici. Mi pa se trudimo, da so minute med knjižničnimi policami zabavne in polne dobrih zgodb.

Ne srečujemo pa se zgolj z najmlajšimi. Meseca marca so nas v okviru projekta Rastem s knjigo obiskali učenci sedmega razreda. Namen projekta je navdušiti mlade za branje, promocija slovenskih avtorjev ter povabilo v splošne knjižni-

KRAJEVNA KNJIŽNICA POLJANE
(od 1. 9. 2022 v prostorih nekdanje pekarnice)
Poljane nad Škofjo Loko 28, Poljane
04/513 83 80
poljane@knjiznica-skofjaloka.si

URNIK:
sreda 13.00–19.00
petek 11.00–17.00

www.knjiznica-skofjaloka.si

Želite biti obveščeni o dogajanju v knjižnici? Obiščite našo spletno stran, sledite nam na profilih FB in TW (@knjiznicaLT). Ali se oglasite v eni izmed naših enot, izpolnite obrazec in o vsem vas bomo preko e-pošte obvestili mi.

ce. Meseca maja pa so v okviru kulturnega dne skozi vrata naše knjižnice zakorakali prav vsi učenci prve triade OŠ Poljane. To sodelovanje nas veseli in ga zelo podpiramo in pozdravljamo.

Vsa ta srečanja so se še zadnjič odvila v zdaj že nekdanjih prostorih knjižnice. Bolj ko se je bližal poletni čas, bolj smo se tudi v knjižnici pripravljali na veliki dogodek leta: selitev knjižnice včasne prostore nekdanje pekarnice (Poljane nad Škofjo Loko 28). Prva poteza so bile bananine škatle. Hvala zaposlenim v trgovinah Loške zadruge v Poljanah in Gorenji vasi. Brez vaše pomoči ne bi zbrali potrebnih 230 škatel. Sreda, 31. 8. 2022, je bil zadnji dan, ko ste lahko naši obiskovalci prestopili prag kulturnega hrama na stari lokaciji. V času med 1. 9. 2022 in 13. 9. 2022 smo bili polno zasedeni s selitvijo. Najprej smo spakirali vso tehnično opremo. Sobota, 3. 9. 2022, je bila namenjena praznjenju knjižnih polic in selitvi knjig v predprostor Kulturnega doma. Tega dne je bilo v prostorih knjižnice 11 marljivih knjižničark (Tatjana B.,

Tatjana Š., Bernarda P., Romana, Neža, Ivana, Tina, Maša, Eva, Polona in Bernarda B.), na balkonu in pod njim pa štirje pridni gasilci (Borut Pintar, Klemen Kovač, Tadej Tavčar in Tim Bogataj). Pridne roke in iznajdljivost gasilcev (knjige so v akiju z balkona spuščali na voziček pred stavbo) je bila kombinacija, ki je omogočila, da je bila akcija uspešno izvedena v dobrih štirih urah. Prostor je bil pripravljen in v ponedeljek, ki je sledil, je izbrano podjetje preselilo obstoječo opremo v naše sedanje prostore. Torej je bil dan za čiščenje, v sredo pa je že potekala akcija postavljanja knjig nazaj na knjižne police. Pri postavitvi gradiva smo v prvi vrsti mislili na naše najmlajše bralce in jim zagotovili kotic, kjer se lahko usedejo in mirno listajo po svojih knjigah.

Pri načrtovanju prostora – postavitve opreme smo se maksimalno potrudili, da bi bilo borih 60 m² optimalno izkoriščenih in se ne bi obiskovalci počutili preveč utesnjene. Odziv naših obiskovalcev je presegel vsa pričakovanja. Prostor vam ni le všeč, nad njim ste na-

ravnost navdušeni. Lokacija je zares odlična, izredno veliko ljudi je posebej pohvalilo dejstvo, da se knjižnica nahaja v pritličju. Edina slabost je izhod neposredno na dovoz do bankomata oz. parkirnega mesta pred stavbo. V knjižnici je treba urediti še nekaj malenkosti, vendar zaupamo v pristojne, da bodo pomanjkljivosti odpravljene v najkrajšem možnem času.

Dve leti, kot naj bi trajala gradnja nove stavbe, bomo nekoliko potrpeti, vendar nam ob misli na izobilje prostora, ki nas čaka v prihodnosti, to ne predstavlja prav nobenih težav.

Nova lokacija je privabila veliko število novih bralcev. Vpis v knjižnico se je precej povečal. Nekaj novih članov do zdaj sploh ni vedelo, da obstaja knjižnica v Poljanah. Še posebej nas veseli, da ne manjka več veliko do vpisa tisočega člana Krajevne knjižnice Poljane. Le tega čaka lepo presenečenje.

Zaposleni v Knjižnici Ivana Tavčarja Škofja Loka vam želimo veselo, zdravo, uspešno ter dobrih zgodb polno leto 2023! Srečno!

Bernarda Buh,
knjižničarka

Otroci iz vrtca Agata Poljane na obisku

Podelitev priznanj društva Majdi Debeljak in Bojanu Trampušu (Foto: Gorazd Kavčič)

Cvetje v jeseni

Ko sem letos iskal prispodobo, s katero bi lahko povzel delovanje društva v tem letu, se mi je v Poljanah zelo znana besedna zveza »cvetje v jeseni« zazdela zelo primerna: v luči rušenja starega Kulturnega doma, pred nekajletnim obdobjem omejenega kulturnega delovanja, so letošnji dogodki našega društva videti podobne rožicam, ki so zrasle v času minevanja nekega ustvarjalnega obdobja. Celotna oprema in scenskih rekvizitov iz stavbe doma je, kljub krutosti trenutka, zaradi skrbnosti in predanosti sodelujočih odražala neko nenavadno lepoto. In tudi epidemija covid-19 tokrat rožicam ni povzročila večje škode.

Kaj je torej letos cvetelo v okrilju kulturnega društva?

Predvsem smo veseli, da so se naše »trajnice« – dogodki standardnega repertoarja – ohranile in nam je poleg njih uspelo pripraviti še kakšno noviteto.

Poleg sodelovanja pri tradicionalnih prireditvah, kot so miklavževanje, praznovanje materinskega dneva/ dneva staršev in dneva državnosti, je ob kulturnem prazniku Martina Kolenc Novak spodbudila učitelje in otroke OŠ Poljane, da so pripravili niz glasbenih točk, likovnih izdelkov ter kolaž otroških premišljevanj o tem, kaj je kultura danes in kaj jim pomeni. Uvodni nagovor je prispeval kar naš župan, g. Milan Čadež. Cel paket prispevkov je bil potem predstavljen na virtualni platformi za prikaz video vsebin.

Sprejeli smo pobudo JSKD in ZDHS, da ponovno sodelujemo pri organi-

zaciji državnega predtekmovanja v igranju diatonične harmonike, ter zraven povabili še nekaj domačih harmonikarjev.

Sekcije društva so bile splošno uspešne in so izpeljale veliko dogodkov v Poljanah in drugje. Z obsegom izvedenih dejavnosti ter odmevnostjo v javnosti tudi letos izstopa gledališka sekcija. Od začetka marca se vrstijo ponovitve nove igre Andreja Šubica *Medrug Polanci* (Poljane, Gorenja vas, Žiri, Škofja Loka, Radovljica, Ljubljana). V Radovljici je igralec Peter Cankar postal dobitnik priznanja za najboljšo moško vlogo v predstavi *Medrug Polanci* na regijskem tekmovanju gledaliških skupin Gorenjske. Z odlomkom iz predstave so se naši gledališniki udeležili tudi letošnje prireditve ob občinskem prazniku.

Igro *Medrug Polanci* po vseh lokacijah spremlja likovna razstava z enakim naslovom, ki obiskovalcem predstave

omogoča delni uvid v ustvarjanje enajstih likovnih ustvarjalcev z območja današnje občine Gorenja vas - Poljane, od Štefana Šubica do Maje Šubic.

Likovna sekcija je izvedla likovni razpis za osnovnošolce s področja naše občine. Tematika je bila povezana z ustvarjanjem poljanskih likovnih ustvarjalcev in še posebej z delom Ive Šubice ob stoti obletnici njegovega rojstva. Izbrani in nagrajeni izdelki so bili predstavljeni na razstavi v avli nekdanjega Kulturnega doma. Člani likovne sekcije so tudi pomagali pri postavitvi razstave Združenja umetnikov Škofja v Šubičevi hiši, ker je bilo naše društvo soorganizator dogodka.

Literarna sekcija je bila tudi letos usmerjena predvsem v pripravo prispevkov za lokalne časopise – *Vaščana* in *Podblegaške novice* ter oblikovanje veznih besedil ob različnih kulturnih prireditvah v kraju, v živo ali na virtualnih platformah. Zelo bogato je bilo

Razstava izbranih del likovnega razpisa za osnovnošolce (Foto: Goran Šušnjar)

besedilo na proslavi dneva državnosti, ki sta ga predstavila Mateja Tušek in Milan Debeljak. Sekcija je ponovno pripravila literarni razpis za osnovnošolske otroke, čeprav je odziv otrok slabši kot pri likovnem razpisu. Tudi literarni izdelki so bili predstavljeni na kulturnem večeru v dvorani Kulturnega doma.

Zgodovinska sekcija v zadnjem času nekoliko širi obseg delovanja: letošnji dogodek ob obletnici rojstva Aleša Ušeničnika – predavanje o rodoslovju – se je zgodil nekoliko pozneje, kot je bilo načrtovano, je pa pritegnil zanimanje krajanov. V tem letu je bilo pripravljenih in objavljenih več prispevkov v *Podblegaskih novicah* o ljudeh, ki so v Poljanah živeli krajši čas, so pa pustili konkretno sled v življenju Poljancev in/ali Kulturnega društva dr. Ivan Tavčar Poljane. Gre predvsem za odstiranje pogleda na nekatere osebe, ki so zdaj praktično pozabljene. Zagotovo bo tudi letošnji *Vaščan* prinesel še kakšen zanimiv prispevek o kraju in njegovih ljudeh.

Glasbena sekcija društva, Poljanski orgličarji, je spet oživela pod vodstvom Antona Kreka. Poleg letošnjega večera z orglicami Na Vidmu so orgličarji že na začetku leta izpeljali svojo božično-novoletno turnejo po Sloveniji. Udeležili so se tudi tradicionalnega dogodka orgličarjev v Mokronogu, vendar s posnetkom, ker dogodka v živo ni bilo.

Naš zadnji dogodek v Kulturnem domu je bil 27. maja 2022, ko smo organizirali kulturni večer za podelitev priznanj društva Majdi Debeljak in Bojanu Trampušu ter nagrajencem likovnega in literarnega razpisa za osnovnošolce.

Letos smo za ekipo igralcev *Visoške kronike* in aktivne člane društva organizirali tudi študijski izlet v Freising in Passau ter nekaj drugih bavarskih kulturnozgodovinskih krajev, se seznanili z zgodovino sedeža nekdanjih lastnikov loškega gospostva in kraja, ki ga Tavčar omenja v *Visoški kroniki*, ob liku Pasaverice.

Ob koncu poletja smo izvedeli, da se moramo iz kulturnega doma izseliti zaradi načrtovane gradnje novega, na istem kraju. Prvič smo se potem zbrali, da smo pogledali, kaj vse v domu imamo in kdo je tisti, ki bo lahko ocenil, kaj ohranimo in kaj zavržemo. Drugič smo opravili večino fizično težjega dela s selitvijo opreme, z odstranitvijo neuporabnih kulis ter druge odvečne opreme. Tretjič smo na lokacije v Todraž, Gorenjo vas in Šubičevo hišo odpeljali še nekaj tehnike, knjig in plakatov. Potem smo le spremljali, kako stavba po korakih izginja: od oken, vrat, zidnih oblog, strešnikov, ostrejša, zidov ...

Danes stavbe ni več. Smo brezdomci v pričakovanju novega doma. In vendar

še delamo in pripravljamo dogodke ter urejamo podlage za prihodnje dejavnosti društva.

Goran Šušnjar

Selitev opreme društva v Todraž (Foto: Goran Šušnjar)

Turizem Poljanske doline

Poljanska dolina skozi leta postaja vse bolj prepoznavna in iskana turistična destinacija. V letu 2022 smo se tako veselili obiskovalcev in turistov od blizu in daleč, ki Poljansko dolino obiščejo za nekaj ur ali nekaj dni. Zelo pomembna pa sta seveda tudi odziv domačinov ter njihova udeležba na dogodkih, saj je razvoj turizma in s tem povezanega dogajanja možen le z odobravanjem lokalnega prebivalstva in s sodelovanjem z domačimi društvi in akterji.

Skozi leto se je na Dvorcu Visoko, kraju z neskončno zgodbami, odvilo veliko različnih dogodkov. Prepletali so se kulturni, kulinarčni in družabni dogodki, zanimivi za različne ciljne skupine – za nekatere kot možnost ogleda zbirke *Visoška domačija pripoveduje*, za nekatere kot druženje na večjih družabnih prireditvah, seveda pa je bil velik poudarek na kulinariki, skozi katero želimo obuditi posebne praznike in trenutke, ki so bili aktualni v času rodbine Kalan in seveda tudi kasneje, v Tavčarjevem obdobju. Ob kreiranju kulinarčnih dogodkov nam je pomembno izhodišče visoška kuhinja v času Kalanov, po kuharici *Ta dobra stara kuha*, kajti na ta način oživljamo identiteto dvorca, ponujamo doživetje in hkrati jedi oblikujemo in postavimo v sodoben čas. Veseli smo, da dvorec Visoko postaja kraj, ki nudi možnost doživljanja kulture in kulinarike ali pa enostavno samo sprostitve na lepem vrtu ob kavi in hišni sladiči. To nam potrjujejo obiskovalci, ki se tudi kot stalni gostje že vračajo.

Šubičeva hiša je letos v galeriji gostila nekaj odličnih likovnih razstav, otroci so v poletnem času ustvarjali na ustvarjalnih delavnicah, Združenje umetnikov Škofja Loka je maja tu izpeljalo slikar-

ske kolonijo, v večnamenskem prostoru v mansardi pa so se odvijali manjši dogodki. Tudi utrdba Rupnikove linije na Golem vrhu ni samevala. Pod strokovnim vodstvom izkušenih vodnikov jo je obiskalo lepo število posameznikov in organiziranih skupin.

Športna dvorana v Gorenji vasi, ki jo upravlja Zavod Poljanska dolina, beleži več kot 80-odstotno zasedenost, kar nakazuje na odlično športno dejavnost občanov. Letos jo je uporabljalo 13 domačih društev za vadbo atletike, badmintona, dvoranskega nogometa, floorballa, funkcionalne vadbe, gibalnih uric za najmlajše, košarke, odbojke, plezanja, prstometa in twirlinga. Marca je športna dvorana gostila polfinalni tekmi v mednarodni floorball ligi (IFL), aprila in maja pa dva košarkarska turnirja, in sicer dve četrtfinalni tekmi 1.A SKL do 19 let in dva polfinalna obračuna deklet do 13 let.

Zavod Poljanska dolina je letos še posebej dejavno deloval na področju promocije. Poljansko dolino kot destinacijo za obisk in oddih smo predstavljali na sejmu Alpe Adria v Ljubljani ter na sejmu Dnevi alpsko-jadranske kuhinje v avstrijskem Celovcu. Kot idilično

poročno destinacijo smo poroke na Visokem bodočim mladoporočencem skušali približati na dveh poročnih sejmih v Mariboru in na Brdu. Dva-krat smo gostovali v oddaji *Dobro jutro* na RTV SLO – enkrat s predstavitvijo celotne doline in drugič s kulinariko Dvorca Visoko. V oddaji *Jutro na Planetu* na Planet TV smo Poljansko dolino predstavili z značilnimi drobnjakovimi štruklji, klekljanjem in meteoritom v Javorjah. V radijski oddaji *naPOTki* pa smo poslušalcem prvega programa Radia Slovenija predstavili zanimive zgodbe in značilnosti naše doline ter predloge za izlete.

Organizirali smo tudi kar nekaj različnih prireditev, kot so Tržnice kmetijskih izdelkov, pridelkov in predstavitev lokalnih društev in ponudnikov pred Info točko v Gorenji vasi in Dvorcem Visoko, redna mesečna vodenja po Šubičevi hiši, Dvorcu Visoko in utrdbi Rupnikove linije na Golem vrhu, odprli kolesarsko in pohodno sezono s kolesarskim društvom Belaunce in planinskim društvom Gorenja vas.

Prav tako smo aktivno promovirali dogodke domačih društev, ponudnikov ter vseh, ki so nam svoje dogodke najavili.

Kulturno-kulinarni dogodek *Lovska gostija* na Visokem

Podpis zaveze *Manj plastike, več trajnosti*

Info točka v Gorenji vasi je bila v letu 2022 med tednom stalno odprta v dopoldanskem in zgodnjem popoldanskem času. V obdobju poletne turistične sezone je bila odprta tudi ob sobotah in nedeljah, ko so na pomoč priskočili študentje. Obiskovalcem so bile na voljo turistične informacije in tiskano gradivo, tako o objektih v upravljanju Zavoda Poljanska dolina kot drugih kulturnih in naravnih znamenitostih. Informirani so bili tudi o ponudbi gostincev in ponudnikih domače hrane in izdelkov. V prodaji so bili izdelki z logotipom Poljanske doline, po katerih je bilo kar nekaj povpraševanja, knjige, vezane na Poljansko dolino, rokodelski in umetniški izdelki. Predvsem v poletnih mesecih je bilo precej gostov iz tujine. Ker se Info točka nahaja na izpostavlje-

ni legi pred poslovno stavbo KGZ Škofja Loka, so njena okna primerna izložba za različna obvestila.

V zadnjem letu je bila v okviru Zelenne sheme slovenskega turizma občina Gorenja vas - Poljane kot destinacija sprejeta v program nadgradnje v okviru znaka Best Tourism Village, ki bo destinaciji in ponudnikom prinesel dodatno usposabljanje in nadgradnjo destinacije na trajnostni način. Poleg tega lahko izpostavimo še organizacijo dveh večjih dogodkov – letno srečanje s turističnimi ponudniki Poljanske doline, kjer se je podpisala tudi zaveza *Manj plastike, več trajnosti*, ter *Zeleni dan Poljanske doline*. Na dogodku se je govorilo o štirih pomembnih temah: o vedno spreminjajočem se turizmu,

o gozdni pedagogiki, o poklicih v turizmu ter o športnem turizmu, za katerega so se sodelujoči na okrogli mizi strinjali, da imamo v Poljanski dolini veliko športne ponudbe, ki jo je treba združiti in začeti promocijo z vrhunskimi športniki kot ambasadorji turizma Poljanske doline.

Poljanska dolina s svojo ponudbo dogajanja in razvojem postaja vedno bolj privlačna za tiste, ki cenijo mir, naravo in kulturno dediščino. Z nadaljnjim razvojem se bomo trudili, da bo kljub nadgradnji ponudbe Poljanska dolina ostala zelena, trajnostna in takšna, kakršno jo imamo radi.

Ekipa Zavoda Poljanska dolina

Rdeči križ Poljane v letu 2022 še vedno deloval v okviru priporočil NIJZ

Obračam list v koledarju za leto 2022, zadnji je, še nekaj dni je do konca. Jesen je v naravi pokazala vso veličino v obilju sadov našega dela, nudila obilje sonca in toploto še v novembru in nas razveseljevala s tako veličastnim barvanjem listja. Listje je odpadlo, dan se je do konca skrajšal, nastopil je adventni čas, na pragu sta zima in konec leta. Ob koncu leta je treba pogledati, kaj je bilo storjeno leta 2022.

Delovanje Krajevne organizacije Rdečega križa (KORK) Poljane je bilo še vedno prilagojeno priporočilom NIJZ glede covida-19. Priporočila so narekovala zmanjšanje obiskov pri starejših krajanah in pri organiza-

ciji druženja. Šele pozno spomladi so se ukrepi nekoliko zlahkali in nam omogočili normalno delovanje.

Takoj ko je bilo mogoče, smo organizirali obisk naših starejših občanov, ki

so nameščeni v domu starostnikov v Škofji Loki. Organizacija prireditve je bila zaupana vsem KORK v občini in kulturni sekciji društva upokojencev Gorenja vas - Poljane. Izvedena je bila prireditev s kratkim kulturnim pro-

Utrinek s srečanja starejših v mesecu decembru (Foto: Franc Dolenec)

gramom in pogostitvijo. Po prireditvi smo obiskali še tiste udeležence, ki zaradi zdravstvenih težav niso mogli na prireditveni prostor. Vsi so bili za obisk in prireditev zelo hvaležni.

Omeniti moramo še vsakoletno krvodajalsko akcijo v organizaciji Rdečega križa Škofja Loka in KORK Poljane v začetku meseca julija. Odvzem krvi je bil v osnovni šoli v Poljanah in se ga je udeležilo 105 prostovoljcev iz celotne občine. Z odzivom na odvzem krvi sporočate svojo veličino in humanost. Zahvaljujemo se, še enkrat hvala.

KORK Poljane ima še nalogo, da pomaga ljudem, ki so se znašli v materialni stiski. Zaradi vse dražjih energentov in hrane so dodatno ogrožene še družine in posamezniki. Njim so bili letos namenjeni prehranski paketi. Na voljo so bili štirikrat. Vsebovali so moko, riž, olje, makarone,

mleko, konzerve z zelenjavo in pralnim praškom. Prehranski paketi so bili dodeljeni s strani OZRK Škofja Loka.

S finančnimi sredstvi smo pomagali družini s hudo bolnim otrokom za plačilo dodatnih terapij ter finančno podprli organizacijo oratorija.

Druženja z najstarejšimi še vedno nismo upali pripraviti. Krajanom, starejšim nad 75 let, smo v decembru podarili bon za malico in jih povabili k sveti maši.

Delovanje Rdečega križa omogočajo finančni prispevki občanov krajevne skupnosti Poljane in finančna sredstva iz proračuna občine Gorenja vas - Poljane.

Sodelavci pri KORK Poljane se vam zahvaljujemo za vsa podarjena sredstva, za prostovoljno delo in za voljo pomagati pomoči potrebnim. Hvala vsem tistim, ki pomagajo ali sosedom

ali znancem, da se počutijo varneje, da lažje premagujejo vsakodnevne obveznosti. Hvala vsem, ki ste bili pripravljeni koga pospremiti na sprehod, odpeljati do zdravnika. S tem dajemo sebi zadovoljstvo in mladim zgled za normalno sobivanje vseh nas.

Pregled dela je pokazal, da je bilo opravljeno humanitarno delo potrebno, krajanom so bili za darove in obiske hvaležni. Za naprej si želimo vašo finančno pomoč, čas in voljo za razdajanje drugim.

Ob koncu krajankam in krajanom želimo srečno in zdravo leto 2023 in lepo praznovanje božičnih in novoletnih praznikov.

Franc Dolenec s sodelavci pri KORK Poljane

Leto, polno dosežkov in presežkov v PGD Poljane

Ko se bliža konec leta, radi pogledujemo v dve smeri: ena nas vleče v prihodnost, za katero si želimo, da bi nam bila čim bolj naklonjena, od druge pa se poslavljamo in jo zato radi pregledamo in ocenimo. Zazrti v obe smeri vam tako kot vsako leto tudi letos predstavimo naše gasilsko društvo. V PGD Poljane je bilo leto 2022 tako bogato, da je zelo težko natančneje opisati, kaj vse se je dogajalo, zato se bomo dogodkov le dotaknili.

Leto smo začeli z občnim zborom zadnjo soboto v januarju. Udeležba je bila zelo velika, kar nakazuje, da je društvo močno, da se gasilci radi družimo in da dihamo kot eno in se obenem zavedeli, da mineva pet let, odkar je sedanje vodstvo gasilskega društva prevzelo vajeti v svoje roke. Obdobje je bilo pestro, z veselimi pa tudi žalostnimi trenutki. Načrt, ki smo si ga zastavili v začetku mandata, smo v večji meri izpolnili. Le dograditev gasilskega doma ostaja še nedokončana. Povečali smo garažo in naredili prostor za druženje, manjka nam še prostor za klopi, ker smo morali porušiti dve baraki zaradi izgradnje novega kulturnega objekta v naši sosesčini. Kot smo objavili že v predhodnih člankih, smo v preteklem letu pristopili k nabavi novega sodob-

nega gasilskega vozila GVM1 za prevoz moštva in za vodenje večjih intervencij v občini. Svojemu namenu bo služilo še naslednje desetletje. Nadgradnja na vozilu je bila končana februarja, slavnostni prevzem z blagoslovom, ki ga je opravil župnik Jože Stržaj, in odprtje novega prizidka pa smo imeli v soboto, 4. junija. Vabilu so se odzvali še župan Milan Čadež, poveljnik GPO Roman Kokalj, predsednik KS Poljane Franc Dolenec, gasilke in gasilci domačega društva in donatorji. Bilo je slovesno.

V juniju smo se zbrali tudi pri gasilski sveti maši, kjer smo po obdobju koronavirusa povabili še sosednja gasilska društva. Mašo za pokojne in žive gasilce je daroval župnik Jože Stržaj, za katerega

smo takrat že vedeli, da se avgusta poslavlja od nas. V zahvalo za vse molitve in priporočila za gasilce smo mu podarili gasilsko sekirico, ki je bil zelo vesel.

Veseli in bolečina sta pogosti spremljevalki gasilcev. Kadar se obeta med nami vesel dogodek, se še posebej potrudimo. Letos smo bili z gasilskimi vozili in špallirjem na poroki kar treh naših gasilcev, kjer smo jim predali simbolična darila. Gasilci organiziramo nemalo dogodkov v krajevni skupnosti, od kresovanja, veselice, koncertov ter kulturnih prireditev. Organizacija prireditev vzame nemalo časa z iskanjem vseh dovoljenj, ki v zadnjem času presegajo že meje razumnega. Poleg tega so cene nastopajočih za naše razmere dokaj visoke. Letošnje

Gasilci med ruševinami kulturnega doma

kresovanje in veselica sta bila kljub temu zelo uspešna tudi zaradi lepega vremena. Veselica pa je uspela predvsem zaradi odličnega vzdušja med obiskovalci, ki ga je s svojo glasbo ustvaril Dejan Vunjak. V Poljanah pretekli dve leti ni bilo gasilske veselice. Kako velika je potreba po druženju, je pokazala julijska veselica, saj je bil obisk velik, temu primeren pa tudi zaslužek, ki ga z organizacijo tovrstnih prireditev porabimo za nabavo drage, a nujno potrebne gasilske opreme. Oktobra, ko je mesec požarne varnosti, smo za občane pripravili organiziran ogled naše gasilske opreme, prikaz TPO (temeljni postopki oživljanja) in pregled gasilnih aparatov z možnostjo nakupa novih.

Posebnost gasilskega društva je v tem, da izmed vseh društev najbolj skrbi, da so vanj vključene vse generacije, od predšolskih do veteranov. V društvu zelo konkretno teče medgeneracijsko učenje in druženje. Zagotovo vsak član tako ali drugače prispeva k dobremu ugledu, ki ga društvo ima. Nemogoče je popisati vse podrobnosti, ki se morajo sestaviti, da tako velika organizacija dobro deluje. Toda najštevilčnejšo generacijo gasilcev naj kljub temu izpostavim. To so otroci. Nekateri so člani društva zaradi želje,

da bi postali čez nekaj let čisto »tapravi« gasilci, drugi se društvu pridružijo zaradi želje po druženju in udeležbi na tekmovanjih. Z njimi se ukvarjajo mentorji, ki otroke izobražujejo, seznanjajo z gasilskim življenjem in jim omogočajo v društvu dobro počutje. Kratkoročni cilj mentorja je dobra uvrstitev ekipe na tekmovanju, dolgoročno pa si ta želi, da bi mladi gasilci čez nekaj let zrasi v odgovorne osebe, ki bi se prostovoljno udeleževale gasilskih dejavnosti in akcij. Otroke vzgajajo v gasilce, ki ob pozivu s klicnega centra ne bodo oklevali, ampak odšli na pomoč ljudem ali naravi. Zato je prav, da jih pohvalimo in krajanе seznanimo z rezultati, ki so jih dosegli na regijskem tekmovanju v gasilsko-športnih disciplinah Gasilske zveze Škofja Loka. Pionirke so dosegle četrto mesto, pionirji drugo in 22. mesto, mladinke drugo mesto in mladinci šesto mesto. Na gasilskem tekmovanju Gorenjske so bili pionirji 15. in mladinke 12. Hvala staršem, da nam zaupate svoje otroke in jih spodbujate h gasilstvu.

Tekmovali so tudi ostale ekipe našega društva: na tekmovanju Gasilske zveze Škofja Loka so člani A dosegli drugo mesto, članice A tretje mesto in starejši

gasilci drugo mesto. Na tekmovanju gorenjske regije so članice A dosegle šesto mesto, člani A tretje mesto in se s tem uvrstili na državno gasilsko tekmovanje. Iskrene čestitke vsem tekmovalkam in tekmovalcem.

Letos smo imeli do začetka novembra 17 intervencijskih izvozov. Operativna enota skupaj s poveljnikom je delo vselej odgovorno opravila. Naši rezultati so predvsem sad našega skupnega dela, odgovornosti in načina poveljevanja, kar smo pridobili z izkušnjami. Toda delo gasilcev je vsako leto zahtevnejše, pričakovanja občanov pa vedno večja, saj upravičeno želijo boljše osebno in skupno varnost. Pri izvajanju ukrepov in vnaprej določenih postopkov dajemo velik poudarek usposabljanju, teoretičnim vsebinam in praktičnim vajam ter opremljanju. Veliko odgovornost pri operativi prevzema poveljnik, ki je odgovoren za intervencijsko pripravljenost gasilske enote, organizira in nadzira strokovno usposobljenost, urjenje in kondicijsko pripravljenost pripadnikov enote, odgovoren je za operativni načrt društva, skrbi za brezhibnost zaščitne in reševalne opreme, za izboljšave pri tehnični opremljenosti,

za disciplino, poveljuje pri izvajanju intervencij in nadzoruje izvajanje povelj.

Toda kljub temu da imamo dobro izurjeno operativno enoto in odgovornega poveljnika, si vendarle želimo, da z vztrajnim delom na preventivnem področju izboljšamo požarno varnost v našem požarnem okraju in da ohranimo in krepimo medsebojno zaupanje z našimi občani. Gasilci smo ljudje, ki delamo za ljudi, zato je še kako pomembno, da nas ljudje spoštujejo. Za svoje delo nismo plačani, zadostuje nam iskrena hvala, ki jo dobimo po uspešni intervenciji, kadar smo nekomu rešili premoženje ali celo življenje. Ta nas napolni z energijo in nam da moči ob intervencijah, ki se kdaj, žal, končajo tudi neuspešno. Kljub vsem težavam, s katerimi se srečujemo, se bomo gasilci še naprej trudili in priskočili na pomoč vsakemu, ki jo potrebuje.

Naslednje leto so v naših gasilskih vrstah volitve, zato vabim člane gasilskega društva, da se nam pridružite zadnjo soboto v januarju, da izvolimo predsednika in poveljnika društva. Ob zaključku petletnega mandata pa ob tej priliki čutim dolžnost, da se zahvalim. Najprej članom društva za ves trud ter prosti čas, ki ga vlagate, da lahko uspešno delujemo. Hvala tudi vsem vaščankam, vaščanom, pokroviteljem, društvom, s katerimi sodelujemo in ki nam s svojo pomočjo dokazujete, da podpirate naše delo.

Na koncu ne bo odveč opozorilo, ki ga sicer ob tem času naslavljamo na vas vsako leto. Med kurilno sezono se lahko poveča število dimniških požarov, zato naprošamo vse uporabnike kurišč z odprtim ognjem, da kurilne, dimovodne in prezračevalne naprave redno pregledujete in vzdržujete. V primeru požara pa takoj pokličite na številko 112 in sporočite nujne podatke.

Zadnje decembrske dni vas bodo obiskali predstavniki našega gasilskega društva. V imenu poljanskih gasilcev vam bodo zaželeli veliko zdravja in osebne sreče ter prinesli gasilski koledar za leto 2023. Za prostovoljni prispevek, ki ga boste ob tem darovali, se vam v imenu poljanskih gasilcev najlepše zahvaljujem. Nad darova-

Novo vozilo GVM1 za vodenje večjih intervencij v občini

Prikaz temeljnega postopka oživljanja

nimi sredstvi skrbno bedimo in jih uporabimo po temeljiti skupni presoji. Vsem krajanom pa bi se rad še enkrat zahvalil

za vse darove in pomoč, ki ste nam jo namenili. Tudi v prihodnje se bomo trudili v dobrobit vsem v bližnji in daljni okolici.

Ob prihajajočih praznikih vam želim obilo zdravja, sreče in smeh v očeh, veliko sreče in lepih sanj naj vam prinese božični dan.

Novo leto naj zaživi brez solza in skrbi.

*Vse, kar upate, naj se vam izpolni,
vse, kar iščete, naj se vam odkrije,
vse, kar v srcu čutite,
naj se vam v osebno srečo zlije.*

*Vesel božič in srečno novo leto
Vam in Vašim najdražjim želi
Prostovoljno gasilsko društvo Poljane*

Damjan Vidmajer,
predsednik PGD Poljane

»Hej, ti, a s ti tud skavt s Polan?«

Po vsem hitenju, ki sem ga deležna čez teden, in mišljenju, da nikoli ni dovolj časa za vse zadolžitve, ki sem si jih za tisti teden zadala, vedno pride konec tedna – tudi ta je običajno kar zaseden. Ne glede na količino gradiva, ki čaka, da se ga naučim, seminarskih nalog, ki si želijo biti napisane, in dogodkov, ki me vabijo, da jih doživim, pa je sobotni dan rezerviran za skavte.

Letošnje skavtsko leto je bilo za steg Polanskih ravbarjev kar pestro. Ker poteka vzporedno s šolskim letom, bom vsebino dogodkov našega stega začela z oktobrom 2021. Od takrat je minilo že več kot leto in trenutno smo vsi že vpeljeni v novega – začetek lanskega leta mi zato trenutno deluje že kar nenavadno oddaljeno glede na vsa srečanja, njihova načrtovanja, tabore in druge dogodke, ki smo jih doživeli. V zadnjem članku za *Vaščana* je so-voditeljica napisala, da smo v stegu končno prešli iz »malega« v »pravi« steg; to trditev zdaj samo še utrjujemo.

Z lanskim oktobrom sem po mnogih letih članstva kot udeleženka skupaj še s šestimi drugimi skavti iz naše doline postala skavtska voditeljica. Dobila sem priložnost, da vsa srečanja vidim še iz drugega zornega kota, predvsem z vključevanjem večurnih priprav. Redna sobotna srečanja so tako nekako postala tedenska, saj vsako zahteva skupno in nato še posamično načrtovanje voditeljev. Kot voditeljica najmlajše veje skavtov, volčičev in volkuljic, se s so-voditelji bolj osredotočam na igro – običajno po džungli, kjer nam nagajajo bandrlogi in širkan, pomagamo pa jim kača Kaja, Bagira in ata volk Akela. V četi, starejši veji, se izvidniki in vodnice že resneje učijo preživetja v naravi (bolj kot dobesedno preživetje sem spadata delavnost in iznajdljivost) ter dela in sodelovanja v manjših skupinah (vodih). Naloga popotnikov in popotnic, članov klana, pa je, da se naučijo biti kar se da dobri in odgovorni voditelji. Za steg kdaj pa kdaj že kar sami organizirajo kakšen dogodek, voditeljem pomagajo na srečanjih, ko se dobijo sami, pa običajno kaj dobrega pojejo in uživajo ob svojih idejah, kako bi izpeljali srečanje (od ogleda filma z doma narejenim sušijem do orientacije po Ljubljani).

Prvi večji dogodek, ki smo ga bili v tem letu deležni, je bilo organiziranje ognjiščne podelitve luči miru iz Betlehema. Slednjo skavti delimo že dolga leta, naša naloga pa je, da jo iz Betlehema ponesemo do vsakega doma, ki si jo želi. Slovenski stegi smo razdeljeni v devet lokalnih enot, imenovanih ognjišča. En skavtski predstavnik iz Slovenije, ki luč do nas prenese iz druge države, jo nato podeli predstavniku vsakega od ognjišč. Lani je bila za predstavnico ognjišča izbrana naša klanovka, ki je po luč odšla v Ljubljano, naloga celotnega stega pa je bila ponesti luč še ostalim stegom v našem ognjišču. V Gorenji vasi smo zato organizirali dogodek, ki smo ga začeli s sveto mašo, nadaljevali pa s programom na snegu. Preden smo luč miru ponesli po dolini, smo jo podelili še drugim gorenjskim stegom, da so oni lahko naredili isto v svojih okrajih.

Do maja 2022 so se po vseh vejah zvrstila mnoga srečanja, med njimi pa še jesenski in zimski tabori. V začetku maja je naš steg čakal prav poseben dogodek – Ravbarjada. Prvič od naše ustanovitve leta 2015 smo organizirali vikend stega. Ker imamo tabore običajno razdeljene

po vejah, je bila organizacija tega vikenda za voditelje velik zalogaj. V petek, 6. maja, smo se iz Škofje Loke na pot odpravili kar z vlakom. S polnimi nahrbtniki in modro-zelenimi rutkami smo povzročili obrate mnogoterih glav, po prestopu na drugi vlak in dolgi hoji v breg pa smo končno prišli do cilja – Stržišča pod Črno prstjo. Tam smo skupaj sledili zgodbi Robina Hooda: od prvega odvzema dela bogastva kralju do zaroke in na koncu njegovi pravični zmagi. Ob koncu tega stegovskega dogodka smo medse dokončno sprejeli tiste, ki so bili pripravljeni dati skavtsko obljubo. Vse to pa smo zapečatili s sveto mašo.

To poletje je bilo pestro za vse veje: volčiči so štiri dni z jamskimi ljudmi bivali v Podragi pod Nanosom, klan je svoj potovalni tabor začel kar v Poljanski dolini. Popotniki in popotnice, kot se imenujejo člani klana, so svojo pot nadaljevali do Reke na Hrvaškem, nazaj pa so se napotili z vlakom. Najbolj poseben tabor pa je letos pričakala četa. Izvidniki in vodnice so se pridružili več kot 500 drugim skavtom iz gorenjskih stegov na prav posebnem dogodku. Kvajdej (poletni tabor gorenjskih čet), ki poteka le vsakih pet let, jih je z

Izdelovanje butar pred cvetno nedeljo v Javorjah

naslovom *Kvajdej, legende?* za en teden ponesel v ambientacijo gorenjskih legend. Poleg velikih iger, poti preživetja, koncerta ... pa so imeli predvsem dovolj časa za spoznavanje svojih soskavtov iz sosednjih in drugih gorenjskih stegov.

Če bi si želela opisati še vse druge dogodke, ki so se nam v stegu v preteklem letu dogodili, bi preveč presejala dano število besed za ta članek – vsak skavt, ki tole bere, se gotovo spomni še mnogo posebnih trenutkov, ki so zaznamovali to skavtsko leto, vsak neskavt pa si, upam, lahko vsaj približno predstavlja, kako lahko skavtstvo popestri življenje. To dokazuje tudi številčnost našega stega, ki presega 80 članov, kar je največ od naše ustanovitve. Z rastjo stega se večja število dogodkov, ki se jih udeležujemo, s tem pa tudi tistih, ki jih, sploh v naši dolini, organiziramo za neskavte. Količina pomoči in podpore, ki jo dobivamo z vseh strani, izven lokalne, predvsem pa tiste od občine, župnij, staršev udeležencev ..., nas še bolj spodbuja k rasti. Pri vsem tem si želimo, da bi, po besedah našega ustanovitelja Badna-Powlla, pustili svet in s tem Poljansko dolino vsaj za spoznanje lepši, kot smo ga prejeli.

Ajda Benedičič

Ognjiščni sprejem Luči miru iz Betlehema v Gorenji vasi

Večer praznovanja Robin Hoodove zaroke v Stržišču

Leto ponovnega zagona v ŠD Poljane

Delovanje društva ni samo po sebi umevno. Imeti mora uradno strukturo in zadostiti vsem pravilom, ki so za delovanje vsakega društva predpisana. Šele potem se lahko pogovarjamo o vsebini delovanja društva. Če katera koli od teh dveh delov šepa, je lahko ogroženo delovanje društva. To smo na društvu občutili letos, ko smo v luči novih volitev iskali dva nova člana upravnega odbora in ju naposled tudi dobili.

Leto 2021 je bilo volilno leto, toda na upravnem odboru društva smo se soglasno odločili, da volitev zaradi epidemioloških razmer ne izpeljemo, pač pa da se delujočemu odboru mandat podaljša za eno leto, da je društvo kljub zaostrenim razmeram lahko nemoteno delovalo. Z letom 2022 pa se je staremu odboru podaljšani mandat iztekel, zato je bil maja

2022 na občnem zboru v Šubičevi hiši izglasovan nov odbor za dobo novega mandata. V upravni odbor je prišlo do spremembe pri članih odbora. Poslovila sta se Tina Kokalj in Gašper Debeljak. Tini in Gašperju se ob tej priložnosti iskreno zahvaljujem za njun pomembni doprinos k društvu. Naj na tem mestu s ponosom zapišem, da je Gašper Debeljak letos postal

tudi občinski nagrajenec. Prejel je bronasto plaketo za večletno delovanje na področju športa v občini. Iskreno čestitamo!

Na njuni mesti sta bila v odbor izglasovana Aljaž Luznar in Matej Štrukelj, medtem ko vodstvo društva ostaja nespremenjeno. Upravni odbor tako sestavljamo predsednik Gašper Klinec, podpredsednik Gašper Mesec, tajnik Primož Drnovšek, blagajnik Luka Stanonik, kolesarska sekcija Aleš Hren, Matej Štrukelj in Aljaž Luznar, člana društva.

Ko začnem svoj tretji mandat na čelu društva in se oziram po prehojeni poti, lahko rečem, da sem zadovoljen. Starostni razpon naših članov je velik, sega od predšolskih otrok in vse do upokojencev, in če bi merili moč in trdnost društva po številu članov, bi lahko rekli, da se za njegovo

prihodnost ni bati. Toda društvo se kljub temu že nekaj let spopada s precejšnjimi težavami. Sekcije so močne, občutka povezanosti v društvu med njimi pa ni. Na omenjeno težavo že nekaj zaporednih let opozarja tudi preskromen obisk na vsakoletnem občnem zboru društva. Ta je zadnja leta le blede senca »praznika društva«, kot sem sam poimenoval občni zbor športnega društva, ker se na njem ozremo po prehojeni poti v preteklem letu, si izmenjamo mnjenja in se na koncu poveselimo ob zdravi družbi in kjer nas kljub razlikam v zanimanju glede športih panog združuje slogan Zdrav duh v zdravem telesu. Zato vas povabim, da se odzovete vabilu in se občnega zbora udeležite v čim večjem številu, da okrepimo delovanje športnega društva v Poljanah in da društvo ponovno povežemo med seboj. Prav tako vabim vse športne navdušence, da se nam pridružite, da postanete del več kot 50-letne zgodovine društva.

In ker športni zanesenjaki brez rezultatov ne obstajajo, je nujno, da spregovorimo tudi o letošnji športni letini v posameznih tekmovalnih sekcijah.

Nova sezona je spet polnila športne dvorane, tekme floorballa so bile zelo dobro obiskane. Leta 2022 je bil ponovno organiziran floorball turnir. Švicbol je dokazal, da mu

ni para in da v Sloveniji ni močnejšega rekreativnega turnirja. Po dvoletnem premoru je privabil več kot sto igralcev iz celotne Slovenije. Turnir, ki slovi po svoji zabavnosti, je bil tako več kot uspešen in ga bomo organizirali tudi leta 2023.

Ekipa članov je osvojila drugo mesto v mednarodni ligi IFL in tako dosegla najboljši rezultat v zgodovini sekcije, prav tako so drugo mesto osvojili v 1. Slovenski floorball ligi. Odlično delo v sekciji pa sta nagradili tudi ekipi U9 in U11, ki sta osvojili naslov državnega prvaka!

Tudi kolesarjem je sezona prinesla nove uspehe, na katere smo v društvu lahko ponosni. »Super dan, super udeležba, super vreme in super rezultati na uspešno izpeljani 22. Kolesarski dirki iz Poljan na Stari vrh, ki je postregla z novim rekordom v ženski kategoriji, nam dajejo zagona, da bomo dirko kljub gradbenim delom v središču Poljan izpeljali tudi 23.,« so zapisali po končani tekmi. Nov najboljši čas na dirki je postavila odlična kolesarka Laura Šimenc (Team de Rosa - Santini), in sicer 29:09, rekord je bil izboljšan za 11 sekund. Prav tako je odličen čas, 25:17, postavil absolutni zmagovalac dirke, Marko Emeršič (KD Rog), ki je v ciljnem sprintu premagal drugouvrščenega dvakratnega zmagovalca Starega vrh Deana Bratuša (TUŠ

Team), 25:22, tretji je bil Nikolaj Gregorič (Pogi Team).

Naša kolesarja Aleš Hren in Andrej Dolenc sta v svojih kategorijah ponovno dosegala odlične rezultate. Andrej je trikrat zmagal in bil še petkrat drugi. Na svetovnem amaterskem prvenstvu je osvojil 47. mesto. Aleš je na tekmah sedemkrat zmagal in bil štirikrat drugi. Aleš je postal tudi državni prvak na Argonavtskem maratonu, na svetovnem prvenstvu pa je z ekipo osvojil zlato medaljo. Uspehom Aleša in Andreja moramo dodati še uspehe Tilna Potiska, ki je bil večkrat med najboljšimi na dirkah po Sloveniji.

Za športne navdušence in uspehe v kraju se nam torej ni bati, treba pa se je zavedati, da lahko kraj brez ljudi, ki so pripravljeni žrtvovati svoj čas, kaj hitro ostane brez športnega društva. To pa bi bilo za Poljane, ki imajo bogato športno preteklost, velika škoda. Zato naj na tem mestu še enkrat povabim vse športne navdušence na občni zbor, ki bo sklican v začetku leta 2023, da okrepimo športni duh in društvo z njim. Ob vstopu v novo leto pa vam želimo veliko športnih uspehov, na katere bomo ponosni tudi v Športnem društvu Poljane.

Gašper Klinec

22. Kolesarska dirka na Stari vrh

Članska ekipa floorballa se je veselila drugega mesta na mednarodni ligi IFL.

Vesetje nad zadetkom na zaključnem mladinskem turnirju v floorballu v Gorenji vasi (Foto: Miha Prijatelj)

Darko Oblak (1958–2022)

Sredi jeseni je med nas udarila pretresljiva vest, da nas je zapustil Darko Oblak, dolga leta dejaven član več društev v Poljanah. Najdlje je bil zvest gasilskemu društvu, katerega član je bil kar 48 let, od tega 15 let član upravnega odbora, 13 let blagajnik, pet let član nadzornega odbora in mentor številnim generacijam mladih gasilcev.

Med športniki se ga boste spomnili smučarji, predvsem tiste generacije, ki ste še smučale na Golavi, saj je bil eden tistih, ki so z veliko entuziasma in zagnanosti organizirali tekme in tečaje smučanja. Bil je velik ljubitelj smučanja in kot tak nepogrešljiv člen v ŠD Poljane. V letih med 1981 in 1985 je bil v športnem društvu celo njegov predsednik. Tudi po ustanovitvi Smučarskega kluba Poljane je bil njegov dejavni član, kasneje je kot član upravnega odbora pomembno prispeval k razvoju in delovanju kluba. Srečevali smo ga v brunarici na Grebljici, ki jo je pomagal postaviti, dobro se je znašel pri pridobivanju novih pokroviteljev, še bolj pa je užival na tekmah in vijuganju med količki. Žal po

nesreči na smučanju ni več stopil na smuči, a na tekmah je z veseljem prijel za mikrofoni in svoje poznavanje smučanja kot napovedovalec delil z navijači v cilju. Vedno je bil pripravljen sodelovati na delovnih akcijah in priskočiti na pomoč, kadar koli so ga v klubu potrebovali.

Zadnje desetletje pa je bil najbolj dejaven v plezalnem društvu Cempin. Vanj se je včlanil že kmalu po ustanovitvi društva v Poljanah. Bil je zelo prizadeven član. V društvu je opravil alpinistično šolo in potem izvedel številne letne in zimske vzpone ter sodeloval pri vseh dejavnostih, ki so z društvom neobhodno povezane. Bil je mož besed in dejanj. Kadar je bilo treba priskočiti na pomoč, besede Ne! ni poz-

Darko v ledenem kraljestvu slapa Podrancka v Žetini

nal. Tako je vedno sodeloval pri urejanju slapa Podrancka in pripravih na ledeno plezanje. Obenem je znal poskrbeti tudi za prijetno druženje. Jesenski plezalni tabor v Paklenici, ki smo se ga vsako leto posebno veselili, je imel poseben čar tudi zaradi Darkove družbe.

Darko je bil eden tistih, ki ni opazoval življenja v kraju od daleč, pač pa je z vso resnostjo sodeloval po svojih najboljših močeh v štirih društvih. Zato bo z veliko začetnico ostal zapisan v spominu vseh štirih društev.

PGD Poljane, ŠD Poljane, SK Poljane in Cempin

Uspešno leto za SK Poljane

Minula smučarska sezona je bila za tekmovalke in tekmovalce Smučarskega kluba (SK) Poljane ena najboljših. Dobili smo državnega prvaka in podprvakinjo, v skupni razvrstitvi državnega pokala so v različnih kategorijah zasedli od 4. do 8. mesta, navdušili so na mednarodnih tekmah v Italiji, na Hrvaškem in Pokalu Loka. Uspešno smo izvedli tudi številne pomembne mednarodne FIS tekme.

Smučarji štejemo leto malo drugače – od maja do maja, ko se zaključi ena in se začne druga smučarska sezona. Čeprav je bilo leto še precej zaznamovano s karantenami in boleznimi, so tekme zaradi ugodnih vremenskih in snežnih razmer spet potekale ustaljeno. To pomeni, da so imeli tekmovalci termine od sredine decembra do začetka aprila natrpane s tekmami in treningi. V kategoriji U10 so imeli 12 tekem, U12 je imela v koledarju 16 tekem, U14 in U16 celo 22. Starejši skupini sta se udeleževali tudi mednarodnih tekmovanj, od koder so se vsakič vrnili z vidnimi uspehi. Manca Dolinar je na mednarodni FIS tekmi na hrvaškem Sljemenu med tekmoval-

kami iz 20 držav ugnala vso konkurenco in stopila na najvišjo stopničko, Julija Strel pa je na mednarodnem tekmovanju Alpe cimbura (nekdanji Topolino) v slalomu zasedla 4. mesto, Lina Šoštarko je bila šesta. Svoje znanje, spretnost in pripravljenost so pokazali tudi na letošnjem Pokalu Loka, kjer je Julija Strel v konkurenci tekmovalk iz 25 držav v veleslalomu osvojila 4. mesto, v slalomu pa 5., Manca Dolinar je bila 11., 12. mesto pa sta osvojila Ajda Dolinar in Lovro Vehar.

Na državnem prvenstvu za U12 na smučišču Cerkno je presenetil Tadej Dolenc, ki je s številko 123 prehitel vse tekmece in postal državni prvak v veles-

lalomu. Eva Dolinar je za malo zgrešila stopničke in osvojila 4. mesto. Pionirji so se ta dan merili na Golteh, kjer je Lina Šoštarko postala državna podprvakinja v slalomu.

Dobro sodelovanje je ključno

Starejše skupine otrok predano trenirata Miha Ribarič in Primož Skerbinek ob pomoči ekipe mlajših vaditeljev, ki tudi skrbijo za dobro razpoloženje in odnose v skupinah. Udeležujejo se državnih in regijskih tekem, ki sicer štejejo vsaka zase, konec sezone pa se upošteva tudi njihov skupni seštevek. Za državni pokal v kategoriji U12 je Eva Dolinar doseg-

la 4. mesto, Tadej Dolenc je bil peti. Pri starejših skupinah je bila Manca Dolinar skupno 6., Lina Šoštarko je zasedla skupno 7. mesto, Julija Strel pa 8. Na regijskih tekmovanjih so v skupnem seštevku vsak v svoji kategoriji dosegli odlične uvrstitve: Manca Dolinar je bila 3., tako kot sestra Eva, Laura Zupan je bila skupno 5., Ajda Dolinar je bila 9., 10. mesto pa so osvojili Izabela Strel, Nace Božnar in Lina Šoštarko.

Treningi in tekmovanja smučarjem vzamejo veliko časa, zato je bistvenega pomena tudi dobro sodelovanje z obema osnovnima šolama, gorenjevaško in poljansko, kjer imajo posluh za športnike in jim omogočajo, da kljub pogosti odsotnosti lahko nadoknadijo zamujeno snov in obveznosti.

Komaj čakajo, da se zapeljejo med vratci

Najmlajši otroci in tisti do 12. leta so tekmovali v Pokalu ciciban, ki ga SK

Poljane skupaj s smučarskimi klubi Alpetour, Domel in Medvode organizira že vrsto let, nanj pa se lahko prijavijo tudi otroci, ki ne trenirajo v klubih. To so za marsikoga prve vožnje med veleslalomskimi vratci in otroci vsako od štirih tekmovanj nestrpno pričakujejo. Letos so tekmovalci SK Poljane na zaključni prireditvi v seštevku treh najboljših uvrstitev pobrali kar devet pokalov, od tega enega za skupno prvo mesto, pet za skupno drugo mesto in tri za skupno tretje mesto, ter zabeležili vrsto drugih dobrih uvrstitev.

Zanesljiv člen pri organizaciji tekm

Niso pa dejavni samo otroci. Člani SK Poljane smo postali nepogrešljiv člen pri organizaciji ali pomoči pri izvedbi mednarodnih FIS tekmovanj in tridnevnega tekmovanja FIS Masters Cup, na katerem se je letos za odličja na Cerknem potegovalo kar 230 tekmovalk in tekmovalcev iz 15 držav. Znova smo pomagali ure-

jati progo svetovnega pokala za Pokal Vitranc in Zlato lisico, po več letih pomanjkanja snega pa smo lahko ponovno izpeljali veleslalomsko tekmo na Blegošu. Tako kot vsako leto smo organizirali tudi občinsko tekmo v veleslalomu na smučišču Stari vrh, ki se je je kljub slabemu vremenu in odjugu udeležilo kar 96 tekmovalcev. »Smučarija je bila v naših koncih vedno pomembna disciplina in prav je, da se ohranja, tako rekreativna kot tekmovalna. Veseli me, da se število novovpisanih otrok povečuje, saj naši trenerji skrbijo za njihov vsestranski športni razvoj, tako v telovadnici kot zunaj na igrišču ali smučišču. V mlajših skupinah je naš poudarek predvsem na učenju pravilne tehnike in pridobivanju veselja do smučanja, tekmovanja se začnejo šele kasneje. Kot kažejo dosednji uspehi, smo na pravi poti,« je še dodal predsednik SK Poljane Pavel Logar.

Tina Dolenc

Manca Dolinar je bila prva na mednarodni tekmi na Sljemenu. (Iz arhiva SK Poljane)

Državni prvak Tadej Dolenc s trenerjem Miho Ribaričem in klubskimi prijatelji (Iz arhiva SK Poljane)

Letos so zimske razmere spet omogočile veleslalomsko tekmo na Blegošu. (Iz arhiva SK Poljane)

Marko Božnar: Nekoč si bil frajer, če si imel več kot meter dolgo 'vaservago'

Popotnika na poti po Poljanski dolini poleg lepih razgledov, bogate kulturne dediščine in naravnih znamenitosti razveselijo tudi pogledi na nove in nove projekte, ki rastejo in bogatijo življenje doline. Pri mnogih, če ne kar pri večini teh projektov lahko opazujemo večje roke sodelavcev Zidarstva Božnar. Na gradbiščih jih srečamo v skoraj vsakem vremenu, tudi ko večina najraje poišče zavetje sence ali ognjišča. Zgodba se ni napisala z danes na jutri, jo pa uspešno in predvsem marljivo piše Marko Božnar s svojimi zaposlenimi že skoraj 40 let.

Zidarstvo Božnar gradi in ruši. (Foto: Goran Šušnjar)

Ob jutranji kavi si je vzel čas in pogledal nazaj na prehojeno pot. Zidarstvo je postalo njegova strast že po končani osnovni šoli, ko se je v Ljubljani izobraževal, obenem pa se kalil pri različnih mojstrih v SGP Tehniku. Njegov prvi mojster je bil Franc Šubic z Dolenjih Brd. »Kdor je hotel delati, je lahko že po osnovni šoli lepo zaslužil. Lahko je postal vajenec in z njim delal tudi popoldneve,« je povedal.

Ko se je mojster, pri katerem je največ delal, zaradi bolezni umaknil iz zidarskega ceha, je Marko prevzel njegovo delo in tako začel na svoje. Če ga je kaj skrbelo na teh začetkih, ga previdno vprašam. »Ko si mlad, nič ne razmišljaš preveč – če nekaj obljubiš, imaš samo skrb, kako boš to naredil. Če ugotoviš, da ne zmoreš vsega sam, prosiš koga za pomoč in mogoče se potem zaposlijo,« je povedal o prvih korakih na poti v samostojno podjetje Zidarstvo Božnar. Nekaj zaposlenih ostaja z njim že več kot 20, celo več kot 25 let.

Nič kaj skromno vprašam, če je po mojstru prevzel tudi stroje. V mislih imam take, ki jih vidimo dandanes na gradbiščih po dolini. Pa me hitro prizemlji: »Takrat sta bili samo 'vaservaga' pa kela. Pa po 'vaservago' si moral v Avstrijo, če si jo hotel imeti!« Pred desetletji je bila več kot le delovni pripomoček. Bajе, da je Marku gledala iz nahrbtnika in še celo čez glavo, ko se je peljal s svojim mopedom na delo: »Ja, takrat si bil frajer, če si imel 'vaservago', ki je bila dolga meter dvajset,« pove v smehu.

Novogradnja Zidarstva Božnar

Na začetku njegove zidarske poti še ni bilo mobilne niti klasične telefonije in so bodoče stranke prišle z naročilom kar na dom. Zanje je bil vsako nedeljo na voljo po nedeljski maši. »Takrat so prihajali na dom za naročila, saj so vedeli, da me drugače ne bodo dobili,« se je spomnil na čase brez telefonov. Njegova prva naročila so bila razna zidarska dela in ometi. Za vsako delo so takrat stranke naročile svojega mojstra – naročniki so tako imeli po enega zidarja, cimpermana – tesarja, enega opažerja, veliko pa so pomagali sami.

Ljudje so si pri gradnji hiše vzeli dopust, sorodniki in prijatelji so si veliko pomagali med seboj. V smehu pove, da bi takrat zidar lahko na delo prišel celo brez nog, samo roke je potreboval, vse ostalo so družinski člani prinesli na oder. Poskrbeli so tudi za dvigalo, ko ga je bilo možno dobiti.

»Naročniki so bili vedno zraven, veliko so naredili tudi sami. Tudi danes je več parov ali zakoncev prisotnih pri gradnji. Vidim jih, ko razmišljajo, pogledajo, kako se dela, ko kaj vprašajo. Z veseljem jim odgovorimo. To so hiše z dušo,« pove Marko. Pri delu pa se mu zgodi, da ga včasih stranke niti ne spoznajo, da komunicirajo le preko nadzornikov in si ne vzamejo časa za ogled nastajanja nove hiše. Žal opaža, da nadzorniki velikokrat pridejo šele popoldne namesto ob začetku delovnika.

In kaj se je najbolj spremenilo v desetletjih od prvih začetkov Zidarstva Božnar? Danes nudijo celotno storitev – sami omogočajo

vs a dela od izkopa do strehe. Od tiste prve Markove 'vaservage' in nekaj zidarskih žlic, s katerimi je začel, se njegovo zidarstvo sedaj ponaša z 18 stroji in 12 tovarnjaki ter več kot 20 zaposlenimi sodelavci. Pri delu pomaga tudi več honorarnih sodelavcev.

En sam v zidarstvu ne naredi veliko. Brez prave ekipe tudi Zidarstvo Božnar ne bi postalo, kar danes je. Marko poudari, da je ponosen na vse, ki so soustvarjali zgodovino podjetja, in na vse, ki bodo ustvarjali prihodnost. »Če sem jaz avto, so oni motor!«

Poznamo ga kot izkušenega organizatorja, ki še vedno organizira delo po različnih deloviščih. V uspešno podjetje pa je vpeta celotna družina, predvsem sin Blaž, ki se je očetu pridružil leta 2020, in žena Helena. Prve korake v zidarstvu delata že vnuka Leon in Maks. Slednji je za družinsko podjetje že kar sam postavil spletno stran.

Največ zgradijo stanovanjskih hiš in poslovnih prostorov, med velikimi lokalnimi projekti Marko izpostavi prenovu Sokolskega doma in stavbe Kmetijske zadruge v Gorenji vasi. Zase rad reče, da je predvsem lokalni človek. Njegovo srce je v Poljanski dolini in tudi dela najraje v njej. Veliko mu pomeni, da so sodelovali pri obnovi vseh tlakov po poljanski župniji. Na dva župnika ima posebej lepe spomine: »Z Mirom Bončo smo urejali cerkve, tudi Jože Stržaj je zelo cenil delavce, zanj je bil vsak navaden delavec majster.«

Zahtevno delo pa se začne že z izkopom, saj so v enem kraju lahko zelo različni tereni. A prav v zahtevnih pobočjih vidi Marko svoje največje izzive. »Na najgrši parceli po navadi nastane najlepša hiša. Tam imam veliko voljo do dela, ker vidim, da smo iz malovrednega dela zemlje naredili tako lepo hišo. Včasih me je groza, ko pridem na ogled, potem pa je na koncu vrhunsko,« pove in ne more skriti navdušenja nad delom, ki ga opravlja.

Biti zidar je zahteven poklic, izpostavi Marko in pravi, da bi bilo zidarjev več, če bi bilo vedno vedro in idealnih 15 stopinj Celzija. Zaradi tukajšnjega podnebja pa zidarji delajo največkrat v ekstremnih razmerah – v poletni vročini in v mrazu. Zato dobrih delavcev ni nikoli enostavno dobiti. Vse kaže, da bi vsi rajše delali kaj bolj enostavnega in v ogrevani delavnici.

Nekateri so pri njem začeli, pa so se potem odločili za samostojno pot. Prepričana sem bila, da jih je tudi veliko naučil glede zidarskega poklica, a Marko pravi, da se, če te zanima, lahko največ naučiš samo sam. Pritrdi pa mi, da se lahko pri njem hitro napreduje, če nekdo pokaže zanimanje in znanje. Ali hitro opazi fanta, ki dobro dela? »Seveda. S takim je treba delati na način, da smo vsi zadovoljni. Ni pa enostavno, kolektiv je raznolik,« je dodal Marko, ki prizna, da v takem kolektivu zmeraj ne uspe vse, kot bi se želel, da pa se vedno potrudi. Slišala sem, da ga mladi pohvalijo, da zna delo pošteno in dobro plačati, a Marko ostane pri tem skromen: »Mislim, da ja.«

Zanima me, ali zidar sploh kdaj počiva. Marko utihne, naredi požirek, me pogleda in reče: »Ne vem, če kdaj. Dober ne.« Sam vstaja ob pol šestih, domov pride bolj proti večeru.

In čeprav je bila zgodnja jutranja ura, sva se lotila tudi matematike. Zanimalo me je, pri koliko projektih je sodeloval in koliko družinam je postavil hiše, ki so postale dom. Prizna, da tega ni nikoli prešteval, da pa so jih samo letos zgradili 38, v zadnjih desetih letih povečini okrog 30 na leto. Ni preprostega izračuna, saj so delali nekje samo temelje, drugje prizidke, večinoma pa celotno gradnjo. Vzame si čas za pogled nazaj in pove, da so verjetno zgradili blizu tisoč hiš, sodelovali pa v še mnogo več projektih.

Ko se vozimo mimo gradbišč, kjer vidimo fante Zidarstva Božnar, opazimo, kako hitro zrastejo v bodoče domove. Marko pravi, da za hišo potrebujejo približno tri mesece, seveda je odvisno od vremena in drugih vplivov, pa tudi več hiš delajo hkrati. Pomislim, da je to zahtevna organizacija in opazim, da ob sebi nima nobenega blokca in vprašam, ali ima vse to v glavi. Zatrdi mi, da je tako najbolje!

Včasih so zidali bolj počasi in Marko pravi, da so takrat tudi lažje počakali z vselitvijo. Prepričan je, da bi še vedno morali dve leti po izgradnji zidane hiše počakati, da se ta dobro posuši, sicer prvo zimo v njej pokurijo ogromno drv. »To je tako, kot da bi mokra jopa obleku!«

Cela Slovenija ga je spoznala leta 2015, ko je postavil 712 metrov dolg šank, ob katerem so proslavljali zaključek gradnje škofovške obvoznice. Velikost je sovpadala z dolžino predora pod Stenom na obvoznici. Nastal je zaradi obljube, ki jo je pred mnogimi leti dal Marko, če bo kdaj ta obvoznica res narejena. In ker je mož besede, je skupaj s sokrajani postavil šank iz 12 kubičnih metrov desk in 460 smrekovih kolov.

Od začetkov svoje poslovne poti je naredil tudi ogromno izkopov, kot pove pa med najbolj zanimive sodi tisti ob obnovi grobnice pri Tavčarjevem dvorcu. Nabralo se je tudi veliko anekdot, ki se jih sicer pove bolj po tiho in ob kakšnem večeru, eno pa je delil tudi za bralce in bralke *Vaščana*.

Pred leti je bil z zakoncema, za katera je zgradil hišo, dogovorjen za sestanek ob zaključku. Prav v isti sobi Na Vidmu, kot sva tisto jutro, ko je nastajal ta intervju, sedela midva. Že pred vhomom v gostilno ga mož pocuka za rokav, žena pa nadaljuje v notranjost. Mož poprosi Marka, naj, ko bodo vsi sedeli za mizo, pove malo višji znesek stroškov. Marka je zanimalo, zakaj. Možak pa je odgovoril: »Veš, pri nas vse na pol deliva!«

In tudi z Markom sva hitro, še prehitro razdelila tisto uro časa, ki ga je imel na voljo za pogovor. Njegova življenjska pot je naredila veliko gospodarskih poslopij, poslovnih prostorov in predvsem toplih domov, kjer se v teh dneh prižigajo lučke in svečke na adventnih venčkih. To so tiste njegove hiše z dušo. Verjamem, da jih bo ustvaril še veliko in da bo še dolgo ohranil strast do zidarstva, ki jo opazim v očeh, ko pripoveduje o svojem poklicu, ki ga je spremenil v poslanstvo. Poslanstvo z dušo.

Martina Kolenc Novak

Kako je Jakob Bonča postal Jake Bushar

»Mislim, da sva morda v sorodu. Moj dedek se je pisal Bonča in bil je iz Slovenije. Ime njegovega dedka pa je bilo takšno kot tvoje – Janez. To bi rad raziskal. Bonča je priimek, ki so ga spremenili v Bushar, ko je Jakob emigriral v ZDA.« Tako se je glasilo elektronsko sporočilo na FB, ki sem ga prejel na decembrski večer ob gledanju televizije. Seveda sem se nasmešnil, zamahnil z roko in pospravil telefon v žep. Radovednost pa mi ni dala miru. Morda mi le ne piše prevarant, sem pomislil in pošiljatelja vprašal, iz katerega kraja v Sloveniji je bil ta njegov dedek. Odgovor: »Njegovo ime je bilo Jakob Bonča, doma je bil iz kraja Hotovlja, Poljane nad Škofjo Loko ...« me je zbudil iz dremeža in nenadoma pomanjšal dvom o pristnosti dopisovalca.

Od tega trenutka dalje se je vse spremenilo. Bryan Dean Bushar je postal »uradno« moj novi bratranec v tretjem kolenu in začela sva široko in dolgo debato o prednikih, o zgodovini družine, o življenju tukaj v Sloveniji in tam, čez lužo, v ZDA ... Izmenjala sva si nešteto sporočil, stekla je komunikacija, začeli smo se spoznavati. Samo vprašanje časa je bilo, kdaj bo Bryan Dean lahko organiziral polet proti Sloveniji, proti domovini svojega deda, za katero je vedel toliko let, a zanj nikoli ni našel prave vezi. Obenem se je zame začel nov izziv, kako novico predstaviti sorodnikom, kakšni bodo njihovi odzivi, se jim bo vse skupaj zdelo neumno, nepotrebno, pretirano ... Vseeno sem se opogumil in nekje začel. Ko sem že na prvih vratih naletel na pozitiven in vesel odziv, sem vedel, da ne bo tako težko. Novica se je razširila med vse sorodstvo in načrti za obisk so se začeli kovati.

Bryan Dean je skupaj s svojo ženo Terezo in njenima staršema lansko jesen le potrkal na vrata mojega doma. Občutka, ki me je takrat prevzel, ne znam opisati. Tudi on ga ni znal. Potovali smo po Sloveniji, si ogledovali znamenitosti in si pripovedovali vse mogoče zgodbe. Drugi dan obiskala smo obiskali rojstno hišo njegovega deda, Jakoba Bonče, pravza-

prav mesto v Hotovlji, kjer danes stoji hiša Pečelarjevega Poldeta, nekoč pa je tam stala Jakobova rojstna hiša, ki jo je zgradil Jakobov oče Gregor Bonča. Slovenska ljudska pesem, s katero smo bili sprejeti na dvorišču, je zvenela daleč v dolino in globoko v srca, tekale so solze. Bilo je res ganljivo. Prvič se je sorodstvo iz Slovenije videlo s sorodniki iz Amerike in zdelo se je, kot da se že poznamo. Bilo je, kot bi se pokojni Jaka končno vrnil domov. Pri Poldetu in njegovi družini smo bili toplo sprejeti in postreženi. Srečanje smo nadaljevali pri Pečelarju in pri Okršlanu, kjer se je precej številčna Pečelarjeva žlahta spoznavala s sorodniki iz ZDA. In bilo si je kaj povedati.

Življenje Jakoba Bonče, Pečelarjevega, ki je leta 1903 odšel v Ameriko, je na 24 gosto tipkanih straneh filmsko opisala Jakobova najstarejša hči, Josephine Bushar Simkins. Nekaj odlomkov tega zapisa vam razkrivamo v nadaljevanju tega članka.

Upam, da boste lahko kljub mnogim zatipkanim napakam uživali ob branju tega zapisa. Tipkanje mi ne gre najbolje, vendar nisem si mogla privoščiti, da bi v ta namen nekoga najela. Oče je bil poseben človek, lahko je ponosen na številne dosežke svojega življenja, vsem nam za zgled.¹ /.../

Jacob Bonča (Bushar), 1919
(Last Bryana Busharja)

Tako je Josephine začela svoj zapis o očetu, ki se začne v Hotovlji, kjer je bil materi Genovefi in očetu Gregorju Bonči rojen kot drugorojeni sin Jakob. Prvi del zgodbe opisuje življenje bajtarja v Hotovlji ob koncu 19. stoletja, kjer je vladala revščina, še zlasti zato, ker je oče Gregor umrl še pred Jakobovim rojstvom. Obenem se srečamo z navadami in običaji, ki jih danes ne poznamo več, a so bili tod v tistih časih še močno živi. Ob branju naj opozorim, da se je v zapis prikrdla tudi kakšna netočnost, saj je Josephine zapisovala očetove spomine, ti pa so z leti postali luknjičavi.

Jakobov oče, Gregor Bonča, je umrl pozimi januarja ali februarja leta 1886 v nesreči s sanmi, preden je bil rojen Jakob. Zapustil je ženo brez denarja, z dvoletnim otrokom ter drugim, še nerojenim otrokom.

Oče Gregor Bonča je bil zidar. Nekoč je njihovo staro cerkev poškodoval potres. Gregor jo je pomagal obnavljati. Ko so popravljali cerkev, so dali izdelati tudi nove zvonove, ki so bili tako številčni, da se je dalo nanje zaigrati melodijo, saj je bil vsak zvon uglasen v svojem tonu. /.../

Njegova mama se je po najboljših močeh trudila, da bi dobro živeli. Izdelovala je čipke, obirala² je pšenična polja, da je lahko spekla kruh in gojila od hrane tisto, kar

¹ A sketch of the life of Jacob Bonca (Bushar) by Josephine Bushar Simkins

² Bajtarji so živeli tako revno, da so pobirali po njihah bogatejših kmetov ostanke pšenice.

je lahko. Njihov dom je bila kamnita hiša, ki jo je zgradil Jakobov oče. /.../

Poljane so bile majhna vas ob zahodnem³ pobočju in vznožju Julijskih Alp. Skozi središče vasi teče reka Sava⁴, čez katero vodijo kamniti in leseni mostovi. Hribovita vznožja so polna divjih sadežev; rasle so neke vrste borovnice, maline, jagode, divji oreščki, lešniki na velikem grmovju, žir, ki so ga uporabljali na veliko načinov. Nekateri so ga stiskali in njegovo olje uporabljali za kuhanje.

Na hribovitih pobočjih in v dolini so imeli majhna žitna polja z dokaj dolgo rastno dobo. V letih, ko je bilo preveč padavin in pšenica ni zrasla, so gojili ajdo in ječmen. Zmleli so fižol, ga zmešali s pšenico, ajdo ali ječmenom in iz mešanice zamesili kruh. Včasih pa so kruh zamesili tudi samo iz fižolove moke. Takšen kruh je bil temen in težak in ni bil dobrega okusa. Fižol je dobro rasel, zato so ga velikokrat jedli. Ena od Jakobovih trditev je bila: vse, kar je bilo treba storiti, če si hotel gojiti fižol, je bilo, da si vrgeš njegova zrna na dvorišče in že je rasel. Nikoli ni pozabil okusa po težkem črnem kruhu in fižolu in si ga nikoli več ni želel. /.../

Pri vsakem obedu so spili tudi nekaj mallega vina,⁵ uživali so veliko česna. Imeli so pet obrokov na dan. /.../ Noben od teh obrokov ni bil obilen. /.../ Kavo⁶ so pili pri vsakem obroku. Za malico je bila pogosto kava in kruh ali nekakšni krofi. Imeli so več vrst kruha in pri vsakem obedu nekaj doma pridelanega vina, celo za otroke. Ko so dojenčke odstavili od materinega mleka, so začeli piti kozje mleko in kavo (kava je bila morda iz praženih zrn, kar ni povsem gotovo). /.../

Poletja so bila pogosto vlažna z veliko padavinami in roso ponoči, zime pa so bile zasnežene. Njihovi čevlji so bili iz močnega usnja, namazani z mastjo, kar jih je obvarovalo pred vlago. Njihova vrhnja oblačila so bila narejena iz kozje kože;

bila so mehka in zaradi maščobe dobra zaščita pred dežjem. Segala so jim do bokov, kjer so jih zavezali s trakom okrog pasu. Lahko pa so jih nosili tudi tako, da so jih v pasu odvili in spustili do dolžine kolen. Mestni⁷ čevljar jim je izdelal čevlje. /.../ Koze so dajale mleko in sir. Poleti so se pasle po hribovitih predelih, pozimi pa so bile v kamnitih hlevih. Seno za krmo pozimi so kosili s koso in ga obesili na drogo-ve, da se je posušilo. /.../

Les za zimo so spravljali poleti in ga zlagali v lopo (nekateri lope so imele slamnate strehe). Celo drobne veje so pobirali. Nič ni smelo v nič. Veje so prešteli in jih zvezali v butaro skupaj po dvanajst. Bilo je zelo pomembno, da jih je bilo ravno dvanajst v vsaki butari, sicer bi to lahko prineslo nesrečo. /.../ Pekačev za kruh niso imeli. Ko so kruh vzhajali, so ga dali na veliko leseno veslo z dolgim ročajem.⁸ /.../

Butare vej so pogosto uporabljali tudi, kadar je bila v hiši bolezen ali kakšna druga nadloga. Butaro so prižgali na enem koncu in jo nosili po hiši, pustili nekaj dima v vsakem prostoru, ki je odgnal iz hiše bolezen in druge nadloge.

V povezavi z njihovo Cerkvijo so na božič, veliko noč in posebej ob nedeljah pa tudi ob rojstnih dnevih prižgali na oknu svečo, ki je gorela v noč za vsakega člana družine, ki je umrl, ki je bil daleč nekje v vojski, na potovanju in prepričana sem, da tudi za tiste fante, ki so zapustili dom in odšli v Novi svet.

Velika noč in božič sta bila dneva čaščenja. Vsi v vasi so bili katoličani in njihova vera je zapolnjevala velik del njihovega življenja. /.../ Imeli so tri božične dneve. Prvi dan so šli k maši ob šestih zjutraj. Drugi dan so šli k maši ob polnoči (to je bilo na božični večer). Vsak od njih je s seboj na poti nosil baklo in svetil z njo, med potjo so peli božične koledniške pesmi. Goreče prelivajoče se bakle vzdolž poti in cest so ustvarile posebno lepo vzdušje.

Tretji dan božiča (to je bil božični dan) so odšli v cerkev ponovno ob šestih. Tokrat so prilezli⁹ v cerkveno ladjo in poljubili podobo Kristusa otroka. Ko so zapustili cerkev, so na poti domov peli koledniške pesmi. /.../ Za veliko noč in božič so spekli poseben kruh, ki se imenuje potica. /.../

Kadar je v hišo prišla smrt, so pred vrata nemudoma postavili kad z vodo, da bi si smrt lahko ob odhodu očistila nož, sicer bi lahko vzela novega člana družine. Kadar so pisali pismo, v katerem je bilo sporočilo o smrti, je bila ovojnica vedno obrobljena s črno. Tako je prejemnik vedel za smrt ljubljene osebe, še preden je pismo odprl. Tradicija je bil del Jakobovega zgodnjega življenja. Njegova mama je bila zelo ver- na, vedno je vodila svoje otroke k maši, jih učila molitve in poštenosti. /.../

Jakobova mama se je trudila po najboljših močeh, da je preživljala svoja fanta. Sama tudi ni imela očeta, ki bi jo preživljal. S svojo materjo je delala, že ko je bila še majhna deklica, da sta zaslužili za preživetje. Bili so časi, ko sta jedli zgolj črn kruh, kozje mleko s kavo, kislo zelje, česen in fižol. Izdelovala je čipke za prodajo. /.../ Pšenico je nabirala ob robovih njiv, da jo je dobila za kruh.

Nekoč, ko je bil Jakob star okrog štiri leta, je zgodaj zjutraj odpeljala otroka na polje, da so nabirali pšenico. Bilo je pozno popoldne, ko so se odpravili domov. Pšenično klasje je nosila zvezano na hrbtu. Jakob je postal utrujen in je zaspal. Pobralla ga je in nesla še njega poleg pšenice. Srečala je dva moška, ki sta se njej, njenemu »tovoru«, in Francu, ki se je držal za krilo, smejala. Odložila je pšenico in otroka ter udarila skupaj z glavama obeh moških, pobralla spet svoj tovor in se odpravila naprej. /.../

Jakob ni maral šole. Da je prišel do šole, je moral prečkati reko. Tolpa zlobnih starejših dečkov se je skrila pod most in metala vanj kamne in ga pretepala. Učitelj je bil zelo strog. Če so napravili kaj

³ Napaka avtorice besedila, pravilno je južnem pobočju in vznožju Julijskih Alp.

⁴ Napaka avtorice besedila, pravilno je Sora.

⁵ Po vsej verjetnosti gre za mošt oziroma jabolčno vino.

⁶ Verjetno ječmenovo.

⁷ Verjetneje vaški.

⁸ Mišljen je lopar.

⁹ Verjetno po kolenih.

narobe, jih je kaznoval. Imel je veliko vrbovo vejo in tepel z njo večje otroke, mlajši pa so morali klečati na ajdovih zrnih, ki jih je potresel po tleh. Ajdova zrna imajo tri ostre stranice, zato je bilo na njih zelo neprijetno klečati. Kdor se je premaknil, jo je dobil z vrbovo vejo.

Jakob je obiskoval šolo le do tretjega razreda, potem je odšel k nekemu moškemu za vajenca. Namesto da bi ga ta moški učil poklica, je Jakob zanj moral delati. Za to delo ni dobil nobenega plačila. Nekaj let je delal za nekega moškega, ki je izdeloval pasove za konje, nato za zidarja, kovača, pleskarja. Pleskanje mu je bilo najbolj všeč. Tako majhen deček, kot je takrat bil, pa je moral že dolge ure trdo delati. Toda naučil se je mnogo stvari, ki so mu kasneje v življenju prišle prav.

Ko je bil Jakob star okrog deset let, se je njegova mama poročila¹⁰ s Tomažem Macikom.¹¹ Za dvema fantoma se je tako rodila še deklica Franca. Jakobova mama je bila deklica zelo vesela, toda ni ji bilo dano živeti prav dolgo /.../. Dve leti kasneje se je rodila še ena majhna sestra. Ime ji je bilo Terezija. Bili so jo zelo veseli. /.../

Življenje jim je bilo sedaj lažje, ko je bil v družini tudi oče, čeprav ni zaslužil dosti denarja. Vsak dan je moral prehoditi določen cestni odsek. Pred sabo je potiskal voziček in čistil cesto – pobiral je gnoj, ki so ga pustili za seboj konji ali voli, ko so potovali mimo. Gnoj so potem nametali na kup in ga uporabili na poljih in vrtovih. Nič ni smelo biti zavrženo. /.../

Drugi del besedila opisuje Jakobov odhod v obljubljeni deželo. Tja ga je gnala huda revščina, pa tudi izkušnja brata Franca, ki je tja odšel dve leti prej. Toda videli boste, da je tujina migrantom ob prihodu v ZDA rezala tanek kruh s trdo skorjo.

Ameriški rudniki premoga so pošiljali na Staro celino ljudi, ki so novačili fante za

Polja in njive po poljanskih hribih pred letom 1954
(Iz družinskega albuma Pečelarjevih)

delo v njihovih rudnikih. Bili so jim pripravljeni plačati vožnjo v Ameriko, fantje pa bi morali zanje delati tako dolgo, da bi jim dolg odplačali. Jakobov brat Franc je odšel v Ameriko pri sedemnajstih in Jakob prav tako, ko je dopolnil sedemnajst let. Materi je bilo težko, že ko je odšel prvi sin, toda bilo ji je dvakrat težje, ko je odšel drugi, vedoč, da ju morda nikdar več ne bo videla. Vedela pa je, da jima nudi Novi svet več priložnosti, čeprav ji zaradi tega ni bilo nič lažje pri srcu. Za slovo jima je rekla, da ne smeta nikdar pozabiti svoje vere in naj nikoli ne pozabita moliti. /.../

Jakob je užival v dolgem potovanju čez ocean. Dobili so hrano, o kateri še nikoli slišal ni in ko je drugim postalo slabo, je dobil vso njihovo hrano. /.../ On in še en fant sta bila edina iz skupine, ki nista dobila morske bolezni. Pristali so na otoku Ellis, potem pa odšli naprej v New York City, zanj prvo veliko mesto, vendar mu ni bilo všeč. Sedaj je bil v Novem svetu, o katerem je preteklo leto samo sanjaril. Do Pensilvanije, kjer naj bi začel delati, da bi odplačal pot v Ameriko, je potoval z vlakom. Angleško ni znal, zato so črkovali njegovo ime na njim najlažji način in ga zapisali, kot so pač vedeli in znali (tako je prišlo do priimka Bushar). Razumeti ni mogel dovolj, niti govoriti, da bi glede tega kaj ukrenil, zato je skupaj z Novim svetom dobil tudi nov priimek. Obiskoval

je večerno šolo, da bi se naučil angleščine. Moralo je biti zanj zelo naporno, delati po cel dan in potem obiskovati še večerno šolo. /.../

V rudniku premoga je trdo delal skupaj s še enim moškim. Plačali so ju po premo-gu, ki sta ga dnevno nakopala. V enem dnevu sta nakopala največ štirideset¹² ton, kar je vsakemu prineslo 1,00 dolarja.¹³ Včasih sta dobila tudi manj kot 0,75 dolarja na dan. Nekega dne je s stropa padel nekaj ton težak kos premoga. Jakob se je pravočasno umaknil, da ga ni zmečkalo. Oplazilo mu je čelo in naredilo veliko odprto rano. Pustilo mu je brazgotino z nekaj premogovega prahu, ki jo je imel do konca svojega življenja. Odločil se je, da bo odšel, kakor hitro bo poplačal dolg rudarskemu podjetju. /.../ Po dveh letih je odšel. Potoval je okrog po deželi, tako da se je oprijemal vlakov. Ko je potreboval kaj denarja, se je ustavil in poiskal priložnostno delo. Odšel je v Montano, da bi obiskal svojega brata Franca, ki je delal v rudniku v kraju Butte. Potem je odšel v Deluth, Montana, in delal v rudniku železove rude dva meseca. Tam se je prehladil in ostal dolgo časa bolan. Bil je brez doma in imel malo možnosti, da bi se sam pozdravil, zato je okrevljal zelo dolgo. Odšel je nazaj v Kansas in delal v rudniku premoga le nekaj mesecev. Zopet je odšel na delo v Montano. Tri leta vsega skupaj je

¹⁰ Drugič.

¹¹ Napaka avtorice besedila. Tomaž se je pisal Maček.

¹² Količina je možna zlasti, če je Jakob delal v rudniku odprtega kopa, ki pa je v Pensilvaniji obstajal.

¹³ Dolar je bil takrat veliko vreden. Fordov avto, model T, je stal okrog 300 dolarjev in kupil si ga je lahko tudi rudar.

tako potoval okrog po deželi in delal kot brezdomec, ne vedoč, kje se bo naselil ali kaj bo delal.

V času teh treh let je staknil tifus in skoraj umrl. Ker ni imel doma, ni hotel nihče poskrbeti zanj. Imel je zelo dolgo časa tako visoko vročino, da je izgubil lase, ki mu niso nikdar več zrasi. Slišal je za Kalifornijo in se odločil, da gre pogledat, kakšna je videti. /.../

Jakob in še nekaj drugih mladih moških je potovalo v vagonu skozi Utah in Nevado, ko se je vlak ustavil v Acomi. Luther Terry je tam iskal delavce, ki bi mu pomagali pospraviti seno na njegovem ranču. Vprašal je fante, ali iščejo delo, in Jakob je bil nad ponujenim delom navdušen. Bil je edini, ki si je tega dela želel. Od Acome do Terryjevega ranča je pešal približno 20 milj.¹⁴ Luther ga ni mogel vzeti s seboj, ker je jahal konja. To je bilo leta 1908, pet let po tistem, ko je zapustil svoj dom.

Če bi Jakobova odločitev, da rudnik ne bo usoda njegovega življenja, ne bila tako močna, bi se njegova življenjska zgodba zagotovo končala veliko prej in bi bila precej manj pestra, morda celo tragična. Tako pa ga je gnala iznajdljivost, želja po spoznavanju novega, po boljšem življenju. Njegova neznansko težka izkušnja se bo tukaj prevesila v boljše življenje. Dokončno bo zapustil starega Jaka in postal novi Jake.

Jakob je pomagal pospraviti seno in opravljal še druga dela. Zanj je nastopilo novo življenje. Vse mu je bilo nenavadno, tuje. Naučil se je jahati konja, celo divje konje, kar je bilo zanj težko. Toda bil je vztrajen in mu je uspelo. Rad je imel živali in zato mu je šlo lažje od rok. /.../

Jake, kot so ga klicali Terryjevi, je bil dober kuhar in je veliko kuhal v litoželeznih posodah na odprtem tabornem ognju za moške, ki so delali na ranču. Namesto deleža svojega plačila je raje vzel teleta in tako ustvaril svojo malo čredo krav in začel kmetovati na svoje.

7. oktobra 1911, ko je bil star 25 let, se je Jake spet odpravil na vlak, da bi obiskal svojega brata Franca v Montani. /.../ Toda bil se je vseeno pripravljen vrniti na ranč in tam ostati, saj je tam našel družino, ki jo je imel rad in oni so imeli radi njega. /.../

Njegova prva naloga je bila, da je poskrbel za Terryjevega starega očeta in staro mamo, da sta vedno imela les (drva), vodo in kar koli sta pač potrebovala. Kar mu je potem še ostalo časa, je pomagal možem, kjer je pač bilo potrebno. Stara mama Terry, kot jo je klical, ga je naučila brati, pisati, črkovati in računati. V Pensilvaniji je sicer obiskoval večerno šolo, toda tam se je naučil angleško le govoriti, pa še to je bila polomljena angleščina. Stara mama ga je učila brati s pomočjo Biblije. Veliko večerov sta preživela ob soju svetlobe iz kamina in se učila.

Stara mama Terry ga je učila tudi o svetnikih iz poslednjih dni. Bila je zelo verna in dobra ženska. Zaradi nje in njene družine je želel pri njih tudi ostati. Imeli so se radi. Končno je našel dom in ljudi, ki jim je bilo mar zanj. Verjel je v njihovo Cerkev, toda obenem ni pozabil zadnjih besed svoje matere, ko je zapuščal svoj dom, naj nikdar ne pozabi svoje Cerkev. Zato je odlašal s krstom.

Terryjevo staro mamo je ob zadnji kapi našel mrtvo prav Jake. /.../ Izgubil je svoj krušno mamo. Zelo jo je pogrešal. /.../ Jake je imel zelo rad živali. Vedno je dejal, da kdor živali ne priskrbi hrane in zavetja, živali nima pravice imeti. Približal se je celo renččemu psu in rekel: »Ne bojim se te,« pes pa se je umiril in ga ni ugriznil.

Jake se je spreobrnil v mormona, že odkar je živel pri Terryjevi stari mami, toda krščen še ni bil. Od najstniških dni naprej je kadil in sedaj se je poskušal odvaditi. Poleg tega je imel močno v svojem spominu vtisnjene besede svoje mame, ki mu je rekla, da ne sme nikdar zapustiti svoje Cerkev. Zato je dolgo

premišljeval, preden se je dal 25. avgusta 1918 vendarle krstiti. /.../

Še preden se je spreobrnil v mormona, se je poročil s Hannah Fish. Leto po poroki se jima je rodila prva deklica, ki jo je imenoval Josephine, misleč, da gre za angleško različico maminega imena Genovefa. V zakonu se mu je potem rodilo še sedem otrok (Zelma, Marcina, Gregor, Franck Reed, Delma, Francis Dean, Joseph Lyinn), od katerih so trije umrli že kmalu po rojstvu ali v zgodnjem otroštvu. V tem času si Jakob zgradi nov svet, zaživi novo življenje. Le včasih mu spomin še uide v rodne Poljane. Prek pisem je vzdrževal stik s svojo materjo in polsestro Terezijo v rojstni domovini. Pisala sta si v angleščini. Terezija je pisma vselej nosila prevajat v Žabjo vas.

Jakova mama¹⁵ je umrla septembra 1920, ko je bila stara 62 let, ne da bi še kdaj videla svoja sinova. Ko je mati umrla, je imela Terezija dvajset let. Obdržala je stari dom.¹⁶ Jake je materi domov pošiljal denar, da bi ji pomagal, kasneje pa tudi sestri.

Želel si je, da bi njegova sestra, potem ko je mati umrla, prišla k njim v Ameriko. Poslal ji je denar za potovanje. Imela je že potni list in vse pripravljeno za odhod. Jake ji je v zadnjem pismu, preden naj bi odpotovala, napravil napako. Napisal ji je, da se je pridružil mormonski Cerkvi. Prestrašila se je. Z nekom, ki je zapustil njihovo Cerkev, ne bi mogla živeti. Nekaj denarja je odnesla župniku, da bi molil za Jaka in mu izbrisal grehe. Rekla je, da bo zaradi tega, kar je storil, njuna mati jokal v nebesih in ne bo našla miru.

Neki čeden mlad Nemec¹⁷ iz mesta je izvedel za Terezijin denar. Za tiste čase je bila to zajetna vsota. Prepričal jo je, da se je poročila z njim. Z njo je živel le kratek čas, ji pobral denar in odšel v Nemčijo. Terezija /.../ je 22. aprila 1922 rodila dečka, ki mu je dala ime Marion.¹⁸ /.../ Izdelovala je čipke za prodajo

¹⁴ 32 kilometrov

¹⁵ Genovefa

¹⁶ Verjetno je mišljen dom njenega očeta Tomaža Mačka v Gorenji vasi, po domače pri Tomažuri, kamor se je preselila.

¹⁷ Zagotovo ni bil Nemec. Njegov priimek Blažič ni prav nič nemški.

¹⁸ Napaka avtorice besedila. Marjan je pravo ime.

tako kot njena mama in delala, kar koli je mogla, da je preživljala sebe in sina in obenem skrbela zanj. Jake ji je pošiljal denar, da bi ji pomagal. Čeprav mu ni bilo prav, ga je vsakič dala nekaj¹⁹ za očiščenje njegovih grehov. /.../

Jake je bil zelo podjeten. Dobro se je znašel v vsaki situaciji in bil pogosto med prvimi, ki so v kraj prinašali novosti. Tako je bil med prvimi, ki si je kupil Edisonov fonograf, radio, mlin za mletje žita. Prav tako je že zelo zgodaj, leta 1920, kupil svoj prvi avto – forda, model T. Novosti se ni bal, dela pa je bil navajen. V mestu Enterprise si je zgradil hišo, kjer je družina živela pozimi, poleti pa so bili na ranču. Zaslužek si je poiskal na najrazličnejše načine: kmetoval je, poleg tega izdeloval cementne opeke, pleskal, zidal, mlel žito, si kupil tovornjaka, ko so mnogi vozili še z vozovi, in se ukvarjal s prevozništvom, odprl kavarno, trgovino. Celó v najtežjih časih ZDA, ko je leta 1929 nastopila huda gospodarska kriza, je njegova trgovina, ki jo je takrat odprl, poslovala z dobičkom. In najpomembnejše, vedno je delal v dobrobit skupnosti. Svojo srečo in dobroto pa je vedno delil z drugimi. Zato so ga v ZDA poznali daleč naokrog in ga vzljubili.

Jake je imel tudi kavarno v kraju Pioche. Sam je živel tam, družina pa je ostala doma. /.../ Bil je dober kuhar. Kuhal je skoraj vse, razen tort in pit, ki pa jih je kupoval na ulici v kitajski restavraciji. /.../

Jake se je /.../ spet začel ukvarjati s prevozništvom. Še vedno pa je imel majhno farmo, pašno in nekaj mlečne živine – tako za zraven. /.../

Vedno je bil zelo delaven in je govoril, da smo postavljeni na ta svet, da delamo, si služimo kruh, se naučimo delati, radi delati, kjer koli se delo ponuja, in da se ne pritožujemo. /.../ Z gospodarsko krizo²⁰ so nastopili teški časi. Mnogim je primanjkovalo hrane. Jake je še

vedno živel bolje kot večina ljudi v mestu. /.../ Vsako jesen je šel v Veyo, tam dobil jabolka, jih pripeljal domov in jih shranil v zabojnikih za zimo v umazani kleti. Pripeljal je tudi pomaranče, banane in številne druge posebnosti. /.../

V mestu sta bili dve trgovini, ki pa sta držali zelo visoke cene. Možnosti, da bi šli nakupovat iz mesta, pa ljudje takrat niso imeli. Tako so ali kupovali po visoki ceni ali pa ostali brez živil. Jake je iz Draperja /.../ vozil krmo za purane in kokoši, domov je pripeljal tudi moko in jo tu prodajal precej ceneje, kot so jo imeli v trgovinah. Gospodu Lundu²¹ to ni bilo všeč. Dejal mu je, naj neha ali pa naj si pridobi dovoljenje, sicer bo moral pred sodišče. Toda gospod Lund Jaka ni poznal. Ni si mislil, da bo Jake pridobil dovoljenje samo za prodajo moke. Toda Jake je hotel ljudem pomagati, zato si je res pridobil dovoljenje. /.../ Ker je prodajal veliko ceneje, je prodal vse, drugi dve trgovini pa sta morali znižati cene, da nista propadli. /.../

Pomladi leta 1938 so zgradili novo trgovino /.../, ki so jo imenovali Westside Grocery.²² Imela je veliko prostorov in bila je veliko lepša. Sveža zelenjava in sadje, ki ju je Jake dobil v Kaliforniji, je bila tukaj velika atrakcija. V mestu so ljudje prvič lahko kupovali takšne stvari. /.../ 22. aprila 1940 je Jake prišel s tovorom iz Los Angelesa. /.../ Ko je šel raztovarjat živila za trgovino, je peljal vzvratno proti trgovini. Mali Joe /.../ je začel teči proti tovrnjaku. Padel je in povozila so ga zadnja kolesa. Odpeljali so ga k zdravniku v Cedar City, toda umrl je že na poti. /.../ Jake je to smrt sprejel veliko težje kot smrt obeh deklic, kajti za nesrečo je krivil sebe. /.../ Jake je bil vedno vesel človek. Vsi so ga imeli radi, ker je bil tako prijazen in je toliko dobrega naredil za druge. Toda po Joejevi smrti ni bil nikoli več isti.

V tistih časih se je govorilo o vojni. Evropa se je že vojskovala in Jake ni več

Jacob na svojem konju Cougar pred skednjem na ranču Terryjevih (Last Bryana Busharja)

dobival pisem od svoje sestre. /.../ 7. decembra 1941 pa so še ZDA napovedale vojno in sedaj je to postala svetovna vojna. Vpoklicevali so fante. Na farmah ni bilo dovolj delovne sile. Omejili so uporabo mesa, sladkorja in bencina. Toda Jaku je vedno uspelo dobiti dovolj bencina za svoja potovanja, da je še naprej lahko vozil krompir za farmarje. /.../

Ko je junija 1944 Gregor²³ dopolnil osemnajst let, se je pridružil mornarici. Jake je bil prepričan, da je to bolje, kot da si v vojsko vpoklican in končaš v pehoti. Večino časa je služil na ladji, najprej je vozil fante tja, kjer se je odvijala vojna, ob koncu vojne pa nazaj. /.../

Vojna se je končala 2. septembra 1945 in fantje so začeli prihajati domov. Mnogi iz Enterprisa so izgubili svoja življenja, tudi Gregorjev najboljši prijatelj Alma Hunt.

Naslednje leto so dobili pismo od Rose.²⁴ To je bilo prvo pismo, odkar se je v Evropi začela vojna. Na začetku nemške invazije na Avstrijo jo je po vseh teh letih poiskal njen mož. Povedal ji je, da bodo Nemci zavzeli Avstrijo. Bil je častnik v nemški vojski in jo je

¹⁹ Verjetno župniku.

²⁰ Začela se je leta 1929.

²¹ Lastniku ene od trgovin v mestu.

²² Živilska trgovina zahodne strani.

²³ Jakov najstarejši sin.

²⁴ Jakove polsestre Terezije iz rodne domovine.

Jacob z družino, z leve: Josephine, Gregor, mama Hannah, Francis Dean, oče Jake, Delma (Iz družinskega albuma Pečelarjevih)

hotel odpeljati skupaj s sinom na varno v Nemčijo. Nič več ni hotela imeti z njim in ni želela oditi.

Ko je prišla vojska, so njo in njenega sina ujeli. Njo so odpeljali v Nemčijo v koncentracijsko taborišče,²⁵ kjer je morala trdo delati. Imela je zelo malo hrane in obleke. Ko je ponosila čevlje, je hodila bosa, pozimi in poleti. Pozimi je stopala zavila v krpe, da jih je obvarovala pred mrazom.

Tam je bila štiri leta. Ko je prišla domov, bosa in raztrgana, je našla svoj dom delno uničen.²⁶ Popravila ga je, kolikor je mogla. Jake ji je pošiljal hrano in denar. Želela si je očala za na blizu. Jake je preizkusil očala v trgovini za pet in deset centov, izbral dva para in jih ji poslal. Dejala je, da ji je bil en par ravno pravi, drugi par pa da bo obdržala in uporabila čez nekaj let, ko bo potrebovala močnejše. Potrebovala

je čevlje, toda ni znala povedati prave velikosti, zato ji je poslal nekaj debelega usnja za podplate in tanjšega za zgornji del. Odnese ga je k čevljarju, ki ji je iz usnja napravil tri pare čevljev (dva para zanjo, en par pa je obdržal zase namesto plačila). Ko se je ponovno naselila, je začela iskati svojega sina. Odkar se je začela vojna, ni slišala zanj. Ugotovila je, da so ga Nemci ustrelili 10. maja 1942, našla pa je tudi množični grob, kjer je bil pokopan. Ni bila posebno zdrava, saj je med vojno stradala, trdo delala, pozimi brez toplih oblačil. Končno se je odločila, da bo prišla v Ameriko, toda niso ji dovolili izdelati potnega lista zaradi slabega zdravja.²⁷ Za prodajo je izdelovala čipke in ostala doma.

Jake je po vojni dobival pisma tudi od sestrice Terezije Bonča.²⁸ Tudi ona si je želela čevljev, hrane in denarja. Dokler ji ni poslal paketov hrane, posebno

sladkorja, ni Jaku nikdar pisala. Želela si je čevljev največje velikosti, zato ji je raje poslal usnje. Bila je velike postave. Bila je stara služkinja in je živela pri svojem bratu Antonu. Njegova žena je umrla, zato je Terezija skrbela za otroke. Poslala mu je novic o družini, ga seznanila z imeni in datumi²⁹ stricov in tet. Anton je imel sina, ki je postal katoliški duhovnik,³⁰ na katerega so bili v družini še posebej ponosni. /.../

Po vojni se je Jake vedno bolj ukvarjal s prevozništvom na relaciji ameriški Zahod in spet nazaj v Enterprise. Tovornjake je menjal skoraj vsako leto. Le med drugo svetovno vojno se novega tovornjaka ni dalo kar tako dobiti, ker se je vsa avtomobilska industrija preusmerila v vojaško proizvodnjo.

Jake je ves čas vojne vozil isti tovornjak. Novih med vojno ni bilo. Prvi novi so prišli ven leta 1946. Kupil je dva desetkolesna chevroleta, enega modrega, drugega zelenega. Gregor mu je pomagal voziti in takoj, ko je bil Frank³¹ dovolj star, je začel ob koncih tedna in poleti voziti tudi on. /.../

Zima leta 1948 in 1949 je bila še ena tistih mrzlih zim, kot je bila leta 1937. Več tednov skupaj je bilo dvajset pod ničlo³² in zapadlo je toliko snega, da ceste niso mogle biti odprte. Gore snega so bile ob cesti, kamor so ga naplužili s caterpillerji. Toda Jack je vozil vso zimo in oskrboval ljudi in živali z zalogo. Lew Terry je umrl 24. januarja 1949. Bilo je toliko snega, da je minilo nekaj dni, preden je njegova družina lahko prišla na pogreb. Lew je bil eden tistih, ki se ni nikoli postaral in bil vedno tu. Njegova smrt je bila velik šok. Jake je pogosto sanjal o njem in ga pogrešal. /.../ Stvari so sedaj šle na bolje.

²⁵ V žensko koncentracijsko taborišče Ravensbrück.

²⁶ Govori o hiši, ki jo je imela po očetu v Gorenji vasi.

²⁷ Zelo verjetno vzrok ni bilo slabo zdravje, pač pa je že nastopila Hladna vojna, v kateri je Jugoslavija prekinila stike z Zahodom. V Jugoslaviji takrat ni bilo možno potovati na Zahod, razen ilegalno.

²⁸ Terezija je sestrčna njegove starosti, ki je kot teta živela pri Pečelari.

²⁹ Datumi rojstev in smrti.

³⁰ Govori o dolgoletnem poljanskem župniku Miru Bonči.

³¹ Drugi Jakov sin.

³² -20 stopinj Fahrenheita je -29 stopinj Celzija.

Jacob Bonča (Bushar) v njegovih petdesetih (Last Bryana Busharja)

Sestrična Terezija Bonča (prva z leve zadaj), ki se je dopisovala z Jacobom v ZDA, in bratranec Anton Bonča – Pečelar (prvi z leve spredaj) z družino (Iz družinskega albuma Pečelarjevih)

Prodali so štirideset akrov³³ kmetijske zemlje vzhodno od mesta. Jake je hotel porabiti denar za odhod domov.³⁴ V vseh teh letih ni nikdar rekel, da bi šel domov. Denar se je vedno porabil za družino. Domotožje je dobil, ko so šli na izlete v Pine Valley, ker ga je ta kraj spominjal na dom, ali tudi, kadar je videl majhne rjave ptičke, ki so ga spominjale na tiste doma. Toda nikdar ni rekel ničesar o tem, da bi se vrnil. Njegova sestra Rose³⁵ je bila še vedno živa v stari hiši in njegova sestrična Terezija, pa tudi druge sestrične in bratranci so bili tam. Rad bi jih vse videl. /.../

Proti koncu šestdesetih je začelo Jakovo življenje pešati. Dobil je tresavico, slabo je videl in vedno težje je hodil.

Njegovo zdravje je hitro pešalo. Predolgo je imel sladkorno bolezen, preden so mu jo odkrili. Ni več dobro videl in bili so dnevi, ko ni mogel več dobro razmišljati, vendar je še naprej hodil v Tempelj. V Templju ga je zadela kap. Pripeljali so ga domov. Doma ga je zadela še enkrat in ga ohromila. Večino časa je bil nezavesten. /.../

Živel je le še nekaj dni. Umrl je 13. decembra 1961 v starosti dobrih 75 let.

Pokopali so ga 13. decembra v Enterprisu zraven svojih že umrlih otrok. Dobro je izkoristil svoj čas tukaj na zemlji. Gotovo je bil zanj čudovit trenutek, ko se je v večnosti pridružil svojim trem otrokom, svoji materi, ki je ni videl dolga leta, očetu, ki ga ni nikoli videl, bratu in številnim družinskim članom, pa tudi družini, ki ga je posvojila, vsi v pričakovanju, da ga pozdravijo.

Za seboj je pustil ženo, pet otrok in trinajst vnukov.

Lahko bi rekli: »Dober boj sem izbojeval, tek dokončal, vero ohranil.« (2 Tim 4,7) Spomini tistih, ki smo jih imeli radi, še vedno nežno žarijo. Da nam polepšajo dneve in osvetlijo naše poti, kamor koli že gremo.

Tako je Josephine sklenila svoje pisanje. Branje izvlečka privede do zavedanja, da ni v življenju nič samoumevno, da se mora človek neprestano truditi. In če nam je kdaj težko, se lahko spomnimo na takšne Jakobe, ki so z življenjem bili veliko težje boje in jih tudi izborili. Morda nam bo za spoznanje lažje. Vesel sem, da se je Jakob na simboličen način, preko svojih potomcev, vrnil na svoj

prvotni dom, o čemer je ves čas sanjal. Njegov vnuk, Bryan Dean Bushar, pa bo morda dedove sanje uresničil prek sebe, saj pravi: »Našel sem svojo družino, zdaj sem resnično srečen. Vse življenje sem Slovenec, a tega nisem mogel občutiti. Preostanek življenja bi res rad preživel kot Slovenec, kot Poljanec.« Želimo mu, da bi mu to tudi uspelo.

Janez Bonča

(Angleško besedilo prevedla Jerneja Bonča)

³³ 16 hektarov.

³⁴ V rodne Poljane.

³⁵ Polsestra Terezija.

Alojz Kodermac - novomašnik v Poljanah leta 1917

V Poljanah so delovali številni duhovniki: župniki so ostajali dlje, kaplani – poljanska župnija je navadno imela dva kaplana – pa so se pogosto menjavali. V letih med prvo svetovno vojno je bil med njimi tudi bogoslovec z Goriškega, Alojz Kodermac, ki je maja 1917 v Poljanah obhajal novo mašo.

Alojz Kodermac se je rodil leta 1892 v Hruševlju v Goriških brdih v kmečki družini s 14 otroki, umrl pa je leta 1977 v Vipolžah v Goriških brdih. Tudi njegov mlajši brat Izidor je postal duhovnik, deloval je kot misijonar v Braziliji.

Po osnovnem šolanju v domačem kraju je Kodermac obiskoval gimnazijo v Gorici, tam je potem vstopil v bogoslovno semenišče. Med njegovimi bogoslovnimi študijami se je začela prva svetovna vojna, ko so se morali številni prebivalci Goriške umakniti v varnejše predele. Zaradi vojnih grozot in pomanjkanja osnovnih življenjskih sredstev so se leta 1915 tudi goriški škof Frančišek Borgia Sedej in bogoslovci goriškega semenišča preselili v cistercijski samostan v Stični. Med njimi je bil tudi bogoslovec Alojz Kodermac, ki je v starosti opisal svoje življenje v več rokopisnih zvezkih spominov. V prvih dveh zvezkih so ohranjeni spomini na njegovo otroštvo in mlada leta, ki jih je deloma preživel tudi v Poljanah.

Kodermac je v prvih mesecih spopadov kot prostovoljec delal v vojaški bolnišnici, ki so jo vzpostavili v goriškem Centralnem semenišču. Pri delu se je sporekel s predsednikom Rdečega križa in zato odšel iz Gorice, da bi se dal na voljo za pomoč Rdečemu križu v Ljubljani. Ker ga tam niso potrebovali, domov pa se zaradi italijanske okupacije ni mogel vrniti, se je odločil za obisk prijatelja, novomašnika Pavla Jelovčana v Žetini pod Blegošem. Na poti do njega se je ustavil v Poljanah, kjer je v gostilni spoznal »poljanskega kiparja Šubica«, v župnišču pa župnika Jerneja Ramovša (tudi Ramoveš, 1842–1921, v duhovniško posvečen 31. julija 1866), ki ga je po-

vabil, naj ostane v poljanskem župnišču, dokler ne bo nadaljeval bogoslovnega študija. Ramovš je namreč imel dobre odnose z goriškim nadškofom Sedejem, ki je, ko je študiral na Dunaju, potoval iz Cerknega po Poljanski dolini v Škofjo Loko in se ustavljal v poljanskem župnišču. Svojega gostitelja župnika Jerneja Ramovša je Kodermac opisal kot »originalnega tipa duhovnika«, ki je imel v marsičem »svojevrstne sodbe in svojevrstno mišljenje. Že to je bilo nenavadno za kranjskega duhovnika, da je bil naročen in je rad bral tržaško *Edinost*.«

Čeprav je imela poljanska župnija navadno dva kaplana, je tistega leta deloval samo eden, France Hiti. Ker je imel veliko dela, mu je bogoslovec Kodermac med svojim bivanjem v Poljanah pomagal in hodil z njim na vseh sedem podružnic ter obiskoval družine. Tako je spoznal celotno faro in ljudi, ki so bili do begunskega bogoslovca »predobri, tudi liberalci«. Ljudi je tudi sicer opisal kot delavne in zelo dobre. Kljub temu da v poljanskih hribih niso vojne tako hudo občutili, pa je bilo pomanjkanje delavcev in živine. Na svojih poteh je spoznaval nove ljudi in sklepal prijateljstva, npr. z učiteljsčnico Anico Pintar, po domače Tominčevo, učiteljico Reziško Rant, učiteljico Dorico Pegam iz Škofje Loke idr.

Kodermac je pomagal tudi pri župnijskih slovesnostih; ko je julija 1915 ljubljanski knezoškof Anton Bonaventura Jeglič birmoval v duhovnijah od Poljan proti Žirem, si je Kodermac sposodil talar od Pavla Jelovčana in pomagal pri bogoslužju in pri strežbi kosila za birmovalca. Pri tem je spoznal tako kranj-

Alojz Kodermac (Iz osebnega arhiva Estevana Kodermaca)

ske navade ob birmah kot »gorečnika škofa Jegliča«. Poleg tega se je udeleževal praznikov na podružnicah, kjer so prodajali razne spominke, kolače, sladkarije. Ker ni imel denarja, so mu spominke in sladkarije večkrat kupila poljanska dekleta, ki so služile v Ljubljani in so bile cerkvene pevke pri frančiškanih v Ljubljani. Ko so bile doma na počitnicah, so rade pomagale pri petju, tako v Poljanah kakor tudi na podružnicah. Poljane so takrat imele dobrega organista, ki je bil krojač in je med vojno moral tudi mežnariti. Vodil je petje pri Marijini družbi, da so ta dekleta kaj zapela pri družbenih shodih.»

Med njegovim bivanjem sta leta 1915 prišla v Poljane nova kaplana Anton Selan in Matej Dagarin, saj je bil kaplan France Hiti imenovan za vojnega kurata v vojaški bolnišnici v Gradcu. Zaradi velikosti poljanske župnije je bilo ob starem župniku za enega kaplana preveč dela, ker je bilo na podružnicah v hribih veliko svetih maš.

Proti koncu novembra 1915 je vodstvo bogoslovnega semenišča poklicalo Kodermaca, naj jim pride pomagat pri urejanju prostorov za bogoslovce v Stični. Tako je bil Kodermac prvi bogoslovec, ki se je iz goriškega bogoslovnega semenišča preselil v Stično, kjer se je s prvim decembrom pričel pouk za goriške in nekatere puljske bogoslovce. V Stični je uspešno opravil leto bogoslovnega študija in poletne počitnice 1916 ponovno preživel v poljanskem župnišču. Zapisal je: »pri dobrem, starem župniku Jerneju Ramovšu sem imel svoj novi dom. Vedno sem bil dobrodošel. Kake velike skrbi bi imel, če ne bi imel tega doma v Poljanah. Tudi Poljanci so me

imeli za domačina.« Tistega poletja je župnik Jernej Ramovš praznoval zlato mašo. Ker je Kodermac pri njem živel »toliko časa po dobroti in brezplačno«, je čutil dolžnost, da je zanj organiziral slovesnost. Spesnil je dve priložnostni pesmici, na podstrešju iztaknil lampijončke in naučil otroke korakati. Kljub izvrstno izpeljanemu programu, na katerem se je pred farovžem zbralo mnogo Poljancev, pevski zbor in otroci z lampijončki, je bil zlatomašnik Ramovš razočaran, ker je goriški nadškof Frančišek B. Sedej odpovedal svojo prisotnost. Zlatomašnik je zavrnil ponudbo, da bi mu ob zlati maši pridigala France in Aleš Ušeničnik, tako da si je na svoji zlati maši pridigal kar sam.

Kodermac je med temi počitnicami dobil posebno delo. Ker so morale župnije popisati vse cerkvene zvonove, ga je župnik Ramovš prosil, naj napravi popis zvonov poljanske župnije, ker je mlad in je z lahkoto lezel v zvonike. Kodermac je tako zmeril vse zvonove, zapisal letnice, napise, »natančno vse, kakor je terjala škofijska okrožnica«. Okraske na zvonovih je narisala učiteljica Rezika Rant. Župnik je bil vesel tega izvrstnega elaborata, ki ga je med prvimi poslal škofijskemu ordinariatu in zanj dobil škofijsko pohvalo.

Kodermac je dnevno hodil na pošto v Poljanah, kjer je bila poštarica hči poljanskega kiparja Šubica. Ta mu je brala brzojavna vojna poročila, ki jih je Kodermac zapisal in posredoval župniku Ramovšu, ta pa je sveže novice z vojnih front uporabljal v svojih pridigah. Ker so se Avstrijci bali, da bodo Italijani zmagali na soški fronti, so pripravljali jarke nove obrambne linije onstran Cerknega in Blegoša na poljanskih hribih. Ta linija sicer ni bila uporabljena, ker Avstrijcem umik ni bil potreben.

S kaplanom Matejem Dagarinom je hodil tudi na bero, med katero so ju v vsaki hiši vljudno sprejeli in dali piti žganje. »Marsikje je bilo to potrebno, ker sva se pošteno potila, a v vsaki hiši po en štamperle je bilo le preveč. Jaz tujec, goriški begunec, sem se lahko nadzoroval, da sem malo pil, a kaplan je moral

kaj popiti, da se ni zameril. Ko je gospodinja kdaj šla v zgornjo sobo iskat drobiž, da da kaplanu malo denarja – bila je taka navada –, sva porabila ta čas, da sva zčila nekaj žganja pod mizo, da se je v steklenici poznalo, da sva nekaj popila.« Med takimi obiski pod »Malensko goro« sta hodila na kosilo k javorskemu župniku Klopčiču, saj »farovž Javorje in farovž Poljane sta bila vedno v prijateljsstvu«.

Po počitnicah je nadaljeval šolanje v Stični, kjer je bil v začetku maja 1917 posvečen v duhovnika. Skrbelo ga je, kje bo lahko obhajal novo mašo. »Pomislil sem, da sem dvojne dolge počitnice preživel v Poljanah nad Škofjo Loko pri dobrem župniku zlatomašniku Jerneju Ramovšu. Računal sem, da se spodobi, da ga vprašam, ali bi mu bilo prav, da imam novo mašo v poljanski župnijski cerkvi. Pisal sem mu in kmalu dobil tale odgovor: '*Fijate voluntas tua*'.¹ Tako je bilo določeno, da bo moja nova sveta maša v Poljanah.« Pozneje je sicer dobil nasvete, naj si za novo mašo raje izbere drugo župnijo, ker so župniku Ramovšu »nasprotni duhovniki sosedje Poljan«. Kljub temu je po posvečenju odpotoval v Poljane. Med potjo se je ustavil v Ljubljani, kjer je na škofijskem ordinariatu dobil jurisdikcijo za ljubljansko škofijo, kakor je želel župnik Ramovš. V poljanskem župnišču ga je že čakal brat Mirko, vojak v Galiciji, ki je prišel na njegovo novo mašo. Brata Janko in Ludvik, prav tako vojaka v Galiciji, nista dobila dopusta, prav tako niso mogli priti ostali domači iz Goriških brd. Župnik Ramovš je povabil za pridigarja na novi maši župnika iz Lučin, ki je tudi edini od sosednjih župnikov prišel na novo mašo 6. maja 1917. Poljanski kaplan Anton Selan je ta dan moral maševati na Malenskem vrhu, kaplan Matej Dagarin je pomagal pri petju, tako da je Kodermac maševal brez asistence. Po maši so se na slovesnem novomašnem kosilu tako zbrali le župnik Ramovš, župnik pridigar, kaplan Dagarin, brat Mirko in novomašnik Kodermac. Brat Mirko je ostal na kratkem dopustu, preden se je moral vrniti na gališko fronto. Med tem dopustom je opazil razlike med življenjem

Poljane pred drugo svetovno vojno
(Iz družinskega arhiva Pečelarjevih)

v domačem kraju in v Poljanah. Še posebej težko mu je bilo pri jedi, ker »so vsi zajemali iz ene sklede. Tega ni bil vajen, ker v Goriških brdih ni te navede. Doma je imel vsak, tudi otrok, svojo skledico in krožnik«.

Po novi maši v Poljanah je imel Kodermac skoraj tri mesece počitnic, ker še ni dobil dekreta za poljanskega kaplana. Ob sobotah zvečer je spovedoval, ob nedeljah občasno pridigal namesto župnika. Nadškof Sedej ga je uradno imenoval za kaplana v Solkanu, a ker službe zaradi vojnih razmer ni mogel nastopiti, je župnik Ramovš prosil škofa Jegliča, naj Kodermaca imenuje za drugega kaplana v Poljanah. Kodermac je namreč imel v poljanskem župnišču že dve leti sobo prejšnjega poljanskega učitelja, ki je bil vpoklican k vojakom. Z dekretom je bil Kodermac 1. avgusta 1917 postavljen za drugega kaplana v cerkvi sv. Martina v Poljanah. O svojem delu je zapisal: »Kaplanovanje v veliki poljanski župniji mi ni bilo težko, ker sem teren in ljudi že dobro poznal, saj sem bil Poljanc že dve leti in že dobro udomačen. Dolge dvojne počitnice sem hodil teden za tednom s poljanskimi kaplani po celotni fari. S kaplanom Dagarinom sva se dobro ujemala. Za pridige mi je posojal potrebno literaturo, da sem se nanje z lahkoto pripravljal. Župnik Ramovš me je imel rad, hrana je bila dobra in zadostna.« Župnik mu je tudi svetoval in ga vzgajal ter mu opisal dogodek, ki ga je Ivan Tavčar uporabil za svoj pamflet *Izgubljeni bog*. Ramovšev kaplan se je namreč ob neki priložnosti do pijanosti napil, zatem pa je bil klican, naj gre podelit poslednje zakramente umirajoče-

¹ Zgodi naj se tvoja volja.

mu in je med potjo izgubil sv. hostijo. Naslednjega dne je kaplan na prižnici javno obžaloval »in prosil odpuščanja, da se mu je pripetilo, da je Boga zgubil. Tako je to postalo javno in škof ga je moral prestaviti drugam.«

V času Kodermacovega kaplanovanja je bila poleti 1917 dokončana improvizirana konjska železnica, ki jo je skozi Poljane gradilo vojaštvo. Po progi, ki je potekala od Škofje Loke do primorske meje v hribih nad Cerknim na kranjski strani, naj bi konji vozili vagone z vojaškim materialom, potrebnim za veliko ofenzivo na soški fronti. Septembra 1917 je nastopil službo kateheta v poljanski šoli, kjer je imel osem ur verskega pouka, kaplan Dagarin pa je poučeval verouk v šoli na Malenskem vrhu. Po odhodu kaplana Selana na Vrhniko je Dagarin vodil poljansko dekliško Marijino družbo, Kodermac pa naj bi skušal ustanoviti fantovsko Marijino družbo. V tem času je spoznal tudi družino Ivana Tavčarja, »kjer je bila navada, da dobi kaplan večerjo«. Župnik Ramovš je bil namreč v prijateljskih stikih s Tavčarjevo družino in »gospa soproga Tavčarjeva je imela v poljanski cerkvi svoj sedež v prezbiteriju. Ko je bila na Visokem, je hodila k sveti maši v Poljane.«

Ob začetku avstrijsko-nemške ofenzive na soški fronti je moral prepustiti svojo sobo bavarskim oficirjem, ki so šli skozi Poljane na Cerkljansko. Ves čas je pozorno spremljal vojno dogajanje. O njem ga je podrobno obveščala poljanska poštarica, katere zaročenec je bil poljanski učitelj in podoficir, ki jo je obiskal dan pred začetkom avstrijske soške ofenzive in ji povedal, kdaj bo začetek ofenzive pri Tolminu. Bil je namreč dodeljen za vodiča vojakom na tolminski fronti. Nekaj dni po pričetku avstrijsko-nemške ofenzive so že korakale trume italijanskih ujetnikov skozi Poljane v Škofjo Loko, spremljal jih je bavarski oficir.

Po zaključku ofenzive je bil Kodermac namesto kaplanske službe v Solkanu 22. novembra 1917 imenovan za drugega kaplana v Tolminu. Ko so Poljanci izvedeli, da mora za kaplana v Tolmin, so ga pomilovali, saj so menili, da bo v

krajih, kjer je divjala vojna in so velike ruševine, imel težko življenje. Decembra je urejal svoje stvari v Poljanah in se pripravljal za odhod v Tolmin. Pred odhodom se je šel v Ljubljano zahvalit škofu Jegliču, da mu je dal kaplansko službo v Poljanah, kjer je »užival veliko dobrot«. Prav tako so mu številne dobrote izkazali številni poljanski prijatelji in prijateljice, ki jih je obiskal pred odhodom in se jim zahvalil. Iz Poljan je odhajal z lepimi spomini. Na praznik svetega Štefana (26. decembra) se je poslovil pri sv. maši »od dobrih Poljancev, ki so me spoštovali in radi imeli«, naslednjega dne pa še od velikega dobrotnika župnika Jerneja Ramovša.

Njegovo delovanje v Poljanah ter prijateljstva in znanstva, ki jih je spletel, so mu pomagala tudi pri nadaljnjem delu. V Poljanah je med njenim obiskom župnika Jerneja Ramovša spoznal tudi Tavčarjevo hčer Jožefo (Pepco), ki je bila poročena s trgovcem v Zagrebu. To poznanstvo mu je prišlo prav, ko je leta 1918 lačne otroke beguncev, ki so se vračali na svoje porušene domove, iz Tolmina in okolice odpeljal v začasno rejništvo v Hrvatsko Dubico. Ker so se tolminske učiteljice branile iti na pot s temi otroki, jih je kaplan Alojzij Kodermac nameraval peljati do Ljubljane, za nadaljnjo pot pa naj bi poskrbel ljubljanski odbor. A ljubljanski odbor je naložil Kodermacu, naj jih sam pelje v Zagreb, kjer bodo za te otroke poskrbeli. Tako je po mnogih logističnih zapletih z otroki prispel v Zagreb ter kontaktiral Jožefo (Pepco) Tavčar, ki je bila predsednica odbora za preskrbo lačnih otrok v Zagrebu in je poskrbela tako za otroke kot za Kodermaca. Na poti nazaj je Kodermac na vlaku zbolel za špansko gripo. »Na vlaku ni sedel noben potnik v mojo bližino, vsak se me je ognil. Kaže, da so videli na mojem obrazu špansko bolezen. Sam sem že čutil, da ni dobro z menoj. Srečno sem se pripeljal do Svete Lucije. Hoditi v Tolmin nisem bil več sposoben. Neki vojak me je naložil in odpeljal v Tolmin. Odnegli so me v posteljo. G. kaplan Kandus je ravno okrevljal od te gripe in tudi jaz sem v enem dobrem tednu ozdravil.« Naslednjega leta jeseni je šel v Hrvatsko Dubico po otroke, ki so jih razdelili po raznih družinah v Dubici, in jih po poti,

polni zapletov, site in dobro oblečene pripeljal nazaj domov.

Med fašistično zasedbo Primorske je bil Kodermac v veliki nemilosti in pogosto kaznovan. Med letoma 1922 in 1965 je deloval kot župnik v Volčah, kjer je obnovil številne cerkve, med njimi tudi romarske cerkve na Mengorah, kate-re poslikavo je zaupal Tonetu Kralju. V Gorici je sodeloval pri raznih centralnih katoliško usmerjenih ustanovah. Sodeloval je tudi pri vodenju tolminskih združnih mlekar. Ob ustanovitvi Zbora svečnikov svetega Pavla je postal tajnik. Po vojni je postal član Ciril-Methodovega društva in zavzemal v njem nekatere pomembnejše funkcije v republiškem, okrajnem in pokrajinskem merilu. Leta 1965 je prevzel upravo župnije Kožbana, kasneje pa je služboval še v Šlovrencu in nazadnje v Vipolžah, kjer je umrl. Pokopan je v rojstni župniji v Šlovrencu.

LITERATURA:

Guček, Boštjan (2015): O tolminski župnijski kroniki, V: *Prva svetovna vojna in Cerkev na Slovenskem*. Ljubljana: Teološka fakulteta, 297–333.

Kodermac, Alojz: *Spomini*. Rokopisni dnevnik.

Podbersič ml., Renato (2015): Posledice vojne v delovanju cerkvenih skupnosti na področju Soške fronte. V: *Prva svetovna vojna in Cerkev na Slovenskem*. Ljubljana: Teološka fakulteta, 267–296.

Simoniti, Sandra (2020). KODERMAC, Alojzij. (1892–1977). *Obrazi slovenskih pokrajin*. Mestna knjižnica Kranj (citirano: 12. 11. 2022). Dostopno na: <https://www.obrazislovenskihpokrajin.si/oseba/kodermac-alojzij/>.

Vuk, Marko (2013): Kodermac, Alojzij (1892–1977). Slovenska biografija. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2013. Dostopno na: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi1014640/#primorski-slovenski-biografski-leksikon> (12. november 2022). Izvirna objava v: *Primorski slovenski biografski leksikon*: 8. snopič Kacin - Križnar, 2. knjiga. Ur. Martin Jevnikar Gorica, Goriška Mohorjeva družba, 1982.

Ob Ivetovih freskah in z njimi po Poljanah in okolici

V igri *Medrug Polanci*, kjer nastopa tudi Ive kot največji poljanski umetnik srede 20. stoletja, smo napovedali, da bi bilo lepo, če bi njegova zrnca, ki v obliki fresk ždijo po zidovih poljanskih hiš, kdaj okopali, da bodo bruhnila med nas. Da jih pospremimo v novo življenje, ponovna odkritja. Veliko prej, kot sem mislil, se je to zgodilo.

Ivetovo delo ob 100. obletnici rojstva so obsežno predstavili na Loškem gradu z razstavo njegovih ilustracij in risb, pred tem, točno na dan rojstva, še z majhno postavitvijo del, ki jih hrani Loški muzej. V Poljanah smo mu »spomenik« postavljali z igro, dotaknili smo se le delčka njegovega ustvar-

janja. Tudi v različnih katalogih in monografiji *Slikar Poljanske doline* ni predstavljen v celoti. Povsod samo delčki, ker je njegovega dela preveč, da bi lahko na eni razstavi, eni knjigi ali prireditvi objavili vse, kar je naredil.

V Poljanah in okolici je nam in zanamcem pustil najbolj javno dostopna dela, freske. Vsak dan jih gledamo, postale so del zaznave vaše okolice za male otroke, najstnike, delavke in delavce, starke in starčke. Nezavedno jih nosimo v sebi. Poljanci, sem prepričan, njihovo estetiko in sporočila nosimo s seboj. Verjetno bi se tega zavedali šele, če bi nam te podobe iztrgali iz našega vidnega polja. Danes pa se lahko sprehajamo po naši občini, ki sem jo vzel za okvir popotovanja po Ivetovih freskah, in vse nas pozdravljajo z naših zidov. Začnemo pri Dovjak, hiše, mlina ni več kot ni več številnih vedut, pokrajine, načina življenja in seveda ljudi, ki so Ivetu pomenili vir navdiha in motiv. Hodimo ob freskah po Hotovlji, Predmostu, skozi Prbičevje na Trato, ob Sori do Podgore in na Hotavljje, nazaj v Gorenjo vas, preko Dobja v Poljane, proti Volči in navzgor do Četene Ravni in zaključimo na Mlaki.

Kmečka alegorija, Pri Bolantač, Hotovlja, 210 cm × 235 cm, 1960

Ena najstarejša Ivetovih fresk je pri Bolantač, alegorija kmečkemu življenju, delu in predvsem kmečkemu človeku. Nima okvira, kot prilepljena je na fasado, mehko prehaja vanjo. Že položaj freske je tak, da je z bližnje poti treba pogled dvigniti in pred mogočnima telesoma Bolantača in Bolantačke začutimo veličino kmečkega človeka, kot ga je poveljeval Ive. Pa seveda malega Ivančka zraven, ki bo postal kot njegov ded. Ive je razvijal svoj slog, v tej freski ga je napovedoval, sredi kmečkih hiš in hlevov je umestil te močne roke, stabilnost figure, pokončno držo. Da je Bo-

lantačka ostala brez škornjev, res ni pomembno, ker jo je hotel naslikati golih nog, čeprav je vedel, kar je rekla Bolantačka v komentarju, »da za čevlje pa vedno imamo pri hiši«. Če pogledam kasnejše slike Ivetovih kmečkih ljudi, ki v roki držijo hlebec, pa kmeta, ki se upre okupatorju, slovenske matere z zastavo, nosijo vse značilnosti te prve freske. Upam, da bo še dolgo ostala vsaj taka, kot je, morda pa jo kdaj malo »okopljemo« in po potrebi restavriramo.

Včasih so ob hiši, vikendu Bolantačovega Jankota, kraljevale »šeste buke«, danes jih ni več, pogled na Kovčak se je zato spremenil. Ivetov sv. Krištof na njegovi hiši pa še vedno gleda proti dolini in opravlja svojo nalogo varovanja vaščanov. Ive je izbral Krištofa tudi zato, ker je bil Janko velik avtoprevoznik in je bil Krištof njegov patron. Čez razburkano vodo nosi veselega fantiča, Kristusa, ki mu v roke ni položil sveta, kot pri drugih upodobitvah Krištofa, ampak ima razprostrte roke, ki pomenijo, da se otrok počuti popolnoma varno na teh visokih ramenih v dotiku sonca. Nad otrokovo glavo leti v sončevem objemu prelep Ivetov ptiček, ki na toliko Ivetovih slikah

pomeni nežnost in svobodo. Freska se spogleduje s tehniko srednjeveških fresk, hkrati pa Ive v njej sledi svojemu kubičnemu slogu. Spominjam se odrov, na katerih je Ive slikal fresko, nisem bil več majhen, pa vseeno so se mi zdeli ogromni. Late so štrlele v nebo z brega pod Jankotovo hišo. In kako sem bil nestrpen, da jo vidim celo, ker mi vmes prav nič ni bilo jasno, kaj bo nastalo. To napeto čakanje, da se bo freska osušila, sem doživel še velikokrat, ne samo pri Ivetu, tudi pri Maji. Kljub temu da freska blede in je do nje težko priti, se sam vedno nekako priplazim na tisti breg in pogledam Krištofa, vsaj tisti dan lahko upam, da ne bom umrl.

Sveti Krištof, hiša Janka Kisovca, Predmost, 405 cm × 140 cm, 1979

Sveti Jurij, hiša Franca Kokalja, Podtabrucu, Predmost, 125 cm × 125 cm, 1980

Čudno bi bilo, če Ive Dragotu ne bi narisal freske. Poznal sem ju kot tesna prijatelja, oba zaljubljena v zimo, smučanje. Drago je svojo hišo gradil v sedemdesetih kot številni drugi v naši in drugih slovenskih vaseh, veliko s pomočjo prijateljev. Ive pa je tudi pri njem na koncu, ko je bila dograjena: »Še pikico pristavim ...« Vsi vemo, da je na freski Dragotova najstarejša hči

Ne vem, ali je bil Podtabrucu Francel Ivetov vrstnik, je pa ob prihodu nazaj v Poljane v svojih zrelih letih pridno deloval v družbenem življenju za dobro Poljancev. Vključil se je v Turistično društvo, bil predsednik, pomagal je tudi nam, kulturnikom v osemdesetih letih in mi smo pomagali njemu graditi hišo. Verjetno je Ive tako še lažje sprejel prošnjo, da nariše fresko na njegovo hišo, ker je neizmerno cenil ljudi, ki so delovali za skupnost. Nastal je sv. Jurij, ki še danes, za razliko od sosednjega Krištofa, ohranja močne, žive bar-

ve. Barve poudarijo napetost boja med dobrim in zlim, med temačnostjo zime in svetlobo pomladi, ki jo Jurij prinaša. Čeprav sta glavna akterja sv. Jurij in zmaj, pa na sliki glavno pozornost vzbudi konj, ki spremlja njun boj in s svojo močjo in stabilnostjo nudi svojemu gospodarju oporo in o zmagovalcu tega boja ni nobenega dvoma. Konje je Ive imel zelo rad, tudi pri temu se vidi njegova naklonjenost do te plemenite živali. Ivetovi konji me vedno spominjajo na konje, ki mi jih je risal ata, tudi ti so bili mogočni.

Pomladna alegorija, hiša družine Kisovec, pri Dragotu, Predmost, 188 cm × 78 cm, 1983

Polona, vesela pomladi in marjetic, toplega sonca in nežnega petja ptic, petja, ki je bil v Dragotovi in Zvonini hiši vedno doma. Ive pa ni samo sentimental, Polono postavi boso, z močnimi stabilnimi nogami na zeleno trato. Ive je vedel, da se v življenju mora stati na trdnih tleh. Oprt na zemljo, družino in prijatelje, kot smo Ivetu položili v usta v igri *Medrug Polanci*.

Alegorija štirih letnih časov, Pomlad, Poletje, Jesen, Zima, vaško znamenje pred Ivetovim ateljejem, Predmost, 38 cm × 30 cm, 1988

v njegov atelje. Želela sva, da naslika tudi najine. Poletno zrelo žitno klasje v snopu ob dekletu, ki je že pripravljena, dozorela biti mati ali vsaj izvoljenka. Nič več blede, že resno dekle, ki se zaveda, da lahko žanje, če bo dobro sejala. Prve brazde na že-

Znamenja so bila ob cestah, da so se ljudje ustavili, se pokrižali, pomolili, premislili. Ive ga je zgradil pod svojim ateljejem v Predmostu. Ustavljali so se ljudje v ateljeju že brez znamenja, z njim jim je polepšal prihod, povabil. V niše znamenja je postavil štiri letne čase, kot človeško življenje v podobi spreminjanja ženske iz deklice, mladenke in žene v starko. Vsaki od njih je naslikal dodatke, bleдлиčni nežni deklici prihajajoče pomladne ptice selivke v jati, svetlobo sonca in seveda pomladne rože, take, kot sva jih s sosedovo Ido kot šestletna otroka nosila

ninem obrazu se rišejo na Ivetovi jesenski podobi. Ponosna nad pridelkom, ki ga je soustvarjala trdna slovenska žena. Morda so ptički okrog njene glave njeni otroci, ki jih spušča v svet. In starka zima ... Ivetova starka se pogovarja o svojem življenju s prelepo sinčico, na ramah nosi hosto, njene roke so Ivetove roke, ki se niso ustrašile dela. Starka je edina narisana v profilu, eno oko še gleda v ta svet, drugo morda že tja čez. Ptičica sinčica bo pripovedovala njeno zgodbo naprej kot številni Ivetovi ptički po naših domovih. Eden je tudi pri nas, Nejcu sva ga dala, ker ga je tako spoštljivo prenesel tudi na tople nogavičke za zimo.

Za risanje te freske sem vedel, ker mu je pomagal Gigo, Majin bratranec, ki je tudi slikar in smo se kdaj skupaj kopali na Sori. Pogledat sem jo pa moral za ta opis. Ive je imel veliko prijateljev med lovci, pa Sely se je šla lovstvo, čeprav Ivetu puške v bližini niso dišale. Sprejel je to naročilo, ker so ga živali zanimale kot del našega prelepega okolja. Na freski je upodobil »neskončno njih število«, kar se jih klati, leta in pleza po naših gozdovih in poljih, vse miroljubne, samo lisičja lisica je »udošila« svojega petelina, pa pes ob jagrovih nogah še trznil ni. Lovec je osrednja figura, ki mu je svet tega živalstva še kako poznan. Zato ve, da mora nahraniti živali, Ive je bil vesel, da je lahko lovcu postavil na rame koš s senom, puško pa komaj nakazal na njegovi rami, cev se samo sluti, petelina in muhe ni narisal, kar samo poudari, kako mu je bilo orožja dovolj že med vojno. Ive je bil vedno malo pobalinski, z veseljem je na sliko umestil kakšno domisljico. Gigo mi je povedal, da je ob množici živali mislil kakšno narediti v nenavadni svetleči modri ali oranžni barvi. Čudim se, da tega ni storil. Morda pa ni upal?

Lovec in divjad, pročelje Lovskega doma, Trata, Gorenja vas, 195 cm × 385 cm, 1986

Kmetica in orač, hiša družine Jereb, Podgora, 1984

Še ena od fresk, ki jo je Ive slikal za hišo sorodnice. Še eden od dokazov, kako močno je bil povezan s svojim rodom. Ob tej freski je tudi pomočnici, hčerki Maji, izročal to pripadnost. Lastnik hiše si je zaželel na sliki svojega očeta, ki orje, in mamo, ki odhaja na njivo okopavat. Plug še večata dva vola, vprežena v volovski jarem, ki ga je izdelal sosed v Podjelovem Brdu. Stare hiše v ozadju tudi ni več, kot toliko mogočnih hiš po našem pogorju.

Po valoviti pokrajini so posejana drevesa, še en Ivetov priljubljeni motiv, ki mu je posvečal veliko pozornosti in natančnosti. Vola pa z otožnim, vdanim pogledom korakata po njivi in ne slutita, da bi lahko odorala in aktivirala kakšno pihajočo granato, ostanek prve svetovne vojne. Vsaka Ivetova slika ima še polno ozadij in pomenov, ki jih ne bomo nikoli poznali. Lepota in skladnost njegovih fresk pa so vedno na ogled.

Andrej Mravlja je bil moj sošolec. V petem razredu, leta 1971, ko so odprli novo šolo v Gorenji vasi. Sedela sva skupaj v drugi klopi, pri oknu. Imel je najlepše zvezke, brez ušes, najlepše je pisal, imel je vse barvice, niti ena ni manjkala. Natančen, postal je arhitekt. Kasneje je na njihovi hiši Ive na prošnjo njegovega očeta naslikal fresko. Morda tudi zato, ker sta si bila z Ivetom po natančnosti s kamnosekom podobna. Na sliki oče, nesporna glava družine, svojim otrokom predaja obrt, predaja domoljubje. Najmlajšega postavlja za nasle-

dnika. Andrej, najstarejši, je bil že gimnazijec, študiral bo, srednji fant ima fotoaparat, v tistem času v Gorenji vasi in okolici velik hit med otroki, ki ga je sprožil mojster Vlastja Simončič. Mama v ozadju, s hlebcom domačega kruha poskrbi za preživetje svoje družine, oče pa za nasledstvo, na svoji zemlji, z napatki tudi za čez zemeljsko, kot pritiče dobremu kamnoseku, ki poljem naših pokopališč daje estetsko podobo. Tršate roke kamnoseške družine in njihova povezanost, še ena Ivetova alegorija slovenski družini.

Portret kamnoseške družine, hiša družine Mravlja, Hotavlje, 152 cm x 132 cm, 1976

Evangelisti: sv. Luka, sv. Matej, sv. Marko, sv. Janez, vaško znamenje, Hotavlje, 94 cm x 53 cm, 1974

Ive je doživel krščansko vzgojo v mladosti, to vem. V partizanih in kasneje je bila njegova ideja socialna pravičnost, upal je, da bo dosežena na novem, drugačnem sistemu. Verjel je. Nikakor pa krščanskih vrednot ni metal pod klop in njegove slike, predvsem freske s svetniki, to potrjujejo. Ko jih je risal, je moral še poglobiti znanje o njih in to je tudi storil. Štirje evangelisti nosijo svoje attribute, Matej z angelom in knjigo, ker je avtor evangelija po Mateju, Janez, najmlajši od apostolov, z orlom, ki ga bo

ponesel v višave, Luka ima v rokah sliko Marije, ki jo je sam naslikal in postal zavetnik slikarjev, zadaj pa vola, ne vem, ali je zato tudi zavetnik nas, zdravnikov, in Marko s svojim levom, tokrat brez kril. Razpoznavnost fresk »po Ivetu« ni vprašljiva, vse roke so oglate, drža trdna, bose noge široke, v ozadju slovenski kozolec, cerkvena sv. Lovrenca na Hotavljah, steber z jonskim kapitelom, vol v kubističnih značilnostih. Iveta se res ne da zgrešiti.

Prijateljevanja so rodila veliko poslikav hiš njegovih prijateljev. Sely je bila Primorka kot živinozdravnik in njegova žena v Gorenji vasi, skupaj sta učili v šoli, tako je bilo logično tudi druženje in prijateljevanje. Zanimivo se mi zdi, da se je Ive odločil naslikati žensko samo, postavno, močno, hkrati razmišljujočo. Ponuja nam dobrote jesenskih pridelkov. Poza podobna kot ženske podobe na freskah pri Bolantač, Dragotu. Bose noge, ki se jim Ive ni mogel upreti, močne, a vseeno nežne roke in majhen ljubeč obraz, ne popolnoma

sorazmeren telesu. V ozadju prizor iz kleti, izstopa kubistično naslikan štefan in mali »štamperl«. V detajlih je Ivetova velika moč.

Primorka, hiša družine Vodopivec, Gorenja vas, 205 cm x 128 cm, 1976

Portret čevljarske družine, hiša družine Pustovrh, Gorenja vas, 280 cm × 200 cm, 1972

Ive je na tej freski posejal figure na široko belo podlago. Kmečko delo od setve, ki je najvažnejša, do žetve. Setev opravi trden kmet, orjak, v njegovih ogromnih rokah bi se zrnca lahko izgubila, pa jih lepo razporedi po njivi. Pred več kot desetletjem sem v ambulanti zdravil moža, očeta, ki je bil velik kot ta kmet. Gora. Glas pa nežen in skoraj boječ. Ko mi je podal roko, in podal jo je vedno, pa novo presenečenje. Njegova roka je bila velika kot lopata, moja se je v njej izgubila, kot bi postala otroška. In kako je bila nežna. Še danes čutim njeno toploto in mehko. In take so Ivetove roke zame,

Freska na hiši čevljarja Gregorija. Kompozicijsko spominja na fresko pri Bolantač. Ive je izpolnil sliko z velikimi ploskvami, vmes pa do potankosti poudarjeni detajli. Pogledi mame in otrok v eno, očetov v drugo smer. Oče je glava družine, to se vidi, šušarsko kladivo in »oprta« v njegovih širokih rokah dobro poznam iz domače delavnice. Iveta ne moreš zgrešiti tudi po obliki ženskih prsi, vedno dve pravilni krogli, predmet poželenja, pa naj jih naslika na mladenki ali zreli ženi. Fantič Igor, kasneje odličen foto-

graf s kitaro v roki, ima že močne roke in po Ivetovem pravilu nesorazmerno velike boste noge, trdna opora človeka, stoječega na teh naših tleh. Kot pritiče šušarski družini, sta starša obuta, nobel. Ko našega ata ni bilo več, sem enkrat nesel njegovemu učencu Gregoriju v popravilo čevlje, nazaj so prišli zgolj kot nikoli in šele sedaj vidim, da je Ive vedel za njegovo »strast« do lepih čevljev. Slika ima okvir, v času zamrznjena družinska fotografija s poudarjenimi, večpomenskimi detajli.

tako jih čutim, prav telesno. Sejaletc je naslikan za sina enega največjih gruntov in gostiln v Poljanah, na Kamnu. V ozadju dva voleta, morda sta pozirala zadnja vola v Poljanah, Zavratarjeva. Sonce ni nič kaj veselo, še vrani pridajeta neko zlo slutnjo te slike, da bo grunt prešel, orje in žanje se morda zdaj. Takšen je krog kmečkega življenja, vzponi in padci, razcvet in propad. Ive bi danes težko našel kmečke motive, tudi številne njegove hiše so padle in vedute so se spremenile. K sreči jih je ohranil na svojih slikah, zlivajoče se s pokrajino in kljub bolj mrkemu soncu svetle.

Sejaletc, hiša družine Kloboves, Gorenja vas, 245 cm × 165 cm, 1970

Visoška kronika, Potovke, Kopači, Košnja, Luca, avla Osnovne šole, Poljane, 500 cm × 380 cm, 1986

Ko je Ive delal fresko v šoli v Poljanah, sem počasi zaključeval študij, v Poljanah smo z otroki igrali *Malega princa*, Nadja je prišla prvič k meni na eno od predstav in me spraševala, kje naj izstopi iz avtobusa, pa sem ji preprosto od-

govoril: »Tam, kjer bo najlepše, stopi dol.« Lepoto kraja je živel in opazoval tudi Ive, hkrati pa mu s svojimi freskami dajal novo, še lepšo podobo. Freska v šoli, ki jo imajo privilegij gledati poljanski nadobudni šolarji vsak dan, je ena glavnih novih lepot. Ive je »pregnetel Visoško in Cvetje«, dodal pa močno poljansko ozadje. Agata na prašiču jaha nad Poljanami z veduto stare baročne cerkve v njihovem središču in z ozadjem, za Poljance najlepšim, od Blegaša do Starega vrha v beli barvi. Tudi ostali štirje prizori so povezani z ženskami. Kopanje njive, potovka in kosci so lahko samo prizori iz kmečkega življenja, lahko pa tudi njegovo videnje *Cvetja*. Anžon (mogoče avtoportret – Ive je igral tega kmeta v uprizoritvi v Poljanah) koplje novo njivo, da bi se pokazal pred Lizo. Meta v ospredju pred kosci, ko jim v jerbasu na glavi prinese malico, potovka, skrivnostna ženska, ki veliko ve in jo vsi iz ozadja spoštljivo gledajo, in nazadnje Luca s svojo mrtvo Špelco, ki

kot živa leži v košku, zajček si pa s tacco mane očke. Nikjer Ivana in Mete kot glavnih oseb, glavno je življenje, ženska, ki drži tri vogale hiše od snubitve do smrti. Okrog letajo ptički in na vse to sije naše sonce. Ive je res poet ne samo Poljanske doline, ampak tudi kmečkega življenja. Njegove idile in trpljenja. Osebe so tudi na teh freskah močne, trdne, linije mehke, barve tople, nič ni premalo in nič preveč. Ive opazi vsako seno, vsak travnik, prelivanje meline v pot, skupke dreves. Na vseh petih freskah je ustvaril trdno kompozicijo. Ko jih gledamo, se ne zavedamo, kako je Ive študiodno iskal razmerja barv in oblik, da je podoba všečna in trdna.

Ponosno se je pod fresko podpisal v kot, še bolj ponosno pripisal: pomagala Maja in Gigo, ker je vedel, da bosta nadaljevala njegovo pot. Ni pozabil omeniti niti zidarja Mirka Galičiča. Na nekaterih freskah je zidarje napisal celo na prvo mesto. Tako je cenil vsako delo.

Moj ata je s poškodovano krajšo nogo, enoletnim sinom Jožetom in ženo Marijo v hudi zimi zapustil Poljane in se peš odpravil v zanj bolj prijazne konce na Dolenjskem, »marš«, ki si ga danes težko predstavljam. V istem času so se zbrali na Pasji ravni Poljanci, uporniki, partizani. Pred Krivarjem, ki bere prisego, spoznam Iveta in skrajno desno Rudolfa Robnika. Kdo stoji ob njem, ne vem, vidim pa, da se mož s podobno kapo pojavja na naslednji sliki na Planinci, kjer Krivarc postreže z žganjem iz »Ivetove« kubistične flaše in štamprla, v ozadju šola v Poljanah in seveda Blegoš. Kadar smo se lovili ali igrali partizane in Nemce na Planinci, sem se vedno spomnil, da so od tam napadli nemško postojan-

ko v vasi. Kaj nosi kmet v košku, ne vem, v kangli pa verjetno mleko ali toplo krhljevo vodo. Na tretji sliki zimski marš proti Dražgošam, čuti se mraz in tudi strah, sekira bi v boju z bolj oboroženimi malo pomagala, a če ni drugega ... In četrta slika – borci v napadu, v ospredju Janez Peternelj, predvojni kolesarski prvak iz Delnic. Osrednji figuri freske sta mož in žena, vsak s sojo vlogo. Borec za svobodo, simbol poljanskega upora, in žena s hlebcom kruha in zastavo, varuhinja slovenskega naroda. Pri nastajanju freske in tudi kasneje se je veliko govorilo o pokrivalih borcev. Ive je še predobro vedel, da so bili uporniki proti okupatorju navadni ljudje, s klobuki, baretkami, kapami, šali in le redki s titovko na glavi.

Poljanska vstaja, središče vasi, Poljane, 435 cm x 615 cm, 1981

Takrat je bilo vse drugače kot leta 45 in potem ... Mojega ata in njegovo, že povečano družino in bolno ženo je na koncu vojne pot vodila v Ljubljano in Ive jih je obiskal kot zmagoslavni partizan in štiritletnega Jožeta visoko metal v zrak od veselja, da se je znebil puške, ki jo je še risal s stisnjenimi ustnicami, med katere se mu je izplazil jezik.

Gasilci, pročelje gasilskega doma, Poljane, 130 cm x 220 cm, 1974

Gasilstvo je bilo v njegovih genih. Ata Ciril, stric Metod, bratranci in druga žlahta so bili predani gasilci v Poljanah. Cenil je njihov trud za skupnost, cenil je vsakršno delo, ki je kraj povezovalo. Tako je na gasilski dom naslikal boj poljanskih gasilcev z ognjem. Šlapuc drži »monštikelj«, v ozadju sta Jakapču Jaka in moj brat Marjan. Ogenj je že uničeval, nesrečni vaščani krilijo

z rokami, gasilci so osredotočeni. Ive jim naslika takratno gasilsko opremo, »plehnate« čelade, sekirce, opasače, karabine in gasilske uniforme. Škoda, ker freska blede, meni ni samo lepa, je tudi ujet trenutek zgodovine gasilstva, ki je bilo v Poljanah močno, ker so ljudje sodelovali in si pomagali med seboj. Ive na svoj način pa sploh.

Kaj smo fantje moje generacije počeli pri 15 letih? Zaključevali osnovno šolo, že malo frčali, pa ne veliko, kaj posebnega ustvarjalni pa nismo bili. Ive pa je že risal fresko sv. Jurija in sv. Florjana pod budnim Božjim očesom in očesom svojega sorodnika Mirka Šubica. Trdna kmetija na Volči si je takrat lahko omislila tako fresko, podprli so mladega slikarja, si mislim. V polkrožni niši je freska velikosti 100 cm x 75 cm, visoko v špiči hiše je vi-

deti majhna. Volča je bila vas z velikimi, trdnimi kmetijami in poslopja so bila lepo umeščena eno ob drugo. Ive je s svojimi freskami vasi dodal pečat tudi kulturnega bogastva že na začetku svoje poti. Ob tej freski premišlujem, ali danes znamo in zmoremo podpreti mlade umetnike, jim dati priložnost, kot so jo veliki gruntarji Ivetu. Freske so ostale, grunti na Volči gredo svojo pot usode, vas čaka na nov razcvet.

Sv. Jurij, sv. Florjan, Božje oko, hiša družine Ušeničnik, Volča, 100 cm x 75 cm, 1937

Sveti Jurij, hiša družine Dolenc, Četena Ravan, 1984

Če sv. Jurija na Volči še težko prepoznamo kot Ivetovega, tega njegovega zadnjega, v Četeni Ravni nikakor ne moremo zgrešiti. Motiv je isti, sv. Jurij še vedno ni bojevnik, katerega glavno orožje je sulica, pač pa njegova vera, ki bo premagala zmaja, simbol zla, teme, zimskega mraza in še bolj nazaj pogsanskega verovanja. Zmaj se ne brani, ve, da nima možnosti za uspeh pri takšni veri. Konj je naslikan v Ivetovih ploskvah, ki se mehko prelivajo druga v drugo, najbolj pa je razpoznaven Jurij z značilnim senčenjem, natančnimi detajli in nastane Ivetova figura.

Tudi barvna paleta s svojimi pastelnimi barvami prinaša skladnost celotne freske. Konj v sredini slike trdno stoji na zadnjih nogah, pogled v njegovem očesu ne izraža nasilja ali borbe, pač pa samo vdanost svojemu gospodarju. Ive je lahko narisal isti motiv ničkolikokrat, pa vedno najdemo detajle, ki so samo na tisti freski, samo na tisti sliki, ki povejo, da se je vsakega dela lotil z novo odgovornostjo, novim navdušenjem.

Naše popotovanje se bo končalo na robu naše občine in tam, na Mlaki, najdemo značilno preoblikovano srednjeveško sonce, ki je eno od Ivetovih razpoznavnih znakov, slika svetnike in se ne oddaljuje od tovrstne slikarske tradicije. Sv. Florjana spoznamo po opravi rimskega vojščaka, z ostro zarisanimi mejami draperije, ploskvami, ki se nazadnje zlijejo v dobrega vojščaka z zastavo v eni roki in golido v drugi. Iz golide voda pada v curku in gasi gorečo hišo. Kdo si ne bi želel takega zavetnika na svoji hiši, ki te obvaruje ognja, samo dovolj verjeti moraš? Verovati, tako kot v svetni-

ke verujejo ljudje po pogorju in Ive jim je z veseljem risal te velikane mehkega srca in odločnega dejanja. Tako je želel biti tudi Ive, slovenski slikar kmečkega porekla, ki mu je delo pomenilo najvišjo vrednoto, skupnost ljudi pa naravno človekovo zavetje.

Andrej Šubic

(Foto: Tomaž Lunder, Andrej Šubic, arhiv Nives Lunder)

Sveti Florjan, hiša, Mlaka nad Lušo,
245 cm × 165 cm, 1967

Ive Šubic v očeh slikarskih kolegov Hermana Gvardjančiča in Simona Mlakarja

V okviru praznovanja 100-letnice rojstva velikega slovenskega umetnika, slikarja Iveta Šubica, je Loški muzej v Galeriji na gradu pripravil razstavo *Ive Šubic – ilustrator in kulturni delavec*. To je prva pregledna razstava knjižnih ilustracij in umetnikovih skic, razširjena z arhivskim delom s predstavitvijo njegovega vsestranskega doprinosa h kulturni sceni.

V istem času (oktobra 2022) je v organizaciji Loškega muzeja nastal tudi niz zvočnih posnetkov *Spomini na Iveta Šubica*, v katerem spomine na slikarja obudijo njegovi sorodniki, sosede ter slikarska kolega Herman Gvardjančič in Simon Mlakar. O spominih slednjih bom spregovorila v naslednjih vrsticah. Posnetek je dostopen na: <https://www.youtube.com/watch?v=ELcJwwKQl6k>, produkcija Loški muzej Škofja Loka, scenarij Petra Čeh, snemalec Mito Gegič, nastopajoča Herman Gvardjančič in Simon Mlakar.

Herman Gvardjančič (1943) je slikar in profesor na Akademiji za likovno umetnost. Živi v Gorenji vasi v Retečah. Simon Mlakar (1954), slikar in učitelj likovne umetnosti, živi v Škofji Loki. Herman Gvardjančič se živo spominja prvega srečanja z Ivetom, in sicer je bilo to v reviji *Ciciban*, katere naročnik je kot 7–8-letnik bil. Poleg ilustracij Franceta Slane, Maksima Sedeja in drugih so bile zanj pomembne prav Ivetove ilustracije: »Njegove ilu-

stracije so bile tako nežne za otroka, da si se pogovarjal z njimi ... kasneje sem celo prerisoval te njegove figure, kmeta s psom, s sekiro ... to prvo srečanje z Ivetom se mi je globoko vtisnilo v otroško dušo in lahko rečem, da je bil prav on eden prvih, ki je name vplival.«

Ive Šubic je bil vzor mlajšim loškim umetnikom.

Oba govorca sta poudarila, da je bil mlajšim kot vodnik, čigar delo so dobro poznali, ga spoštovali in občudovali, prav tako pa bili deležni njegovega spoštljivega odnosa. Nikdar ni poudarjal svoje eminentnosti, a se je ta čutila na vsakem koraku. Ko so v osemdesetih letih v Škofji Loki ustanavljali društvo, ki je kasneje preraslo v Združenje umetnikov Škofja Loka, je bil Ive osrednja figura tega dogajanja. Herman Gvardjančič v njegovem ateljeju v Poljanah sicer nikoli ni bil, bil pa je večkrat v Šubičevem loškem stanovanju. Iveta je tudi v domačem oko-

lju doživel kot preprostega, dobrega človeka, ki ne dela razlik med ljudmi kljub svojim bogatim izkušnjam in referencam. Ni pa vedel, da je njegov spoštovani starejši kolega tudi športnik, zato je bil nemalo presenečen, ko ga je nekega večera na Mestnem trgu videl teči v tekaških kratkih hlačah in s trakom v laseh ... S tem dogodkom ga je spoznal kot človeka, ki očitno dobro skrbi za svoje zdravje, in ga tudi kot takega sprejel. Zanj je bil človek, »ki so ga vsi ljudje imeli radi, preprost, topel človek, nikdar ni poniževal ali poviševal, kar ni bilo tega vredno, skratka to je bil Ive Šubic«!

Simon Mlakar pa je bil v Ivetovem ateljeju večkrat in nepozabno se mu zdi, da je bil po tleh položen tapisom skoraj bele barve, ki je bil kljub slikarskemu delu povsem čist, brez enega samcatega madeža celo pod štafelajem – slikarskim stojalom! Kako je to mogoče? Simon verjame, da je bila to posledica Ivetove izjemne discipline.

Simon Mlakar in Herman Gvardjančič, slikarska kolega Iveti Šubice (posnetek zaslona iz filma *Spomini na Iveti Šubice*)

Gvardjančič se strinja in je prepričan, da Šubice pri slikanju nikoli ni improviziral. »Njegova slika je bila plod discipliniranega značaja, na njej barva nikoli ne steče ali da bi se faktura poudarila kot del slike ... skratka, njegov karakter je v njegovih delih.«

Kako je Ive Šubice deloval v Združenju umetnikov?

Simon Mlakar: »Ko se je začutilo, da bi nam neka društvena oblika pomagala, smo sledili njegovim nasvetom, saj smo vedeli, da če nas bo on podprl, bo to šlo mnogo lažje v življenje.«

Herman Gvardjančič: »Prosili smo ga, naj bo zraven, čeprav nikoli ni bilo vprašanje, ali bo. Jasno nam je bilo, da brez njega sploh ne moremo nastopati. Seveda ga nismo obremenjevali z nekimi dejavnostmi, veseli smo bili, da je z nami. Tudi on se je med nami prav dobro počutil. Ravno v zvezi z Združenjem se je pokazala Ivetova velika skromnost.« Simon Mlakar živahno pripoveduje, kako je bil nekega dne v Ivetovi delovni sobi, kjer je imel umetnik po naključju odprto veliko mapo svojih grafičnih del, ki jih je potem Simonu tudi podrobno razkazal. »Stvari, ki sem jih prvič videl. Jaz sem bil začaran. Takoj ko sem odšel, sem letel k Tomažu Lundru, s katerim sva bila tedaj v Združenju nekakšen tandem, eden tajnik, drugi ne vem kaj, in ga prepričal, da moramo Ivetu nujno

izdati knjigo, katalog v črno-beli tehniki (barvni tisk je bil takrat znatno dražji) s temi čudovitimi grafikami.« Toliko bi finančno še zmogli. Navdušenje sta prenesla na predsednika Hermana Gvardjančiča, ki je idejo podprl, in nato sta Simon in Tomaž slovesno odšla k Ivetu na najavljeni obisk, da mu sporočita sklep vodstva Združenja.

»Zame je bil to slovesni trenutek, da lahko Ivetu najavim, da smo se odločili, da bomo natisnili bogat katalog ali knjigo z njegovimi grafikami. In ko Ivetu to povem, začne mahati z rokami po zraku, da to pa nikakor ne! Ive je v celoti kategorično zavrnil ponudbo, ker se je zavedal, da bi za to njegovo knjigo porabili celoleten proračun Združenja, tega pa nikakor ni hotel.«

Herman: »Ive je bil naš kolega, žal ga ni več med nami, ker vedno, ko je bil, smo bili kot njegovi otroci, a brez vsake patetike. Dobro smo se razumeli in to je bilo to! Mislim, da danes te sreče nimamo več.«

Likovna govorica Iveti Šubice je pristna in prepričljiva.

Simon Mlakar: »Ive nas je s svojimi slikami prepričal, da mu verjamemo, da so Poljanci v svojem bistvu taki, kot jih je on slikal. To je dosegel s svojo doslednostjo. Jaz preprosto od svojega 18. leta Po-

ljansko dolino doživljam skozi njegove slike. V tem smislu me je začaral.«

Herman Gvardjančič: »Vplivi nanj so pa seveda bili, vedel je, kaj je kubistična slika, poznal je naivo, verjetno mu je bilo naivno slikarstvo blizu, ker je sam prišel iz doline. Doma je bil na deželi in to deželo je vedno 'nosil na podplatih'.« Ivetov mogoče najbolj popularen motiv so ptiči. Zanimivo je, kot pravi Simon Mlakar, da je Ive ta motiv slikal z ostanki barv na paleti, po končanem celodnevem resnem slikanju, kot neke vrste rekreacijo za svoj večerni »lušt«.

Ali je Ive danes nekoliko spregledan avtor?

Ivetova prisotnost na likovnem prizorišču je bila največja v času Jugoslavije z ikonami partizanov. Že konec šestdesetih je izginil s pomembnejših likovnih scen, a ne glede na to, koliko so ga likovne kritiške strukture upoštevale, je Ive bil in ostaja velik umetnik.

Herman Gvardjančič zaključuje: »Tukaj pa mislim, da ime Šubice rahlo trpi. Priimek Šubice je izjemno pomemben v slovenskem slikarstvu, pa kakor koli obrnemo, katerega koli Šubice pogledamo ... je treba o njih spoštljivo govoriti.«

Po zvočnem zapisu oblikovala
Minka Mlakar

Na còkli! Nabiri od kraja!

Kako so se včasih nabirale *jâgade* v naših koncih

Človek že od nekdaj nabira užitne sadeže za prehrano, zdravljenje, obredne in druge namene. Z razvojem gospodarskih panog se je pomen nabiralništva zmanjševal, kljub temu pa je bil pomemben za številne revnejše vaške prebivalce, kajzarje, bajtarje in gostače, ki se niso mogli preživljati s poljedelstvom. Nabiranje gozdnih sadežev, kot so borovnice ali po poljansko *ta čarne jâgade*, je bilo prosto in dostopno vsem. Dokler zaradi slabih in počasnih prometnih povezav ni bilo mogoče hitro prepeljati svežih rastlinskih plodov na trg, je bilo nabiralništvo omejeno le na dopolnjevanje domače prehrane, pa še to ne povsod. Tako se je slovenski pisatelj Janez Trdina v 19. stoletju o borovnicah celo spraševal, »če je res, da Gorenjci to svinjarijo žró«. Z železniškimi povezavami v drugi polovici 19. stoletja in z rastjo mest pa se je uveljavil tudi tržni pomen nabiralništva oziroma nabiranje gozdnih sadežev predvsem za prodajo. Vedno večje potrebe trga in živilske industrije so vodile v organizirane oblike odkupa, posega trgovine v organizacijo nabiralništva ter po drugi svetovni vojni tudi v izvoz in povezavo z mednarodno trgovino.

V petdesetih, šestdesetih in v začetku sedemdesetih let so kmetijske zadruge organizirano odkupovale borovnice in maline, prve tudi za izvoz. Geosad, Alko, Fructal in angleški trg so bili glavni odjemalci. Čeprav so slabo plačali, je bil dohodek od prodaje za mnoge družine dobrodošel vir sredstev za preživetje. Zato so jih nabirali vsi, ki so potrebovali denar. Kako pomemben je bil ta denar za družine, pove podatek, da so ponekod prodali prav vse nabrane borovnice. Za dom jih niso nabrali prav nič ali šele čisto nazadnje, da so jih posušene imeli za zdravilo proti griži (driski).

Ta sive sa ble u košar na varh

Prve borovnice so zrele okoli svetega Petra, ki goduje 29. junija. Po nižinah so zrele prej, v višjih predelih dozori jo julija, ponekod pa šele avgusta in vse tja do začetka septembra. Borôvje raste v strnjenih sestojih v svetlih gozdovih in po gozdnih obronkih, v višjih legah tudi na odprtem.

Najbolj cenjene borovnice so bile ta sive oziroma tiste z meglico. Rasle so na sončnih legah in so bile navadno debele in zelo sladke. Take borovnice so morale biti v košari na vrhu, saj so zagotovo dvignile ocenjeno za klaso višje.

Predvsem v senčnih legah pa je raslo borôvje, ki je obrodilo zelo črne svetleče plodove. Take jagade niso bile cenjene, saj so, predvsem otroci, verjeli, da jih je oblezla lezarčna (kače, kuščarji) ali celo, da jih je nekaj poscalo. Takih borovnic ni nihče upal nabrati, pojesti pa sploh ne.

Seveda se je zgodilo, da je nabiralec kakšno borovnico zmečkal. Mokre roke si je obrisal kar v krilo ali hlače, da ni zmočil še ostalih. Vijoličaste roke je bilo težko sprati. Ne z milom ne z limo-

no ni šlo. Včasih so si, sploh pred nedeljsko mašo, pomagali z vžigalicami z žveplenimi glavicami. Če so držali dlan nad plamenom, je črnina izginila.

Stejla za u klanica

Ljudje so v preteklosti dihali in živeli z gozdom. Gozdovi so bili očiščeni, hosta pobrana. S posebnimi kosami so kosili resje, borovničevje, mah, praprot in drugo podrast, ki je bila za steljo

skupaj z jesenskim listjem. Na ta način se je borovje obnovljalo in obilno obrodilo. Požeta praprot je bila namenjena za steljo za prašiče, obložena v kozolcih pa tudi za zaščito orodja, shranjenega v njem. Košnja stelje je bila ponekod tako intenzivna in čezmerna, da jo je v začetku 20. stoletja gozdarska stroka marsikje odsvetovala. S tem se je namreč zemlja izčrpavala, skupaj s podrastjo pa so se seveda pokosila še mlada drevesa.

Otroci na poti v gozd (Objavljeno v navedenem viru)

Jagade sa narveč naberal otroc pa ženske

Najine sogovornike sva razdelili v dve širši skupini nabiralcev – starejša in mlajša generacija. Minka Cankar, Alojzija Karlin in Tina Bonča (Kočarjeve iz Hotovlje), Mimi Božič (Malnska iz Hotovlje), Milan in Stane Oblak (Predcuva iz Hotovlje), Marica Strle (Šoštarjeva iz Hotovlje) ter Milena in Miro Stanonik (Dolencova z Volče in Jurčetov iz Zakobiljka) so sogovorniki, ki so z borovnicami »kupovali« šolske potrebščine v petdesetih in šestdesetih letih prejšnjega stoletja. Jaka in Andrej Šubic (Šoštarjeva iz Hotovlje) pa sta podobno počela kako desetletje kasneje.

Borovnice so nabirale predvsem bajtarske ženske, saj so bile mnoge brez dohodkov in so imele velike družine. Starejše ženske so bile tedaj brez pokojnine in nabiranje borovnic je bila zanje skoraj edina priložnost za zaslužek v denarju, saj so jim kmetje plačevali v naravi. Malnska Tončka, Dovjakova Zina, Šoštarjeva mama, Žnidarčkova Pavla, Strojarska Anica, Tomažinka, Predcuva mama, Mihačeva Francka, Bogarjeva Pavla, Tišlarjeva mama ... te so hodile vedno same v svoje revirje: v Rebar, pod Brezno, v Šaruško gmajno.

Med nabiralci so bili zagotovo najštevilčnejši otroci, ki so si z borovnicami prislužili denar za svoje želje in potrebe. Mame, ki so potrebovale denar, varstva za otroke pa niso imele, so jih jemale s seboj v gozd že od četrtega leta, večinoma pa tiste v letih pred šolo. Tina Bonča se spominja, da je bila na začetku ena od teh mlajših otrok, ki jo je bolj kakor nabiranje seveda mikalo guncanje po vejah. Zvečer, ko je videla, da je njena košara ostala prazna, se je zjokala, pa ji je sestra Ani iz svoje natresla nekaj jagad za prvo tolažbo. Tiste mame, ki so bile zaposlene z delom na kajži ali kmetiji, so pošiljale otroke same v gozd, skupaj s starejšimi brati in sestrami, s sosedovimi otroki ali sosedo in njenimi otroki. V skupini Kočarjevih, Malnskih in Šoštarjevih otrok, ki jih je vodila Košandruva Slavka, je bilo tako okrog dvajset otrok.

Slavka se otrok nikoli ni branila, rada je klepetala z njimi in tudi jezna ni bila nanje, zato so bili radi v njeni družbi.

Predcova skupina otrok (Predcovi, trije Reškovi in Frencetnikova dva) ni nabirala z omenjeno skupino. Morda sta se kdaj srečali v gozdu, a načeloma se niso družili oz. si delili borovnja.

Otroci so morali na manjših kmetijah ob koncu junija in začetku julija najprej pomagati pri spravilu sena, pravi Milena Stanonik. Sploh je bilo povsod v navadi, da so otroci prav kmalu pomagali staršem pri raznih opravilih. Da bi se veliko igrali ali celo posedali, se skoraj ni spodobilo. »A bote kar sedel? U gmajna po jagade pejte. Gobe, darva, storže parneste!«

In so šla. Volška dekleta. Dolencovi Milka in Milena in obe Drčarjevi. S košarami, ki jih je doma pletel Dolencov ata, in z lončki so se v gozd odpravile, ko se je posušila jutranja rosa. To je bilo okrog osmih. Borovnice so morale biti namreč suhe. Predcovi so bili na drugi strani Sore bistveno bolj zgodnji. Že ob pol šestih so šli zdoma in nabirali do šestih zvečer. Ko so šli mimo Muha, jim je Pavla rada postregla s štruklji, ki jih je pripravila za kosce u snežiet.

Spremljanje vremena je bilo zelo pomembno, saj si ob polnih košarah zares niso želeli, da bi jih ujel dež. Hotoveljci pravijo, da če je bila v Robeh do devetih megla, je bil tisti dan zagotovo dež. Pa jih ni odvrnil od nabiranja, le kakšno polomljeno marelo so vzeli s seboj. Grmenja in neviht so se otroci zelo bali. Če jih je ujel dež, so se slekli in na košare položili svoja oblačila, včasih pa so nabrano zaščitili tudi s praprotjo.

Ja, ki se j pa dal kej nabrat?

Oblakov breg, Osrejke, u Rebar, na Brejanum, na Logah, na Odamum grič, na Arcat, u Šarušk gmajn od špice naprej, pravita hotoveljski skupini. Starejša in mlajša. Vedelo pa se je, da v Krivarjevi gmajni prostora za nabiralce ni bilo. Nenapisano pravilo je bilo to, ki pa so ga upoštevali in tja res niso zahajali.

Predcovi so nabirali v Vinharjah, Kremenku, na Pasji ravni. Hotoveljci so šli čez snežet na Minco in naprej na Osrejke. Nabiranje se je začelo v nižje ležečih gozdovih in nato navzgor. V Drnovškovem Borštu in na Gobovc so rasle tudi ta bele borovnice. Bile so mogoče celo nekoliko boljše okusa.

Jurčetov Miro je skupaj z Anžonovo Rezko, Kolarjevo Olgo, Nackovo Marinno, Odamovo Tilko in sestro Darjo nabiral v Rožjem brdu (nad Rožmanom), kar spada sicer še pod Dolenci.

Večina otrok je nabirala borovnice med počitnicami vsa osnovnošolska leta, dekleta in posamezniki tudi kasneje. Mnogi fantje so si v zadnjih razredih osnovne šole že poiskali bolj plačano počitniško delo. Nekatera dekleta pa so, tudi ko so že hodila v službo, popoldne odhitela v gozd ali pa so vsaj prišla na pomoč mamam, da so jim pomagale nesti domov težke košare. Zato je bilo poznavanje ledinskih imen zelo pomembno, ob nabiranju borovnic so se med drugim podučile tudi o tem, čigave so določene gozdne parcele.

Kok se j naberal?

Borovnice za prodajo so večinoma nabirali na roke, ker so morale biti lepe, suhe in sivkaste. V družini in skupini se je vedno vedelo, kdo nabira lepe in kdo ne. »Milena je nabirala same sive, Silva pa je imela v košari sam močnik,« pravi Predcov Milan. Tudi odkupovalci so točno vedeli, katera družina bo prinesla najlepše borovnice.

Na rastišču so začeli nabirati od kraja. Točno se je vedelo, da je nekdo dobil dobro najdišče, saj se je potuhnil in tiho ter hitro nabiral. Večinoma so nabirali z eno roko, saj so v drugi držali lonček. *Kobu si parieu z ena roka, s t drugo s pa nabieru.* Spretnější so nabirali z obema. Smola je bila, kadar se je lonček prevrnil. *Takih nis mougu pre-dat.* *Vieku si tam zraun.* Nekateri otroci so imeli majhne lončke, rekli so jim tudi nabiravčki ali pomagavčki. Za majhne otroke so nekateri znali izdelati škrnicelj iz štirih kostanjevih listov, ki so jih speli z borovimi iglicami. Držal je četrto litra. Nekateri so imeli tudi

že litrske lončke. Ti so navadno že med nabiranjem bolj natančno izračunali dnevni zaslužek.

Iz meric so borovnice stresali v različne košare. Škundre, krprje, korbe, cajne, kangle. Borovnice so večinoma merili v litrih, a so jih preračunavali tudi v kilograme, saj so jih zadruga plačevale po kilogramih. Nabiralci so zelo dobro vedeli, koliko drži njihova košara. Liter in pol borovnic je tehtal en kilogram. Da se košara ni umazala, so nekateri na dno položili časopisni papir ali praprot. No, nekateri so praprot na dno položili tudi zato, da je bilo videti, kakor da so že precej nabrali.

Na roke se je nabralo povprečno v eni uri liter borovnic. Na *kampl* se jih je nabralo še enkrat več, a le, če je bilo borovničevje lepo, majhno in ne prav gosto. Vsi sogovorniki so povedali, da niso nikoli *kamplali*. Da je to nekaj najgršega. Ata je Predcovim sicer naredil *kampelčke*, pa z njimi niso znali nabirati. Poleg tega so bile veliko bolj mokre, polne listja, potrgali so tudi zelene. *To je bla pa svejnarija*, pravita Šoštarjeva Jaka in Andrej.

Kadar je bila bera bogata, jih je bilo veselje nabirati. Kadar jih je bilo manj, je vnema najpogosteje popustila že po malici. Včasih je kdo od otrok tudi hlinil slabost. Tako so mu drugi prinašali koble, ki jih je nato prav počasi obiral ob svoji košari. Takrat so v mislih malo pomolili za slabo vreme. Enkrat so se otroci kar zgodaj odločili, da bo slabo vreme, in prišli domov. Hinko je otroke potem kar spodil nazaj v gozd, ker se pač ni ulilo. Po dežju in nevihtah se jagade niso nabirale. Poletna neurja so marsikdaj že zrele borovnice tudi zelo uničila.

Malica je bila naravnana na cerkveni zvon. Ob enajstih, ko je zvonilo pri Svetem Križu, so se veselili, da bo počitek čez eno uro. V Bukovem vrhu je klenknilo vsake četrte ure. Malicali so vsi skupaj. S seboj so nesli kakšen kos kruha z mastjo, posneto smetano, putrom in cukrom, včasih jabolko. Jagod niso jedli. Če so jih začeli, so nehali nabirati. Kočarjevi so imeli za malico kuhano jajce in kruh. Minka se spominja, da

Zadruga je odkupovala tudi ribez, ki so ga gojili na Brdih. (Iz arhiva Janeza Klobovesa)

je enkrat jajce izgubila, njena sestra pa je klobaso pojedla že kmalu, ko so prišli v gozd. Pili so vodo, ki so jo zajemali z rokami, ker so lončki morali ostati suhi za borovnice. Pili so tudi krljevo vodo, šabeso, Francetnikov Franci je s seboj nosil lipov čaj, za katerega so ga ostali vedno fehtali. Mlajša generacija se je po prineseni malici nekoliko razlikovala od starejše. Jaka in Andrej sta malicala sir Zdenka in pašteto Gavrilovič, včasih tudi marmelado. »Top ponudba,« kakor sta se izrazila, je bila oranžada. Včasih sta nabirala skupaj s Predmošančkovim Mitjem, ki sicer ni hodil redno nabirati, je pa užival v fantovski družbi. Oni pa v skupni malici, Mitja je namreč vedno s seboj prinesel salamo.

V gozdu so se po malici ali med kakšno pavzo tudi igrali. Lovili so se, se skrivali, peli, si iz kostanjevega listja izdelovali perjanice in se šli kavbojce in indijance. Tišine ob tolikšnem številu otrok v gozdu seveda ni bilo. Vsako leto je med mlajšo skupino hotovelskih sogovornikov tlela tudi želja po rabutanju Pešarjevih češenj. Nekajkrat so jih tudi napadli in srečno ušli Pešarjevemu Grogu in njegovim vilam.

Miro pove, da je bila med njimi vedno zdrava konkurenca. Otroci so med seboj tekmovali, kdo bo nabral več in lepše borovnice. Spodbujanje in tekmovalnost je ves čas odmevalo po gozdu: *kuok maš že ... dno pokrit ... tričtart ... štrihan ... hmal bo pouhn ... jest mam pa že s kupčkam ...* Na dan so nabrali od pet pa vse do deset kilogramov. Dolgo se je govorilo o rekordu Kočarjeve Lojzke, ki je nabrala 13 kilogramov. Eno leto pa jo je Malnski Milan, njen največji tekmeč v hotovelski skupini, prehitel za en kilogram. Tiste borovnice sta šla s sestro Mimi iskat v Kremenik. Pot sta poznala,

ker je bil ata Hinko od tam doma. Šoštarjev Jaka in Andrej pravita, da je absolutni rekord Jakov. 19,2 kilograma jih je nabral leta 1973 oz. 1974. Takrat je bil že v gimnaziji. Zmagovalni dve košari je nabral na Osrejkah. Domov sta mu jih pomagala odnesti sestra in svak. Veliko košaro so nesli prodat prej kot malo, saj so se bali, da se bo odprodaja za tisti dan že končala. Ker ni prinesel vsega skupaj, Jaka rekorda nima zabeleženega na listku, bralci *Vaščana* pa mu kljub vsemu verjamemo. Kajne?

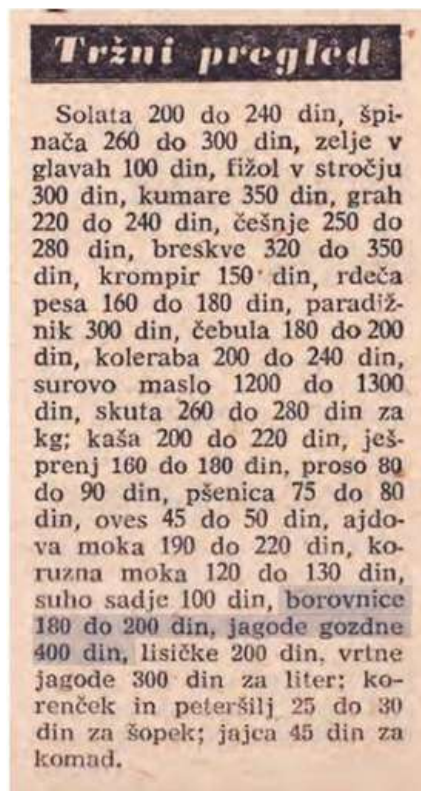
Klopi, kače pa kušarji

Nabiralce gozdnih sadežev so opikale mušice in ose, dobili so tudi klope, a temu niso posvečali večje pozornosti. *Če jih je bel deset, jih je bel še mal.* Klope so nekateri celo pustili, da so se napili krvi in jih, debelejšje, lažje odstranili. Otroci so jih potrgali zvečer kar drug drugemu. Zelo pa so se bali kač. Če je kdo naletel nanjo in je o tem povedal drugim, potem tja niso šli nabirati. Večkrat pa je kdo rekel samo zato, ker so bile na njegovem koncu najlepše borovnice in jih ni želel deliti z drugimi. Kače so mnogi pobijali. Fantje so posebej gade radi prinesli domov pokazat kar natakneje na palici. V gozdu so večkrat naleteli tudi na zelene kušarje, za katere so stari ljudje verjeli, da ti lahko zlezejo celo pod kožo.

Kuok sm dons zaslužu?

Proti večeru so se otroci utrujeni in vsega naveličani vračali domov. Najhuje je bilo nesti težko košaro, zato se je večkrat zgodilo, da se je kdo spotaknil ali celo padel in stresel nabrane borovnice. Še posebno, če je bilo po dežju in je bila pot po klancu navzdol blatna, obutev pa so imeli slabo. Po navadi so se tega nesrečnika usmiliili drugi in mu dali vsaj kakšno pest ali dve iz svoje košare.

Ko so se vrnili domov, so se otroci najprej ocedili: umili in preoblekli. Šele nato so polne košare odnesli prodat. V Poljane niso smeli neurejeni, posebno ker so bili čakajoč v dolgi vrsti na ogled po uro ali več. Prinašali pa so jih z vseh koncev – iz Delnic, Brd, z Gabrške Gore, Volče. Iz Zakobiljka pot ni

Izrezek iz časopisa *Glas Gorenjske*,
10. julija 1964, stran 14

bila prav kratka, zato sta Miro in Darja borovnice do Poljan pripeljala z mopedom. Brat je vozil, sestra je sedela zadaj s košaro v vsaki roki. Fant brez izpita je policista Milenka sicer pravočasno opazil in moped skril pri Močinkarju v Poljanah, noben izgovor pri pokopališču pa ni pomagal, da ne bi dobil kazni.

V Poljanah je *jagade* že po drugi sve-tovni vojni odkupoval Cene. Zaslužek je bil najprej blago, potem pa že de-nar. Borovnice so včasih želele odku-piti tudi letoviščarke, ampak jih otroci niso želeli prodati. *U gmajna pejte pa jih same naberte, so si mislili.*

Odkup je potekal v zadrugi, ki je bila sprva v hiši nasproti Vidma. Tam je borovnice odkupoval Lado Jamar, ki so mu v Poljanah rekli Cene. Kasneje so jih odkupovali v prostorih današnje zadruge, odkupoval jih je Strojarev Franci. Bil je zelo natančen. V košari ni smelo biti nobenih vejic, listkov ali kakršne koli šare. Ta sive so bile boljše plačane. Seveda je vsak na vrhu košare natresel sive, a Francija se kljub temu ni dalo pretentati, ker je dobro vedel, kdo ima pod ta sivimi še sive in kdo slabše kakovosti. Po tehtanju in ko so borovnice iz košar stresli na platojčke,

je vsak dobil listek, na katerem so bili zapisani bruto, neto, tara. Iz Poljan je vsak dan odpeljal en tovornjak borov-nic. Vozil je Strgarjev Janko s Podvrha.

Ob tehtanju so borovničarji izvedeli, koliko so tisti dan pravzaprav zasluži-li. Vrsta je bila dolga in domov so vča-sih prihajali zelo pozno, tudi po deseti uri. Včasih so jim plačali takoj, včasih so dobili listek s številko in po denar prišli ob mesecu. Izplačeval ga je Be-šter v zadrugi pisarni. Odkupljene borovnice so s tovornjaki odpeljali na letališče. Pravili so, da so jih z letali vo-zili v Beograd, Anglijo in celo Ameri-ko. Zato so nekateri otroci, kadar so na nebu zagledali letalo, govorili: »*Tale pa naše jagade pejle!*«

Ni se pa v Poljanah odkupovalo samo borovnic. Tudi lisičke, suhe gobe, že-lod, smrekove storže, tavžentrože, vra-nje noge, arniko, zelene vršičke prešič-kov, vošvc in medvedove tačke, kakor v naših koncih pravijo ranjaku. Na Br-dih so za prodajo v šestdesetih letih gojili tudi ribez. Tina se spominja, da so enkrat doma na kozolcu sušili prav ranjak. Cel žakelj ga je odnesla k tr-govki Tepki na Log, ker ji je Šnajcu Pa-vle pravil, da tam bolje plačujejo kot v Poljanah. Pa ni bilo plačilo v resnici nič boljše. Zakobiljški fantje (Jurčeto-v Miro in Jelovčanovi) so nabirali tudi lublje tršlikuna. Gre za temno siv grm, podoben leski. Fantje so predvsem radi nabirali tršlikuno, ker so lahko upo-rabljali nožičke. Čim daljše iztegnjene veje brez stranskih vejic so spomladi zarezali nekako 20 centimetrov po dol-žini in odmajili lubje. Ker ima veliko tanina, so ga ljudje uporabljali za stro-jenje kože. Lubje so nato zložili v butari-ce in jih povezali z vrstico. Prodajali so suhe, sušili so jih kar na ganku, včasih pa tudi pod krušno pečjo.

Denar, ki so ga zaslužili, so predvsem otroci namenili za zvezke in šolske po-trebščine. Za prvi denar so si kupili kakšen priboljšek, sirček, pasjo radost, cenglce. To so bili bombončki, majh-ni kakor gumb, ki so se stopili v ustih. Predcova sta kupila konzerve rib, da jih bosta imela za malico v gozdu. Tam jih pa nista mogla odpreti. Dekleta so si včasih kupila blago za kostim, volške

punce (Dolencova Milena in Drčarje-vi dve) pa so skozi leta privarčevale za tri bela poni kolesa. Ponje so šle z av-tobusom do Škofje Loke. Kupile so jih v Nami. Vse srečne so z njimi prikole-sarile do Volče. Šoštarjev Jaka je špa-ral. On je bil vedno pri denarju, mlajši brat Andrej pa nikoli, ker je vedno vse sproti zapravlil. Kupil si je rdečo roker-sko kitaro. Takšno, kot so jo imeli Bea-tli. Bila je krasna, a nemogoča za špilat.

Nabiranje borovnic v mladosti je bila odlična vaja za vztrajnost, potrpežljivost, samostojnost in spoštovanje trdo zasluženega denarja. Le redkim se je tako zamerilo, da kasneje borovnic niso več nabirali. Nasprotno so bile mnoge ženske že od malega vajene nabirati bo-rovnice; to jim je prišlo v kri in so zna-le ceniti. Poleg borovnic so otroci v ži-vljenjsko košaro nabirali tudi spomine. Kolikokrat se jim je zvečer, ko so zaprli oči, sanjalo o borovju? Najbrž marsik-daj. Spominov na čas, ko so bile želje in pot do njihovih uresničevanj tako ču-dovite, se pač ne da izbrisati kar tako. Kot se ne da tako, mimogrede, izbrisati sladko-črnih dlani minulih poletij.

Najini sogovorniki:

Minka Cankar, Alojzija Karlin, Tina Bonča (Kočarjeve iz Hotovlje)

Milan in Stane Oblak (Predcuva iz Ho-tovlje)

Marica Strle, Jaka in Andrej Šubic (Šo-štarjevi iz Hotovlje)

Milena Stanonik (Dolencova z Volče)

Miro Stanonik (Jurčeto-v iz Zakobiljka)

Mimi Božič (Malnska iz Hotovlje)

Vir 1:

Rant. H. (2011): *Grabljice za borovnice: Gremo po borovnice!* Katalog ob raz-stavi Gorenjskega muzeja, izdal Go-renjski muzej.

Zbrali:

Jerneja Bonča in Mateja Tušek

Mateja Tušek

Feniks iz Poljan

Ko sem jeseni 2020 za *Vaščana* zapisal: »pozivamo vse tiste, ki so formalno vključeni v iskanje rešitve glede prihodnosti kulturnega doma v Poljanah, da odgovorno in z mislijo na dobrobit kraja in krajanov iščejo celovito in trajno rešitev,« se mi niti sanjalo ni, da se bodo dogodki tako hitro odvili in se bo zgodba kulturnega doma v Poljanah iz metafore dolgega človeškega življenja v zelo kratkem času spremenila v metaforo mističnega ptiča feniksa, ki bo menda tokrat vstal na ruševinah starega kulturnega doma.

Da bi na občini ujeli rok na razpisu Ministrstva za kulturo in izpolnili vse zahtevane pogoje iz razpisa, je bilo treba marsikje pohiteti in pokazati veliko mero iznajdljivosti. Arhitekturni projekt nove stavbe je bil zastavljen na novo in prejšnje rešitve in spoznanja niso bili več primerni. Vendar se je vseeno našlo nekaj časa in priložnosti, da je bil osnutek načrta predstavljen ključnim uporabnikom prihodnje nove stavbe in so bile tudi upoštewane nekatere njihove pobude za delne prilagoditve osnovnega načrta.

Dejstvo, da bo nov kulturni dom zgrajen na mestu starega, je pomenilo uestvitev oz. omejitve vseh dejavnosti, ki so v domu potekale z dnevom izselitve vseh uporabnikov. Zaradi tega je bilo treba njihovo delovanje prilagoditi novim razmeram, pri čemer bodo obeti boljših pogojev v prihodnje lajšali težave v prehodnem obdobju. Pričakujemo, da se bodo načrti uresničili in da prehodno obdobje ne bo predolgo ter da bomo uporabniki v dveh do treh letih vendar že delovali v novih, opremljenih prostorih. Hudo bi bilo, če bi bila stavba zgrajena le do podobne stopnje kot stari Prosvetni dom pred drugo svetovno vojno. Sicer pa so sedanje razmere manj zapletene in finančna konstrukcija bolj trdna kot takrat, lastništvo in namembnost pa bolj transparentna.

V duhu »počlovečenja«, ki sem ga uporabil v članku izpred dveh let, si tudi stari dom zasluži neke vrste nekrolog. K že zapisanemu lahko dodamo, da v 82. letu starosti ni odšel, ne zaspal in se ni poslovil, ampak je bil načrtno in strokovno porušen, da bo na njegovem mestu zrasel nov. Ropot bagrov in tovrnjakov ob podiranju stavbe in odvozu gradbenega materiala res ni bil podoben zvoku padajočih hrastov za Heraklejevo grmado, je bil pa prav tako znamenje krute usode, ki doleti tudi velikane. Ko smo v zadnjih tednih spremljali to poslavljanje/pospravljanje, so nas preplavljala različna čustva: eni so se z nostalgijo spominjali lepih trenutkov, preživetih v tej stavbi; drugi pa uspehov in priznanj, ki so jih bili deležni na njegovem odru; tretji so dobesedno živeli v njem in konkretne podobe iz življenja

te stavbe so se zdaj dokončno preselile v spomine; četrti so z domom živeli le kratek čas in vendar ni nikogar, ki ne bi vsaj za trenutek začutil, da je stavba imela dušo; ne nazadnje, v samo stavbo so nekateri vložili veliko ur dela, se zanjo borili, v njej ljubili in umirali. Tako kot obljubljam pokojnikom ob slovesu, da se jih bomo spominjali, ob tej priliki dajemo obljubo, da bomo spomine na Kulturni dom ponesli naprej, da se ohranijo tudi za čase, ki pridejo za nami.

In čeprav je bilo o zgodovini kulturnega doma napisano veliko, dovolite, da z vami delim še nekaj dodatnih, lani pridobljenih podatkov in spoznanj. Ob raziskovanju neke druge zgodbe je bila v arhivih najdena dodatna dokumentacija, ki dopolnjuje razumevanje dogajanj v zvezi s »posvojitvijo« in uporabo takratnega, pred vojno zgrajenega Prosvetnega doma.

V besedilu, objavljenem pred dvema letoma v *Vaščanu*, je tako omenjen članek iz *Slovenskega poročevalca* z dne 31. decembra 1952, ki prinaša tudi naslednji zapis: »Na dan 12. 12., ko bi se imel vršiti občni zbor KUD dr. Ivan Tavčar, je navalila na šolo, kjer naj bi bil občni zbor, večja skupina ljudi (okoli 200), med katerimi so bili tudi kmetje iz sosednjih občin. Z vpitjem in razgrajanjem, pri čemer so padali medklici, da je prosvetni dom treba podreti, češ 'da ga ne bomo imeli ne mi ne vi', kakor je vpil kmet Damjan Vodnik iz Loma, so nasilneži preprečili, da bi se vršil občni zbor, obenem pa se je treba zahvaliti le

hitri intervenciji ljudske milice, da ni prišlo do večjih izgredov.«

Do nedavnega mi ni bilo jasno, zakaj so protestniki ovirali in preprečili občni zbor KUD-a. Uvodni del članka sicer omenja nezadovoljstvo krajanov v zvezi z volitvami v mestne, okrajne in občinske ljudske odbore leta 1952, ko so aktivisti med aktualne teme za obravnavo na zborih volivcev uvrstili nacionalizacijo prosvetnega doma in nasprotovanje krajanov glede izvolitve kandidata, ki je tak predlog podal. V izreku sodbe četverici, ki je spodbujala krajanje, da se volitev ne udeležijo, je izrecno omenjen razlog nasprotovanja ene izmed obtoženih: »Obt. Mrak Jera priznava deloma očitana ji kazniva dejanja in njeno krivdo. Zagovarja se, da je njeno ravnanje in zadržanje v teku volilne kampanje v letu 1952 bilo usmerjeno predvsem na kandidata za občinski ljudski odbor Krasnik Pavla, ki je sprožil vprašanje odvzema Prosvetnega doma cerkvi ter na masovnem sestanku predlagal, da se cerkvi odvzame Prosvetni dom.«

Očitno je morala obstajati še neka dodatna povezava med Prosvetnim domom, KUD-om dr. Ivan Tavčar, Pavletom Krasnikom in šolo. Ob prebiranju šolske kronike OŠ Poljane in v arhivih ZAL (Zgodovinski arhiv Ljubljana) najdenih novih dokumentov se je bolj jasno pokazalo, zakaj je prišlo do protesta na občnem zboru KUD-a. Iz zapisov o delovanju nekdanje Nižje gimnazije Poljane je možno razbrati, da je Pavel Krasnik nastopil službo učitelja – pripravnika v Poljanah dne 1. oktobra 1951. Dne 20. septembra

Pavel Krasnik z učenci leta 1952 (Foto: neznani avtor)

Priča dokončnega rušenja cerkve (Foto: France Planina)

1952 pa je po odhodu Jožeta Bohinca na služenje vojaškega roka prevzel njegovo vlogo ravnatelja in verjetno tudi sodelovanje s KUD-om, za katerega je bil sicer zadolžen prejšnji ravnatelj. Kakšna je bila formalna vloga Pavleta Krasnika na občnem zboru KUD-a dne 12. decembra 1952, ni jasno, ker ni ohranjenega zapisa. Ko pa je dne 22. decembra 1952 Okrajni ljudski odbor Kranj le sprejel odločitev o razlastitvi Prosvetnega doma, je dne 21. marca 1953 Pavel Krasnik kot predsednik KUD-a dr. Ivan Tavčar posredoval dopis Okrajnemu ljudskemu odboru Kranj z zahtevo po pospešitvi postopka izročitve doma. Ključni argument za razlastitev in čimprejšnjo izročitev doma je bilo pomanjkanje ustreznih prostorov za delovanje KUD-a in drugih družbenopolitičnih organizacij. Na Okrajni ljudski odbor Kranj se je v imenu lokalnih družbenopolitičnih organizacij v zvezi izročitve Prosvetnega doma obrnil tudi predsednik Občinskega ljudskega odbora Janko Bernik: »V vezi s tem in z ozirom na stalne intervencije Kulturno umetniškega društva Poljane (kakor tudi ostalih družbenih organizacij), ki se stalno obračajo na nas z zahtevo da pokrenemo da se razlaščeni bivši prosvetni dom, v katerem se zdaj izvaja služba božja, čimpreje izprazni in stavi na razpolago le tem potem ponovno obračamo na vas s prošnjo, da tozadevno na merodajnih mestih posredujete in pospešite dokončno rešitev tega vprašanja. Namreč dejstvo je, da razlaščene prostore KUD kakor ostale družbene organizacije nujno potrebujejo za razmah svoje dejavnosti. Še zlasti pa zaradi neodgovarjajočih sedanjih prostorov trpi kulturno prosvetno delo, ker mala dvorana namenjena za družbene prireditve

v zasilno urejenem Mladinskem domu v Poljanah nikakor ne odgovarja kulturnim potrebam naše občine in kraja, ki je pomembno središče za širšo okolico s številnim prebivalstvom. Ravno tako te prostore potrebujemo za tujske prometne namene, kar je za nas kot turistično območje izredno važna dejavnost.« Kot rečeno, dopisi so s podpismi podprli predstavniki občinskega odbora OF (Osobodilna fronta), občinskega odbora ZB (Zveza borcev), občinskega odbora AFŽ (Antifašistična fronta žena), občinskega odbora LMS (Ljudska mladina Slovenije) in občinskega odbora ZVVI (Zveza vojaških vojnih invalidov).

Iz navedenega je zdaj morda bolj jasno, zakaj so se protestniki napotili na občni zbor KUD-a: KUD je bil najbolj zainteresirana stran za uporabo prostorov Prosvetnega doma; predlagatelj odvzema Prosvetnega doma je bil, domnevamo, na občnem zboru društva kandidat tudi za predsednika KUD-a, kar je protestnike očitno dodatno zmotilo. Onemogočanje izvedbe občnega zbora je bilo brez večjega učinka: poleg četverice, ki je bila predvsem zaradi sovražne propagande obsojena na daljše kazni, »je bilo nekaj dni v zaporu še nekaj najbolj razgretih razgrajčev z občnega zbora KUD dr. Ivan Tavčar«; Pavel Krasnik je vseeno postal predsednik. Lahko bi rekli, da »skrben« predsednik, ker je v navedenem dopisu opozarjal, da »še dandanes zelo trpi kulturno prosvetno udejstvovanje in izživljanje našega prebivalstva, ker mali prostor v zasilno urejenem Mladinskem domu v Poljanah ne nudi možnosti za vsestransko in razmahnjeno kulturno prosvetno delovanje«. Kljub dodatnemu nekajmesečnemu prizade-

vanju župnika Mateja Tavčarja in nadškofije je Prosvetni dom v drugi polovici leta 1953 le prevzela lokalna oblast. Nekaj let potem, leta 1957, je prav KUD prevzel stavbo dograjenega Kulturnega doma iz splošnega ljudskega premoženja v lastništvo in upravljanje. Zaradi tega se je društvo nekaj desetletij pozneje pojavilo tudi kot stranka v denacionalizacijskem postopku za vračanje doma prvotnemu lastniku.

Ob žalosti nad izgubo starega doma in hkrati ob prijetnem pričakovanju nove stavbe rahla senca strahu ostaja vseeno prisotna. Ali se bo napovedani scenarij gradnje novega doma uresničil, kot je predvideno? Tudi letošnje leto je leto volitev, kot je bilo leto 1952. In v času volitev se marsikaj izreče ali naredi. Ker je stari dom porušen, ni strahu, da bi si ga kdo želel prisvojiti. Morda je bolj realen strah, da bi nekdo v času gradnje poskusil preprečiti dokončanje nove stavbe? Za Poljane bi bilo to podobno tragično kot dokončno rušenje stare baročne cerkve. Danes si je težko zamisliti, da bi se dramske igre poljanskih gledališnikov spet izvajale na videmskem dvorišču.

In tako je še ena stavba z elementi kulturnega spomina izginila in so Poljane z okolico izgubile še nekaj svoje preostale identitete. Nikoli ni tako slabo, da ne bi bilo lahko slabše, pravijo. Pravijo pa tudi: drži se upanja, edino upanje človeka tudi na smrtni postelji ne zapusti. Zato dajemo raje zadnjo besedo upanju, pa bomo morda le doživeli v Poljanah vstalega feniksa.

Goran Šušnjar

Iz Poljanske doline na Divji zahod

Sebastijan Mrak, po domače Povlačev Sebastijan z Volče v Poljanski dolini, že sedmo leto živi v Združenih državah Amerike (ZDA). Po dodiplomskem in magistrskem študiju elektrotehnike na Univerzi v Ljubljani je odšel na Bostonsko univerzo (Boston University), kjer je leta 2020 tudi doktoriral. Z družino trenutno živi v gorskem mestu Boulder v zvezni državi Kolorado, kjer na tamkajšnji univerzi (University of Colorado Boulder) deluje kot raziskovalec na Inštitutu za vesoljsko vreme in kot predavatelj na Fakulteti za vesoljsko tehnologijo (Aerospace Engineering). Večino raziskovalnih projektov, s katerimi se ukvarja, sponzorira Ameriška vesoljska agencija (NASA), vključno z raziskavami vplivov sončnih mrkov in pripravami na novo veliko Nasino misijo za raziskovanje atmosfere, ki je načrtovana za izstrelitev leta 2029. Ves prosti čas namenja preživljanju z družino; z ženo Mojco imata eno leto starega sina Leonarda.

Sebastijan z ženo Mojco in sinom Leonardom

V ZDA ga je zvabil profesor Anton Mavretič

Zanimiva je že njegova pot v ZDA. Sebastijan je bil s svojimi sošolci s Fakultete za elektrotehniko Univerze v Ljubljani leta 2015 na dvomesečni strokovni ekskurziji po Ameriki. Na tej ekskurziji so obiskali 13 zveznih držav, med drugim tudi 10 univerz. Ena od njih je bila Bostonska univerza, na kateri je bil Anton (Tony) Mavretič 15 let profesor na Fakulteti za elektrotehniko. Profesor Mavretič je javnosti sicer znan kot vodilni inženir instrumenta za merjenje plazme (PLS) na vesolj-

skih plovilih Voyager 1 in 2. Za ekipo študentov je na strokovni ekskurziji organiziral sestanek z direktorjem Inštituta za fotoniko in z nekaj profesorji. Ob diskusiji o njihovih interesih je tako Sebastijanu svetoval, naj se prijavi na doktorski študij elektrotehnike na Bostonski univerzi.

Mavretič je Sebastijana nato tudi obiskal v laboratoriju na Fakulteti za elektrotehniko v Ljubljani, ko je izdeloval radijski sprejemnik za projekt evropske vesoljske agencije. »Ob ogledu izdelka mi je zažugal, naj se takoj prijavim, ker v Ameriki takih stvari noben študent ne zna narediti. Zakaj pa ne, sem si rekel, tako da sem decembra oddal pri-

javo in mesec kasneje dobil povabilo v Boston. Univerza mi je ponudila še poseben dodatek za selitev, tako da odločitev za selitev v Boston avgusta 2016 ni bila težka,« pove Sebastijan.

Ukvarja se z vesoljskim vremenom

Sebastijan se je po doktorskem študiju v Bostonu preselil v Boulder, Kolorado, kjer na tamkajšnji univerzi deluje kot raziskovalec na Inštitutu za vesoljsko vreme in kot predavatelj na Fakulteti za vesoljsko tehnologijo.

Vesoljsko vreme, podobno kot vreme, ki ga vsak dan kritiziramo, je zelo dinamično in ga neposredno kontrolira sonce. Za razliko od našega vremena, ki ga kontrolira pretok zraka, vesoljsko vreme sestavljajo naelektreni delci (ioni), ki se gibljejo zaradi električnega in magnetnega polja na višinah med 100 in 1000 kilometri. Ta del atmosfere se imenuje ionosfera. Magnetno polje je naše zemeljsko polje, medtem ko električno polje kreirata Sončev veter in planetarno magnetno polje, oba z izhodiščem na soncu. Električno in magnetno polje pospešuje hitrost plazme, kar kreira »zamete«, podobno kot veter nosi lahek sneg. Naelektreni delci (plazma) potujejo po ionosferi z veliko hitrostjo, kar nosi električne tokove, ogreva atmosfero zaradi trenja in »komunicira« z radijskimi valovi.

Električni tokovi zaradi zakonov elektromagnetike generirajo simetrične tokove na naši Zemlji. Ti tokovi tečejo po žicah daljnovodov in lahko poškodujejo omrežje, kar se je nazadnje zgodilo leta 1989 v provinci Quebec v Kanadi. Največja naravna katastrofa zaradi vesoljskega vremena se je zgodila septembra 1859, gre za t. i. Carringtonov dogodek. Takrat se je zgodila največja zabeležena Sončeva nevihta, ki je povzročila iskrenje in taljenje telegrafskega omrežja.

Spremembe gostote plazme povzročajo motnje na prizemnih radijskih zvezah na nižjih frekvencah (radioamaterji) in vse tja do frekvenc, ki jih uporabljajo sateliti za navigacijo (npr. GPS). »V svoji doktorski disertaciji sem pokazal, kako lahko uporabljamo GPS-sigale za dvodimenzionalno rekonstrukcijo gostote ionosferske plazme, kar vpliva na natančnost GPS-navigacije. Poznavanje dinamike plazme v ionosferi je cilj pri napovedih vesoljskega vremena, podobno kot je poznavanje vetra za naše vreme. Vreme ima vpliv na naše življenje – od njega so odvisne vsakdanje odločitve. Podobno ima vesoljsko vreme pomemben vpliv na »življenje v vesolju«, kar trenutno izkusijo predvsem operaterji satelitov v nizki orbiti. Zelo znan je primer iz letošnjega februarja, ko je SpaceX v enem dnevu po izstrelitvi izgubil 38 od 49 satelitov.

Iztirjenje satelitov se je zgodilo zaradi vesoljske nevihte na dan izstrelitve, ki je podvojila gostoto atmosfere na višini okrog 300 km. Vesolje in s tem povezano vesoljsko vreme je malo raziskano, toda s skrajnim povečevanjem števila satelitov se pomembnost poznavanja in napovedovanja vesoljskega vremena povečuje.«

Življenje v Ameriki ni ne boljše ne slabše, temveč predvsem drugačno

Sebastijan rad pove, da so razlike v kulturi in navadah med Slovenijo in ZDA predvsem odvisne od tega, kje v Ameriki živiš. V Bostonu je živel pet let. »Boston je staro mesto z veliko raznolikostjo prebivalcev – rasno, kulturno in versko. V soseski, kjer sem živel, v Brightonu, je živelo zelo veliko ortodoksnih judov. Prva tri leta sem živel v hiši pri starih zakoncih, Barbari in Edu, skupaj še s tremi študenti. Ker sta živela v veliki hiši in so se otroci že oddelili, sta oddajala štiri sobe študentom. V ZDA je to stalna praksa, v Sloveniji še nisem slišal za kaj podobnega. Tako seveda dobita nekaj prihodka, bolj pomembno pa jima je, da imata družbo, saj tako vedno nekdo živi v hiši. Barbara in Ed sta zanimiva človeka – Barbara je zagrizena judinja, Ed katolik. Skupaj praznujeta tako judovske kot katoliške praznike, na večerje sta vabila tudi študente. Od njiju sem se naučil ogromno o ameriški kulturi.«

Del ameriške kulture so zagotovo (veliki) avtomobili. Avto je obvezno prevozno sredstvo, bodisi za potepe po mestu bodisi za prevzem hrane na koncu ulice, tudi če je do tja zgolj tri minute hoje. »Tukaj je zelo priljubljeno naročanje hrane »za s seboj«, celo za praznike in silvestrsko večerjo. Glavni obrok v dnevu je večerja, kosilo tukaj pomeni sendvič okrog poldneva. Malice ne poznajo. Obvezen dodatek pri kosilu je mala vrečka čipsa. Kava se tukaj pije kot sredstvo proti žeji, po navadi v trido petdecilitrskih odmerkih. Zelo veliko ljudi kupuje kavo tako, da prinese-

jo kar svojo termo stekleničko, kamor jim jo potem v kavarni natočijo. Sokove oziroma predvsem gazirane pijače v restavracijah plačaš enkrat, kozarec pa polniš, dokler nimaš dovolj. Izjemno priljubljene so mikropivovarne in vsi možni odtenki domačih piv. V zadnjih letih se podoben trend kaže tudi v Sloveniji. Za zajtrk je obvezno arašidovo maslo – pred odhodom v ZDA ga sploh nisem še nikoli poskusil, zdaj pa ga redno jem. V okolju, kjer sem, večina v službo prinaša kosilo od doma, hrano pripravijo zvečer, tako da skuhamo za nekaj dni vnaprej.«

Ameriko sicer poznamo kot izredno drago, a Sebastijan priznava, da se veliko maloprodajnih artiklov prodaja v nerazumno velikih embalažah in da je precej stvari cenejših v primerjavi s Slovenijo. »Najmanjša embalaža bombažnih palčk za ušesa je 500 kosov. Oblačila in obutev ter vse za otroke (od knjig do vozičkov) so tukaj nepredstavljivo cenejši. Sveža hrana in storitve pa so po drugi strani vsaj dvakrat dražje.«

»V prvih letih je vsak pogovor nanese na vprašanje o tem, ali je v ZDA boljše ali slabše. Mislim, da je pravilen odgovor, da je tukaj drugače – niti boljše niti slabše. Ker je zgodovina v Ameriki toliko drugačna v primerjavi s Slovenijo, se je veliko stvari razvilo drugače. En zanimiv primer so frizerski saloni oziroma brivnice, ki so opremljeni z brivskimi stoli, kredencami z ogledali, starimi vsaj 50 let, povsod po tleh so lasje, na stenah pa nalepke, slike in posterji lokalnih športnih ekip. Nobenega umivanja glave, vodo imajo v starih škropilkah od čistil, s katero, če je treba, med striženjem poskropijo lase. Frizura je narejena v desetih minutah. Kot kaže, ni nobenih sanitarnih predpisov – Divji zahod pač.«

Lokalna legenda v Misuriju

Sebastijan je imel med študijem priložnost večkrat potovati, prepotoval je že dobršen del ZDA. Med drugim je bil 14 dni v Arecibu, v Portoriku, na

observatoriju, ki je imel največji radar na svetu, preden se je leta 2020 tragično sesul.

»Leta 2017 sem sestavil set 15 GPS-sprejemnikov, ki sem jih postavil en teden pred popolnim sončnim mrkom v zvezni državi Misuri. S pomočjo lokalnih radijskih in televizijskih postaj sem dobil dovolj kontaktov, da sem sprejemnik montiral na njihovih vrtovih. Najbolj zanimiva prigoda se je zgodila v mestu Wheatland, ko sta gostitelja hotela izvedeti kaj več o Sloveniji. Ko sem jima povedal, da iz Slovenije prihaja Melania Trump in da je pravzaprav moja mama iz istega kraja kot Melania, sem že naslednji teden pristal v njihovem lokalnem časopisu, v članku z naslovom Zakonca Sue in Larry Sherman prejela posebne obiske. Tako sem postal lokalna legenda v mestu sredi ničesar s 350 prebivalci.«

Za praznike bo na meniju orehova potica

Sebastijan trenutno z družino živi v majhnem univerzitetnem mestu v Koloradu, kjer se jima je lani z ženo Mojco rodil sin Leonard. »V Kolorado sva se preselila tako, da sva najela majhen selitveni tovornjak, vanj zbasala vse, kar sva imela v enosobnem stanovanju v Bostonu, in v petih dneh s tem tovornjačkom prevozila 3.500 km. Za razliko od Bostona je v Boulderju večina ljudi belih. Zrak je izjemno suh, ker živimo na 1700 m nadmorske višine. Boulder je sicer znan kot prestolnica vesoljske industrije in ekstremnih športov, obdajajo ga namreč hribi, nedaleč stran je tudi Skalno gorovje. Tu vsi tečejo, kolesarijo ali plezajo. Smo v pričakovanju zime, snega in prazničnih dobrot. Upam, da nam letos orehova potica uspe boljše kot lani,« za konec še doda Sebastijan, ki sicer izjemno rad kuha, peče kruh in pogosto pripravlja slovenske domače jedi.

Mojca Mrak

Boulder je prestolnica vesoljske industrije in ekstremnih športov.

Boulder, Kolorado, leži na 1700 m nadmorske višine.

Osnovna šola Poljane v letu 2022

*Dober dan, sprejemanje drugih in drugačnih,
svojih napredkov in napak!
Dober dan, sodelovanje – graditi skupaj,
deliti skupaj, čutiti skupaj!
Dober dan, znanje – dišeči kos domačega kruha,
ki ga delim s teboj!
Dober dan, oranžno morje, rožnato nebo in
vijolične snežinke, užete v domišljiji.
Dober dan, moj ljubi svet! Velik, lep in svetel.*

Mateja Tušek, Svet je moj

Spoštovani!

S temi uvodnimi besedami naše strokovne delavke Mateje Tušek sem opremila osnovni dokument Osnovne šole Poljane – Letni delovni načrt za šolsko leto 2022/2023. Namenjam ga tudi vam, spoštovane bralke in bralci *Vaščana*.

Ko se ozrem nazaj, v začetek leta 2022, bi ga rada še enkrat podoživela. To je bil čas, ko so nam z Občine Gorenja vas - Poljane sporočili, da po prvem januarju 2022 začnemo zares, da bomo vzgojno delo v vrtcu končno lahko izvajali na eni lokaciji. To je pomenilo, da bodo vsi otroci skupaj, saj smo pridobili šest novih, svetlih, prostornih, lepih, toplih igralnic in zraven vse potrebne prostore in koticke. Verjemite, da smo vložili vso energijo, da so 3. januarja 2022 v nove prostore ponosno vstopile delavke vrtca, še bolj so bili tega veseli otroci in verjamem, da tudi starši.

V šoli smo nadaljevali z delom po programu. Še vedno smo izvajali samotestiranje, oddelki so ostajali v karantenah, soočali smo se z velikim številom odsotnih učencev in delavcev šole, po zimskih počitnicah pa so se začele stvari normalizirati. Izpeljali smo vsa tekmovanja, sodelovali na premnogih natečajih, organizirali smo prireditve, učencem omogočili udeležbo v šolah v naravi. Izpeljali smo področno tekmovanje iz fizike, sodelovali na sejmu Turizmu pomaga lastna glava, izvedli Glasbeni bum, mladi raziskovalci so predstavili naloge na področnem srečanju mladih raziskovalcev. V marcu smo na šoli gostili uspešne podjetnike Poljanske doline, ki so učencem OŠ Žiri, OŠ Ivana Tavčarja Gorenja vas in našim učencem

pokazali pot uspešnega podjetništva. Ta dogodek je uspešno pripravila in izvedla naša strokovna delavka Barbara Tavčar v okviru medobčinskega otroškega parlamenta. Konec šolskega leta smo izdali šolski časopis *Poljanščice*, devetošolce pa ponovno popeljali na zaključne dneve dejavnosti na Roglo.

19. aprila 2022 nas je obiskala ministrica za izobraževanje, znanost in šport dr. Simona Kustec in z uradnim odprtjem predala nove prostore vrtca svojemu namenu. Program, ki so ga pripravile strokovne delavke vrtca, je navdušil vse prisotne. Po ogledu novih prostorov so bili obiskovalci navdušeni nad kakovostjo izvedbe in opreme. Vse strokovne delavke z vodjo vrtca Jožico Maček so navdušene, saj delo poteka pod eno streho, otroci pa imajo lepe in varne prostore za igro in razvoj.

Na tem mestu bi se zares še enkrat zahvalila zaposlenim na Občini Gorenja vas - Poljane, najprej županu Milanu Čadežu, direktorici občinske uprave Elizabeti Rakovec, Bernardu Streli, ki je bdel nad celotnim izvajanjem, in podžupanu Tonetu Debeljaku, ki nam je vedno stal ob strani.

Novo šolsko leto smo začeli z večjim optimizmom. Razmere v državi so omogočale, da smo s poukom začeli tako kot pred tremi leti, da smo brez mask in samotestiranja izvajali vse vzgojno-izobraževalne naloge in dejavnosti. V prvi razred se je vselalo 60 učenek in učencev, kar je v zgodovini OŠ Poljane največje število. Ta podatek nas opozarja, da je nujna še ena gradnja, in sicer podružnična šola v Javorjah, ki dobesedno poka po šivih. Uspešno smo izpeljali šolo plavanja za

učence petega razreda, izvedli kar dva dneva dejavnosti v okviru strokovne ekskurzije za učence, izpeljali več šolskih tekmovanj in se že udeležili državnih.

Pripravljamo dobrodelni sejem s srečelovom, kjer bodo vsa zbrana sredstva namenjena šolskemu skladu za nadstandardne programe ter za pomoč otrokom in učencem.

In za konec.

Pravijo, da se vse začne in konča z vodjem. S ponosom lahko potrdim, da so delavci – sodelavci na naši šoli ljudje, ki jim lahko zaupam, ki razumejo, kako se odzvati na nepričakovane okoliščine, upoštevajo navodila, ki jih posredujem. Torej ne, ni samo vodja tisti, ljudje smo tisti, ki gradimo zgodbo o uspehu.

Zato – hvala vsem in vsakemu posebej za kamenček v gradnji uspešne zgodbe Osnovne šole Poljane, Podružnične šole Javorje in Vrtca Agata. V dveh letih nenehnega prilagajanja spremembam smo postali še bolj zreli in povezani. Rezultati so vidni v uspešnih učencih in uspešni šoli navzven.

Spoštovani!

Želim vam lep zaključek leta, naj čarobnost praznikov seže v vse vaše koticke in naj tam tudi ostane. Z veseljem se spominjajte vsega dobrega in optimizem in veselje širite naokrog tudi v naslednjem letu.

Vse dobro vam želim.

Metka Debeljak, ravnateljica

Prispevke šolske priloge zbrala in priredila Bernarda Pintar

Projekt Mladi raziskovalci

Raziskovalni nalogi

Zveza za tehnično kulturo Slovenije (ZOTKS) v okviru Gibanja Znanost mladini mlade spodbuja k raziskovanju, inovativnosti in ustvarjalnosti s ciljem, da razvijejo svoje sposobnosti, pridobijo nova znanja in izkušnje, se vključijo v timsko delo, se srečajo z novimi ljudmi, se predstavijo širši javnosti (javni nastop), pridobijo spretnosti pri predstavitvi svojega dela, pridobijo dodatne možnosti za pridobitev štipendije in vpis v šolo ter krepijo samozaupanje in osebno zadovoljstvo. Pri delu jim pomagajo mentorji in somentorji.

ZVEZA ZA TEHNIČNO KULTURO SLOVENIJE

Naša šola že od šolskega leta 2005/2006 sodeluje v projektu Mladi raziskovalci za razvoj Poljanske doline. Naši učenci vsako šolsko leto izdelajo tematsko različne raziskovalne naloge, ki segajo na področja zgodovine, etnologije, ekologije, slovenščine, sociologije, geografije, matematike, računalništva itd. V zadnjih letih se naši učenci pogosto ukvarjajo z vprašanji zdravja in gibanja, torej zdravega življenjskega sloga nasploh. V preteklem šolskem letu sta nastali dve raziskovalni nalogi, ki so ju učenke predstavile 31. marca 2022 na Regijskem srečanju mladih raziskovalcev Gorenjske.

Obe nalogi sta na regijskem srečanju, vsaka na svojem tematskem področju, dosegli prvo mesto, na državni stopnji pa bronasto priznanje.

KAKO DOBRO OSNOVNOŠOLCI POZNAJO RAZVOJNO MOTNJO ADHD?

(raziskovalna naloga, avtorici Brina
Frlan in Sara Robba)

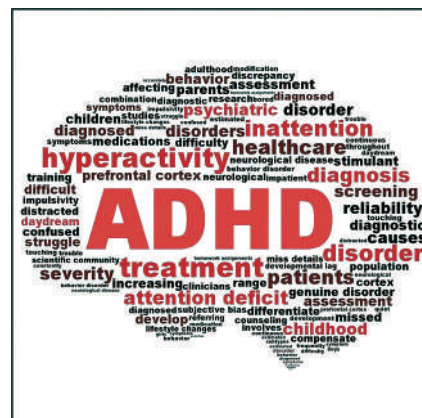
Motnja ADHD je nevrobiološka razvojna motnja, pri kateri so primanjkljaji v veliki meri posledica posebnosti v razvoju možganov. V primerjavi z vrstniki se razvojne spremembe v strukturi in delovanju možganov pri tistih, ki imajo motnjo ADHD prepoznano, »na zunaj« kažejo kot stalen, ponavljajoč se in drugačen način vedenja. Mladi z razvojno motnjo ADHD so impulzivni, težko sedijo pri miru, težko usmerjajo pozornost in se s težavo osredotočajo na podrobnosti. Razvojna motnja

ADHD na ta način ovira otrokovo socialno življenje, prav tako pa vpliva na delo na šolskem področju. Kljub temu je veliko otrok z ADHD še vedno uspešnih in lahko na nekaterih področjih, še posebej na področju ustvarjalnosti, prehitijo vrstnike, saj ADHD ne vpliva na inteligenco posameznika.

(odlomek iz raziskovalne naloge)

Brino in Saro je zanimalo, v kolikšni meri učenci prepoznajo motnjo ADHD in kakšen je njihov odnos do posameznikov s takšno motnjo. Preverili sta tudi, kakšna so stališča učencev do prilagoditev, ki so jih učenci deležni v šoli.

Oblikovali sta spletni vprašalnik, ki so ga reševali učenke in učenci od 6. do 9. razreda naše šole.

Pred izpolnjevanjem vprašalnika so si učenci pogledali posnetek – uvodnik filma Navihani Bram za lažje razumevanje, kaj ADHD sploh pomeni. Z ogledom posnetka sta Brina in Sara učence skušali spomniti, kaj vse že vedo o tej motnji. Bram je deček z razvojno motnjo ADHD, ki se skupaj z družino doma spopada z izzivi, ki jih ta motnja prinaša. V šoli pa ima prav tako tisoč in eno težavo, ki jezi učitelja in Bramu onemogoča sledenje pouku. A Bram se ne more zbrati, četudi se trudi.

Poleg tega sta za zbiranje podatkov izvedli intervju s psihiatrinjo, ki dela z otroki z motnjo ADHD, predstavili pa sta tudi osebne izkušnje z motnjo ADHD.

Nekaj vprašanj iz spletnega vprašalnika in kratki povzetki odgovorov anketiranih

Si že kdaj slišal/a za razvojno motnjo ADHD?

71 odstotkov vprašanih učencev še ni slišalo za motnjo ADHD. Razvojna motnja ADHD se pojavlja ... Večina učencev meni, da se razvojna motnja ADHD pojavi pri obeh spolih. 30 odstotkov vprašanih je še vedno takih, ki menijo, da je razvojna motnja ADHD »rezervirana« samo za fante.

Kaj od tega drži za učenca z razvojno motnjo ADHD?

Učenci so imeli na voljo številne trditve, iz odgovorov pa je pa razvidno, da prevladujejo naslednje: Med razlago v šoli se igračka ali riše. Je nemiren in ves čas v gibanju. Se pogosto zasanja, deluje odsoten. Njegov delovni prostor (miza) ali šolska torba sta neurejena, razmeta-

na. Ne dokonča domačih nalog ali mu zmanjka časa za prepis snovi s table.

Kaj meniš o tem, da imajo učenci z razvojno motnjo ADHD dodatno pomoč in prilagoditve pri ocenjevanjih?

Velika večina anketiranih učencev meni, da je zelo pravilno, da imajo prilagoditve, saj jih potrebujejo. To nakazuje na pozitivna stališča do učencev z motnjo ADHD. Samo pet odstotkov vprašanih pa meni, da so prilagoditve nepravilne, saj so zaradi njih učenci v prednosti.

INTERVJU S STROKOVNJAKINJO (PSIHIASTRINJO) NA PODROČJU DELA Z OTROKI Z MOTNJO ADHD

1. Kakšno je po vašem mnenju poznavanje ADHD pri osnovnošolcih?

Pri svojem delu opažam, da prihaja v ambulanto vse več mladostnikov, ki že vedo kaj o hiperkinetični motnji. Povedo npr., da so o motnji prebrali na spletu, da so se o njej pogovarjali v šoli, ali poznajo kakšnega vrstnika s hiperkinetično motnjo.

2. Kaj so po vašem mnenju najbolj pogosti stereotipi o ADHD?

Pogosto prepričanje je, da so otroci in mladostniki s hiperkinetično motnjo takšni zaradi nepravilne vzgoje. S strani okolice so večkrat označeni za lene. Hiperkinetična motnja je nedolgo nazaj veljala za motnjo otroštva, ki med adolescenco izzveneva in v odrasli dobi izgine. Danes vemo, da se motnja večinoma nadaljuje v odraslo dobo, le z nekoliko drugačno klinično sliko.

3. Kaj je razlog, da otroci pridejo v vašo ambulanto?

Učitelji in šolski svetovalni delavci pogosto predlagajo staršem, da otroka pripeljejo v ambulanto, ko opažajo, da je v šoli moteč, nemiren, vpada v besedo, je pogosto v konfliktih s sošolci, se odziva impulzivno, se težko organizira, ves čas pozablja šolske potrebščine, se težko zbere med poukom, ker ga zmoti vsak dražljaj. Starši navajajo, da je otrok v domačem okolju vzgojno zelo zahteven, da je v stalnem gibanju, nima prestanka, ima veliko energije, se težko zbere, ravna brez premisleka, je pri šolskem delu nesamostojen ipd.

4. Ali opazite razliko med spoloma pri obravnavi?

Hiperkinetična motnja je pogostejša pri dečkih. Pojavnost motnje med spoloma je v otroštvu v razmerju 4 : 1. Pomembno je poudariti, da je pri deklicah motnja pogostejše spregledana, ker je pri njih v ospredju pomanjkljiva pozornost, manj pa hiperaktivnost/impulzivnost, zaradi česar je njihovo vedenje za okolico manj moteče. Pri deklicah je več sočasne anksioznosti in depresivnosti. Pri dečkih pa se pojavlja več sočasnega ključbovalnega in agresivnega vedenja.

KAKO STA BRINA IN SARA OCENILI REZULTATE SVOJE RAZISKAVE

»Preden sva se lotili raziskovalne naloge, sva mislili, da osnovnošolci ne poznajo ADHD, skozi raziskovalni proces pa sva ugotovili, da ga kar dobro poznajo. 71 odstotkov učencev sicer trdi, da za izraz še niso slišali, vendar pa se kasneje izkaže, da poznajo določene značilnosti motnje ADHD in da jim je bil najbrž samo izraz nekoliko tuj.

Z raziskovalno nalogo sva želeli doseči večje poznavanje motnje ADHD in iz-

hajali iz predvidevanj, da so sicer učenci že slišali za to motnjo, vendar zelo malo vedo o tem. Hkrati sva hipoteze postavljali tako, da sva izhajali iz nekaterih stereotipov. Nekatere od hipotez sva zato morali ovreči, česar sva veseli, saj se je izkazalo, da učenci vedo o tej motnji več, kot sva predvidevali. Iz rezultatov lahko sklepava, da je poznavanje motnje ADHD pri osnovnošolcih dokaj dobro. Seveda so rezultati odvisni tudi od tega, ali poznajo nekoga v svoji bližnji okolici s to motnjo. Ugotovili sva tudi, da ima majhno število učencev do ADHD in do ljudi z ADHD zadržke ali ustvarjene stereotipe.

Pomembno pa je, da zdaj učenci že vedo več o ADHD in bodo lahko v prihodnosti hitreje prepoznali motnjo ter se tudi pravilno odzvali ob stiku z vrstnikom.«

OZAVEŠČENOST O RAKU NA DOJKAH

(raziskovalna naloga, avtorice Nina Jereb, Tadeja Kržišnik in Lana Stanonik)

Zanimalo jih je, kakšna je ozaveščenost žensk in učenk o raku na dojkah. Izvedeti so želele, kolikšna je pojavnost raka na dojkah, kakšni so načini zdravljenja, kakšna je splošna razgledanost in kako rak vpliva na način življenja obolelih.

Rak dojke je najpogostejše rakavo obolenje pri ženskah. V teoretičnem delu smo raziskale, kaj je rak dojke in zakaj se pojavi. Natančno smo opisale vse načine odkrivanja in zdravljenja raka dojke. Na kratko smo se dotaknile tudi društev, ki ozaveščajo ženske o raku dojke. Pojasnile smo čustvene stiske, ki jih obolele ženske doživljajo, in v povezavi s tem tudi omenile mesec oktober – mesec ozaveščanja o raku dojke. V raziskovalnem delu smo izpeljale intervju z ginekologinjo dr. Mileno Igličar, ki nam je omogočila, da smo na umetnem modelu dojke začutile zatrdline. V raziskovalno nalogo smo vključile 100 žensk in 58 učenk, ki so rešile anketni vprašalnik. Na podlagi pridobljenih rezultatov raziskovanja smo ovrgle, delno potrdile ali potrdile predhodno postavljene hipoteze.

V vsakdanjem življenju se srečujemo z ljudmi, ki so oboleli z najrazličnejši-

Vir: HYPERLINK »<https://medicina.finance.si/8986070/Predstavljamo-Zdruzenje-Europa-Donna-Slovenije>« <https://medicina.finance.si>.

mi boleznimi. Čeprav je zdaj v ospredje najbolj postavljen covid-19, ne moremo in ne smemo prezreti tudi drugih zdravstvenih težav.

Rak dojke je najpogostejši rak žensk, njegova pojavnost raste in tudi v prihodnje ni pričakovati manjše pojavnosti tega raka. Zaradi sodobnega načina življenja se v ospredje bolj postavlja kariera, vedno manjša pa je tudi želja po družinskem življenju in otrocih. Posledica vsega tega je vedno večja pojavnost raka na dojkah.

Težke bolezni, kot je tudi rak, v naše življenje prinesejo drugačen pogled na svet, na stvari, ki so za nas pomembne. Ljudje smo naravnani tako, da stvari, ki se ne zgodijo nam osebno, radi hitro pozabimo in živimo v prepričanju, da smo sami nanje imuni. Pa vendar ni vedno tako. (odlomek iz raziskovalne naloge)

Učenke so izvedle dve anketi – eno za učenske 9. razreda OŠ Poljane in OŠ Ivana Groharja Škofja Loka, drugo pa za odrasle ženske.

Za pridobitev strokovnih podatkov so opravile intervju z gospo dr. Mileno Igličar, specialistko za ginekologijo in porodništvo. Njene odgovore so zaradi epidemioloških razmer prejele po elektronski pošti. Zdravnica jim je strokovno povedala več o raku dojke, njegovih specifičnih lastnostih in trenutnem položaju te bolezni v zdravstvu.

V ginekološki ambulanti gospe dr. Milene Igličar so si izposodile model dojke z zatrdlinami, da so lahko zatipale nepravilnosti v dojkah.

KAJ SO NINA, TADEJA IN LANA UGOTVILE OB PREVERJANJU ZASTAVLJENIH HIPOTEZ

V oktobru odkrijejo največ žensk z obolenjem raka dojke.

Ta hipoteza je OVRŽENA. Iz analize intervjuja smo ugotovile, da je ozaveščanje zelo pomembno in ima dolgoročne učinke, prav tako tudi samopregledovanje dojke, vendar v oktobru ne odkrijejo največ obolelih žensk.

Za rakom dojke najpogosteje zbolijo ženske po menopavzi.

Ta hipoteza je OVRŽENA. Menopavza se pri ženskah načeloma pojavi med 45. in 55. letom starosti, medtem ko za rakom dojke največ žensk zboli po 50. letu. Eden od dejavnikov tveganja je sicer tudi pozna menopavza, vendar bi težko rekli, da je obolevnost največja po menopavzi, saj ta lahko nastopi tudi pred 50. letom in nima neposrednega vpliva na raka dojke.

Ženske si zaradi natrpanega in stresnega življenja ne vzamejo časa za redno samopregledovanje dojke in zdravniške preglede na tem področju.

Tudi ta hipoteza je OVRŽENA. Iz podatkov udeleževanja programa DORA (ki je bilo leta 2019 več kot 78-odstotno) in iz odgovorov v anketi lahko razberemo, da si velika večina anketiranih žensk redno samopregleduje dojke in se udeležuje presejalnih pregledov.

Epidemija covid-19 je stanje odkrivanja raka precej poslabšala.

Iz intervjuja, ki smo ga opravile, je razvidno, da je prav tako tudi ta hipoteza OVRŽENA. Epidemija covid-19 na odkrivanje raka ni bistveno vplivala, program DORA je bil ustavljen le na začetku pandemije, marca 2020, vendar je po tem normalno deloval naprej. Čakalne vrste v primeru raka dojke nikoli niso bile predolge.

Splošno znanje o raku na dojkah je dobro razširjeno tako med učenkami kot tudi ženskami.

Ta hipoteza je DELNO POTRJENA. Ženske so o raku dojke precej dobro ozaveščene, kar smo ugotovile iz analize anketnih vprašalnikov in posledično prikazanih rezultatih v obliki grafov. Manj je o raku dojke poučena mlajša po-

pulacija, ki je, kot je razvidno iz grafa številka 2, pri vprašanih s pravilnim odgovorom slabše opredeljena. Je pa to pričakovano, ker se v šoli in doma o raku dojke zelo malo pogovarjamo, več pa v primerih, kjer učenke poznajo katero izmed bolnic.

Ženske, ki imajo gen BRCA1 in BRCA2 mutiran, lahko s preventivno odstranitvijo dojke preprečijo pojavitev raka.

Ta hipoteza je DELNO POTRJENA. Kot smo zapisale v teoretičnem delu, je pri ženskah, pri katerih je bila okvarjenost gena BRCA1 in BRCA2 potrjena, možno odstraniti dojko in s tem zmanjšati tveganje za pojav raka, ki pa se še vedno lahko pojavi, saj ni možno odstraniti vsega tkiva.

Najbolj učinkovit način odkrivanja raka dojke je samopregledovanje.

Ta hipoteza je DELNO POTRJENA, saj je najučinkovitejši način odvisen od stanja bolnice. Pri samopregledovanju mora tumor zrasti do otipljive velikosti, torej bi bila bolnica že dalj časa bolna in bi bil rak v višjem stadiju. Mamografija pa bi zaznala že najmanjšo spremembo, vendar pri bolnicah pred 35. letom starosti ne pride v poštev zaradi mamografsko gostih dojke. Pri mlajših bolnicah je tako večkrat uporabljena metoda ultrazvoka, ki pa ni tako natančna.

Glede na rezultate anketiranja, ki so občno slabši pri mlajši populaciji, mislimo, da bi lahko nadaljnja raziskovanja izvedle tudi na samem področju ozaveščanja o raku dojke. Raziskale bi, od kod izvira znanje starejših žensk ter kdo je bil pobudnik za njihovo ozaveščenost (splet, zdravniški pregledi, družina, prijatelji ...). Raziskale bi tudi, kakšna izobraževanja na to temo potekajo v šolah in pri zunanjih izvajalcih. Poglobile bi se še v vpliv meseca ozaveščanja o raku dojke, torej o pomenu meseca oktobra in vseh dogodkov na to temo v tem času.«

LITERARNI IN LIKOVNI PRISPEVKI

(na začetku tudi o prvošolcih ter medobčinskem otroškem parlamentu)

PRVOŠOLCI

Spet živžav pred šolskima stavbama – tako pred poljansko kot pred javorsko šolo. To je 1. september, začetek novega šolskega leta!

V Podružnični šoli Javorje je v tem šolskem letu v štirih oddelkih 58 učencev. Najbolj prelomni dan pa je bil danes za 16 otrok, ki so vstopili v 1. razred. Kar 16 jih je, kar je rekordno število.

S pesmijo in kratkim nagovorom so prvošolce in njihove starše pozdravili učenci 5. razreda, nagovorila pa sta jih tudi ravnateljica naše šole in župan Občine Gorenja vas - Poljane. V učilnicah sta jih sprejeli učiteljici in že so se podali v novo obdobje svojega življenja.

Tudi v Poljanah je bilo podobno, le da je bila tu malo večja gneča. Sprejem v telovadnici je potekal ob pesmi in nagovorih gospe ravnateljice in gospoda župana, kmalu po tem pa se je kar 44 otrok prvič znašlo v vlogi učencev OŠ Poljane.

MEDOBČINSKI OTROŠKI PARLAMENT NA OŠ POLJANE – »MOJA POKLICNA PRIHODNOST«

April je bil zaznamovan s srečanjem mladih parlamentarcev. Osnovnošolcem iz Poljan so se pridružili osnovnošolci iz Žirov in Gorenje vasi, ravnateljici ter uspešni podjetniki. Svoje izkušnje iz poslovnega sveta so delili Blaž Mur iz žirovskega podjetja Ino, Primož Tavčar in Nina Šavor iz Laprine, Miha Lavtar iz Optiweba, Jernej Markelj iz Mizarstva Markelj ter Marko Božnar iz Zidarstva Božnar. Svoje delovne izkušnje pa so delili tudi ravnateljici osnovnih šol.

Učenci so se z gosti pogovarjali o svetu posla, zaposlitvah, odnosih na delovnem mestu, pričakovanjih, poslovnih idejah in o nujnosti nenehnega razvoja lastnih idej. Med učenci in obiskovalci se je razvil zanimiv dialog, ki je prinesel nova spoznanja. Učenci so jih lepo strnili v geslo: Kaj bom odnesel s srečanja? Nanizali so nekaj življenjsko pomembnih sporočil in verjamem, da si jih bodo zapomnili in jih v prihodnje tudi s pridom uporabili pri ustvarjanju svoje kariere poti.

Nekaj sporočil, ki so jih mladim namenili odrasli.

- »Jaz bom ...« in ne »Jaz bom, ampak ...«
- Pomembna je praksa, delovne izkušnje. Te so pomembne tudi za delodajalca.

Poklicna prihodnost

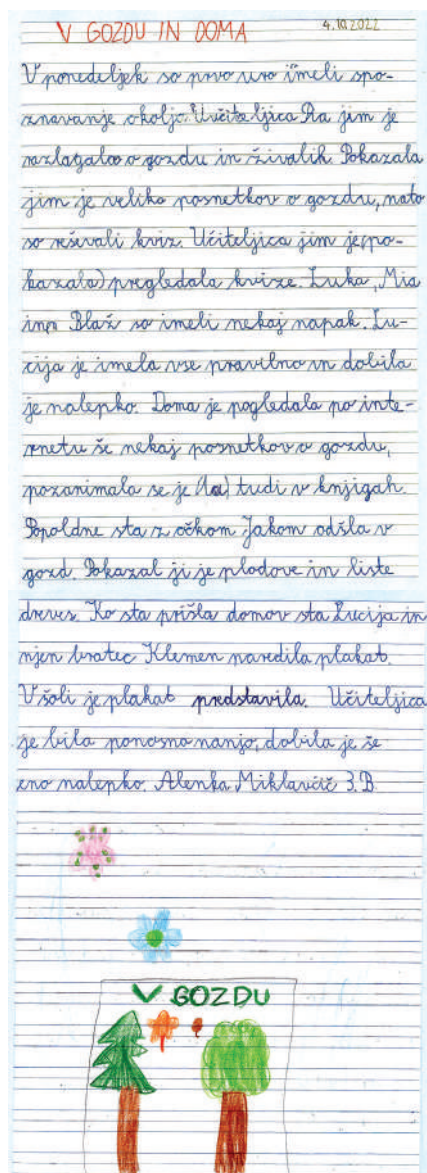
- Delaj to, kar si želiš in te veseli.
- Naj te prepreke ne ustavijo na poti do cilja.
- Iz hobija lahko nastane tudi posel.
- Sproščenost lahko pripomore k produktivnosti.
- Vprašaj se: Ali bom delo lahko opravljal tudi čez pet let?
- Izobrazba je pomembna.
- Izobrazba pa ni vedno pogoj, lahko si dober in uspešno delaš tudi v nečem čisto drugem in tudi v tem lahko narediš uspešen posel.
- Osredotoči se na idejo in jo izpelji do konca.
- O delu lahko največ izveš pri podjetniku, ki se s tem ukvarja, zato potrkaj na ta vrata in pokaži zanimanje.

Preplet sveta modrih in izkušenih odraslih in sveta mladih, ki si še utira pot v odraslost – neprecenljivo!

Mentorica Barbara Tavčar

Javorski prvošolci

Alenka Miklavčič, 3. b

IMEJ ME RAD

Veliko ljudi je na tem svetu,
veliko otrok na našem planetu.
Različni pa smo si
v srčkah čisto vsi.

Vesel sem, da sem otrok,
da se lahko igram bosih nog,
po vasi naokrog,
skrbi naženem v kozji rog.

Vsi otroci,
sestra ali brat,
dojenček ali mlad,
vsi imamo radi,
da nas ima nekdo rad!

Nace Tušek, 3. b
(Nacetova pesem je bila nagrajena na 9.
literarnem natečaju Pavčkove vitice.)

LITERARNI IN LIKOVNI PRISPEVKI

ČETRTOŠOLCI SO ŽE MOJSTRI RIM

IGRA BESED

V peskovnik skoči pes,
plesen rada poseda na les.
Risanko gleda ris,
na kislicah je kis.

Kol pleše kolo,
sol poje solo.
Plankton kuje plan,
danes je deževen dan.

Lana Ušeničnik, 4. a

RIMA JE PRIMA

Če je v cvetlicah med,
je v cvetličarni cvet
in v trgovini na policah med.

In v lučki je luč.
In če ni trave,
ni krave.

Če ni borbe,
ni torbe.
In če ni denarja,
ni branja
ter če ni črk,
je mrk.

Matic Oblak, 4. a

Pri pouku so učenci 4. razreda prebrali
pesem Miroslava Košute ZASEDA ZA
MEDVEDA in se še sami preizkusili v
pesnjenju.

ZASEDA

Vzamemo slivo
in gremo pod grivo.
Pod grivo?
Seveda, pod grivo s slivo čakati sršena.

Pod grivo ležimo,
sršeni brenčijo.
Brenčijo?
Seveda, saj slivo želijo.

Odvržemo slivo
in hitro zbežimo.
Zbežimo?
Seveda, saj se sršenov bojimo.

Tilen Šink, 4. b

Vzamemo slivo in
gremo na glivo.
na glivi sedimo
in čakamo plimo.

Plime še ni,
lovec pa spi.
Odide domov in
čaka na lov.

Muhe tudi ni,
vsem to malo smrdi.
Zdaj pa pojdemo in
nekaj popijmo.

Pijače pa ni
in nam se še ne mudi.
Lovec odšel je domov,
ker ga je spanec obšel.

Zaspali ne more,
ker ga v trebuhu tišči,
ko se olajša,
prav kmalu zaspi.

Domen Stržinar, 4. b

Vzamemo med in gremo na sled.
Na sled?
Seveda, čakati medveda!

Na štoru sedimo in
se strašno bojimo.
Bojimo?
Seveda, zaradi medveda!

In ker se je stric najbolj bal,
se je na koncu vdal.
Vdal?
Seveda, zaradi strašnega medveda!

Izabela Treven, 4. b

Vzamemo mrežo in gremo na prežo –
na Antarktiko.

Na Antarktiko?

Seveda, da ulovimo Božička!
Tam v belem snegu čepimo in
čakamo, da se prikaže iz snežne palače.

V snegu nekaj zašumi.
Skočimo na prežo in vržemo mrežo,
a v mrežo se nič ne ulovi.

Kako naj dokažem,
da vam ne lažem?
Božiček obstaja, ga slišim,
se tam v daljavi smeji.

Miha Činku, 4. b

Vzamemo ribe in gremo do ribnika
zraven slive.

Do ribnika zraven slive?

Seveda, čakat rjavega medveda.

Ob slivi sedimo in ribe lovimo.
Ko pa rib ni več,
pa še mi gremo preč.

Rebeka Dolenec, 4. b

V ŠOLO

Vzamemo torbo in gremo v šolo.
V šolo?
Seveda, naučiti se branja in reda.

V šoli sedimo in se učimo.
Učimo?
Seveda, računanja, branja in klepetanja.
Na koncu leta dobimo spričevalo.
Spričevalo?
Seveda, pridni dobijo nagrado,
učitelji pa zahvalo.

Tine Božnar, 4. b

Ela Novak, 5. b

IZGUBLJENA MUCKA

Živela je mucka po imenu Marta. Lastniki z njo niso ravnali lepo, zato je ponoči pobegnila skozi odprto okno. Stekla je v gozd. Bilo je mrzlo in Marti ni bilo prijetno. K sreči se je kmalu prebudilo jutro in toplo sonce jo je ogrelo. Ko je taval po gozdu, je naletela na miš. Bila je lačna, zato jo je ujela in pojedla. Po počitku je nadaljevala pot po gričevnati pokrajini. Zagledala je psa in začela urno teči. Pes je lajal in toliko časa vlekel verigo, da jo je strgal. Pognal se je za Marto. Malo je manjkalo, da bi jo ujel. Imela je veliko srečo, saj jo je pred podivjanim psom rešila deklica Gabi, ki si je že od nekdaj želela mucko. Odnese jo je domov in Marta je dobila nov in prijazen dom. Tako so bili vsi srečni.

Izabela Treven, 4. b

LIST

Ko odprem knjigo,
vidim list.
Ko obrnem list,
vidim še en list.
In ko obrnem ta list,
vidim listek,
ki pade na klop.

Pod klopjo
je majhna klopica.
In pod klopico
je majhna klopčica.
Na tej klopčici sedita mravljici,
ki jesta listek.

Žiga Šubic in Vitan Justin, 5. a

Nika Božjak, 4. a

OKNO

Stoji veliko okno.
Za tem oknom je še eno okno.
In še eno okno. Manjše.
Potem je še najmanjše okno.

Za tem oknom je trava,
za travo pa polje.
Za poljem je hrib,
za hribom pa dolina.

Potem je osamljeno drevo.
Za drevesom je majhna hiška,
za to hiško pa most,
ki vodi čez reko v pravljnični gozd,
samo, samo zate.

Sara Oblak, 5. a

MOJA POT OKOLI SVETA

Moje potovanje okoli sveta se je začelo na lep deževen dan 1. septembra. Moral bi iti v šolo, toda ker ne maram šole, sem pobegnil. Zjutraj me je avtobus pripeljal pred šolo. Ko so vsi odšli v razrede, sem stekel stran. Odšel sem nazaj domov, vzel svoje kolo in začel svoje potovanje. Kolesaril sem čez Slovenijo in kolesaril in kolesaril in kolesaril. Končno sem po dveh dnevih prišel na mejo med Slovenijo in Italijo. Prečkal sem jo in odbrzel vse do Španije, kjer sem prodal kolo in preplaval Gibraltarski preliv. Utonil bi, toda na srečo se je neki morski pes odločil, da me poje. Zajahal sem ga in z njim odlomastil do afriške obale.

Potem sem pešal po širni Afriki in neke je na sredini Sahare so me napadli levi. Bežal sem, potem pa se je kar od nekod prikazal dihur. Tako močno je prdnil, da so se vsi levi zadušili. Jaz sem si na srečo pravočasno zamašil nos. Hitro sem pobegnil stran od dihurja. Ko sem še nekaj dni hodil, pa sem prišel do Atlantskega oceana.

Kora Markelj, 8. b

na. Vtihotapil sem se na ladjo in čakal. Nato pa se je kar naenkrat začela ladja sredi noči potapljati. Uspel sem se rešiti in plaval in plaval ter po dveh tednih prišel do Amerike. Tam sem ostal kakšen mesec, dva, tri, štiri, pet, šest ali sedem.

Potem sem se odločil, da je počasi prišel čas, da se vrnem domov. Šel sem do Tihega oceana in si kupil majhen čoln. Začel sem veslati. Kar dolgo sem veslal, potem pa končno prišel do obale Evrope. Nekaj časa sem plul ob obali, potem po rekah in nazadnje le prišel domov.

Domov sem prišel zadnji dan šole. Vse sem objel in se zasmel, ko sem pomislil, da še dva meseca ne bo pouka, ker so se pravkar začele počitnice.

Lovro Kokelj, 7. a

Sašo Strel, 4. a

Tinkara Cankar, 6. a

Manca Dolinar, 7. a

Alenka Mažgon, 4. a

Maja Dolinar, 7. a

JESEN

Listi rumeni, zeleni, rdeči, letijo z dreves,
z vetrom poganjajo se v ples.
Jesen je deževni letni čas,
z njo prihaja tudi mraz.

Otroci se okoli lovijo,
žuželke pa nič več v zraku ne rojijo.
Pokazalo bo pisano drevo,
kdaj vse to minilo bo.

Odrasli kostanj pečejo,
takrat, ko otroci rečejo.
Nabiramo plodove,
da jih odnesemo v svoje domove.

Ema Krek in Sima Rupar, 8. a

Tara Kos, 9. a

Andraž Šubic, 6. a

SONET O PRVI LJUBEZNI

*Prišlo je tisto poletje,
njega sem spoznala,
skupaj sva plesala,
ko najlepše bilo je cvetje.*

*To bilo je lepo doživetje –
skupaj na klavir sva zaigrala,
spomine lepe si nabrala,
najino srce oblilo je prevzetje.*

*Tega poletja ne bom nikoli pozabila,
veselja in sreče sem polna bila
in njega na ta večer sem poljubila.*

*Skrbi sva skupaj pobila,
potovanje v Pariz sva kupila
in najino ljubezen za vedno zaklenila.*

Eva Debeljak, Žana Eržen in Nina Habjan, 8. b

LETNI ČASI

*Listi padajo z dreves,
harmonika igra na svoj meh
in gobe pričenjajo jesenski ples.*

*Zaplešimo zdaj na ena, dva, tri,
plešimo zdaj vsi mi,
da jesen k nam prihiti.*

*Sonce zahaja, spet bo mraz,
zima prihaja, prinaša svež zrak
in kmalu zasul nas bo snežni plaz.*

*Kaj bi ptica počela,
če bi prijatelj ne imela?
Pomlad približuje se nam že vesela.*

*Ptica odpela zadnji pomladni je verz.
Ko vroče poletje se je ravno začelo,
povedala nam je, kaj vse se bo v tem
času počelo.*

*Že listi padajo z nebes,
jesen začela bo svoj ples.
Vse to pa ponavlja se spet in spet in spet ...*

Jerca Tušek, Ema Kržišnik in Lana Šikovec, 8. b

LETNI ČASI

*Prišla je jesen,
ko listje odpada,
drevesa spreminja
in se šola začčenja.*

*Zdaj počitnic je konec,
učiti se je treba.
Prihaja že zima,
z njo pa tudi hladna klima.*

*Spet pomlad je tu,
ko listje poganja,
se zadnji del šolskega leta zaganja.*

*Kmalu s poletjem
počitnice prihrumijo
nato v jeseni učenci spet v šolo drvijo.*

Luka Košir, 8. b

ŠOLA

*Jeseni spet začne se šola,
od učenja se ti zrola.
Ocene slabe že letijo,
starši se pa že jezijo.
Učitelji nas sprašujejo,
učenci preišlujejo.
Učiteljice nič ne skrbi,
kakšno oceno dobiš ti.*

*Samo se učimo, učimo,
da novo znanje dobimo.
Pri pouku nič ne delamo,
učiteljice hecemo.*

*Pri športu gremo ven pogosto,
tam zavijemo v hosto.
Pri matematiki štejemo,
pri fiziki pa merimo.*

*Kemija enkice zabija,
naša pamet se razvija.
Pri geografiji zemljevid,
zgodovina – Kitajski zid.*

*Tole je naše skromno mnenje –
šola ni samo učenje,
ampak včasih je lovljenje
in po hodnikih podenje.*

Jernej Prijatelj, Krištof Pisk in Đorđe Dević, 8. a

JESEN

*Jesen se je pričela,
drevesa je objela,
v plašče nas odela,
še preden nas ta misel je zadela.*

*Testi so pred vrati,
veliko moramo že znati.
Učitelji so sitni,
kakor nenaučljivi ritmi.*

*Prvih počitnic je konec,
učiteljev dopust je padel v lonec.
Učitelji nam nakladajo,
ker ocene nam že padajo.*

*Listi že odpadajo,
drva se že skladajo.
Stari učitelji nam uhajajo,
novi pa prihajajo.*

*Jesen se poslavlja,
zima pa že pozdravlja.
S tem prinesla je mraz,
ki toplino poslal je na Kras.*

Ana Omejc, Jerca Gantar in Ester Šinkovec, 8. a

Nina Habjan, 8. b

Nina Striznar, 9. b

PO MOTIVIH POLJANSKIH LIKOVNIH USTVARJALCEV

ZAMORKA

(po motivu Antona Ažbeta: Zamorka)

Življenje. To ji odmeva v glavi, že od kar je z ladjo prišla na sever. V njenih krajih so ljudje zunaj, otroci pa se podijo ali pasejo živino. Tu je najpomembnejše, da veš, kako se pravilno drži žlico in kaj se dogaja v političnih krogih. Ko je Lilith izstopila z ladje in se zazrla v ogromen London pred sabo, v kup neznanih, lepo oblečenih ljudi, je razmišljala o svoji domovini, ki jo je pustila za seboj, da bi lahko prišla sem. Seveda jug ni njen pravi dom, prav tako kot njena črna koža, ki ji ni zares pripadala. Že stoletja potuje po svetu in spreminja svojo obliko, zgodovino in identiteto. Bila je vse, od članov kraljevih družin pa vse do brezdomcev na cesti – a v vseh teh življenjih si je vsakič nadejala ime Lilith in vedno je bila ženska. A današnja podoba, podoba, ki jo nosi že nekaj let, ji v glavi odzvanja besedo življenje. Z njo je doživela toliko lepih trenutkov v različnih predelih Afrike, spoznala je toliko novih ljudi in stopila na toliko neznanih krajev. Črna koža, rjave oči in skodrani lasje, tako skodrani, da si jih je komaj spela v čop. To je bila ona.

Počasi je premaknila nogo, da so njene bele hlače zašelestele na koži. Ljudje so se rinili okoli ne, vsi so želeli vdihniti svež londonski zrak. V pristanišču je slišala zvoke kočij, ženske v dolgih oblekah so stale ob stojnicah in si ogledovale umetelno neuporabno robo. Hrzanje konj je bil prvi domači zvok v tem okolju, bučanje valov pa jo je spominjalo

na otok sredi 17. stoletja, pred skoraj 200 leti.

Stopila je na stopničke, ki so vodile na cesto. Vedela je, kam mora, kje je njeno stanovanje in kaj bo Merith skuhala za kosilo. Tako je bilo namreč že 20 let, Merith pa je v tem času rodila in vzgojila tri otroke. Oh, Merith! Njuna zgodba je zanimiva, spoznali sta se namreč v središču umetnosti in kulture, v Parizu. Merith ve za Lilith ter njene sposobnosti ter jo je sprejela prav takšno, kot je. Takoj sta postali prijateljici, saj ju je od nekdaj združevala ljubezen do umetnin, ki so jih s svojimi rokami ustvarjali slikarji, pesniki, kiparji. V hišo jo je Merith vedno spustila odprtih rok.

Lilith si je ogledovala svet okoli sebe, nekaj stvari se je spremenilo, moda je druga, zraslo pa je nekaj novih stavb. Dame v dolgih oblekah so se še vedno sprehajale in opravljale, Lilith pa se je nasmehnila in se nastavila sončnim žarkom. Namenila se je naravnost po cesti v središče Londona. Ljudje so jo čudno gledali, njena črna koža in mišičasta postava sta precej izstopali med suhimi, bledolličnimi dekleti, ki v življenju niso izkusila ničesar hujšega od skuštrane frizure in neobstoječih ličil. Vmes se je ustavila v pekarni, kjer jo je pek prijazno pozdravil in ji podal še toplo štruco kruha. Vzela je še nekaj mleka in se usedla na bližnjo klop. Celoten dan je bil lep, otožen in zaspan, zato se tudi Lilith ni nikamor mudilo. Odprla je vrečko s kruhom in odtrgala kos ter ga počasi dala v usta. Od mleka pa ni na koncu ostalo niti kapljice. Potem je lenobno vstala in se sprehodila po mestnem jedru, si ogledovala lepe kočije in močne može, ki so gradili, gradili in gradili. Pomislila

je, kakšno bo to okolje čez sto let. Razmišljala je o svoji negotovi prihodnosti in temačni preteklosti. Bo takrat sploh še živa? Bo mogla zavreči kožo te zamorke in si nadeti 'lepšo' in 'svetlejšo' postavo? Na to kožo se je navezala in pomislila, da bi jo lahko obdržala. Na besede je pomislila v narekovajih, saj ljudje zelo težko dojemajo, da kot črnka ni nič drugačna od drugih.

Naenkrat se je zaletela v mogočno postavo: »Oh, se opravičujem, spoštovana gospa! Nisem vas videl!« se je hitel opravičevati mlad moški s kratkimi, temnimi lasmi in v opravičilo dvignil klobuk. Lilith je le zmajala z glavo, češ, saj ni nič hudega, se zgodi. Še enkrat se ji je opravičujoče nasmehnil in s hitrim korakom stopil naprej. Lilith se je nasmehnila sama pri sebi in zavila v malo bolj zakonito ulico, kjer je svoj prostor pod soncem imela Merith. Za spremembo od drugih bogatih dam si ona ni želela ogromne vile z velikim vrtom, polnim dišečih rož, oh ne! Mertih si je s svojim bogastvom raje kupila majhno, skoraj podeželsko hiško in jo uredila po svoje, v njej pa gostila znane pisatelje in slikarje. Umetniki so tako vedno bivali v tej hiški, v njej pa je bilo toliko umetnin, da jih je bilo težko prešteti. Izmenjavali so se, prihajali so novi in odhajali stari.

Takoj ko je Lilith potrkala, ji je v objem skočila najmlajša Merithina hčerka Emily. Lilith je bila vesela, da jo vidi, in jo takoj vprašala po materi. Stopili sta v hišo, Lilith pa je tam pričakal topel in domač objem, ki je odlično odražal vzdušje hiše. Lilith je bila tako srečna, tako toplo ji je bilo pri srcu kot že dolgo ne. V upanju na nova spoznanja vprašala: »Koga imaš v hiši te dni?« Me-

ADIJO, OSNOVNA ŠOLA!

Junija so se poslovili od naše šole, zdaj pa hodijo po svojih poteh izven Poljan. Bili so prijetna in ustvarjalna generacija in upamo, da so našli nove izzive, da se uspešno soočajo z izzivi in da se lahko veselijo svojih uspehov.

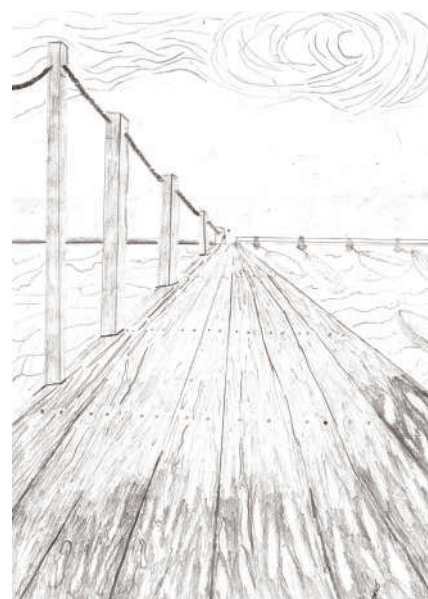
Generacija 2013-2022

Po Ivetu Šubicu Neža Strižnar, 9. a

Po Ivetu Šubicu Žana Eržen, 8. b

Lovro Kržišnik Dolenc, 8. b

rith ji je odgovorila: »Danes je na obisku nekdo iz srednje Evrope, znan slikar. Potuje po svetu in riše najzanimivejše ljudi, tako da mislim, da boš ti prava zanj.« Nasmehnila se je in Lilith si je zaželela, da bi bila res prava. Zaželela si je, da bi na tem svetu pustila vtis, pa čeprav le na sliki. Pokimala je Merith in rekla: »Prav zares.«

Iris Zver

ZAMORKA

(po motivu Antona Ažbeta: Zamorka)

Danes se mi odpira novo življenje, prihajam v svet, ki ga ne poznam, molila sem za to razsvetljenje, zapuščam kraj, ki je meni grozan.

Na ladjo bom stopila veliko, odpeljali me bodo v obljubljeni raj,

spoznala bom novo oliko, prišla bom v novi kraj.

Želim si, da me bodo sprejeli, mojo temno polt in temne oči, da me ne bodo v zanko ujeli ter ugotovili, da nisem njihove krvi.

Želim si živeti ugledno, brez preganjanja in grozot, vendar vem, da za vedno bom zamorka povsod.

Hana Debeljak

PRIPOVEDKA O POGUMNEM LOVCU

(po motivu Jurija Šubica: Pred lovom)

Daleč od obrobja gozda, globoko v goščavi, je stala skromna kočica. Bila je sta-

ra in majhna, a za gospoda, ki je živel v njej, je bila vse na svetu. Pomenila mu je spomin in neko stalnico v njegovem lovskem življenju. Rad je lovil in ob tem občutil moč, ki mu jo je dajala orožje. Imel je ostro oko in mirno mršavo roko. V svoji tišini se je zlil z gozdom in opazoval ta svoj mali raj v Poljanski dolini. Pa vendar je takrat v svetu divjala vojna. Vse fante so vpoklicali vanjo. Vlada-la je revščina, matere so bile zapuščene s kopico otrok. V vojaško službo je moral stopiti tudi lovec. Po dolgih letih lovljenja gozdne divjadi je na bojišču postal najboljši rekrut. V svoji moči in požrtvovalnosti je hitro napredoval in pove-ljeval enemu največjih bojev slovenskega ozemlja. Premagali so nasprotnike in se veselili zmage. A med vojaki je bil pripadnik sovražne strani. Na poti do zaklonišča je potuhnjeno sprožil puško in

s kroglo zadel lovca. Z enim samim strelom mu je vzel življenje in ga prikrajšal njegove največje zmage. V spomin nanj so vaščani v Poljanski dolini, kjer se v Soro steka Ločivnica, postavili fresko Poljanske vstaje. Še zdaj jo lahko v vsej njeni veličini vidimo postavljeno ob spomeniku padlih v vojni.

Brina Frlan, Simona Fojkar in Tadeja Kržišnik

KRHKOST ŽIVLJENJA

(po motivu Jurija Šubica: Pred lovom)

Prejšnji dan sem se odločil, da grem na lov. Zgodaj zjutraj me je s trkanjem na staro smreko za hišo zbudila žolna. Mojo sobo je razsvetlilo sonce. Stopil sem čez prag in ob pogledu na spokojno vas se mi je v srce naselil mir.

Premamil me je vonj po kavi, ki je prihajal iz kuhinje. Ko sem stopil tja, me je na mizi čakalo sveže mleko in žganci, zabeljeni z ocvirki, ter ženin ljubeči pogled. Skupaj sva sedla in pojedla. Nato sem se odpravil v kevder, s stene s tresočo roko vzel puško, jo očistil in pripravil za lov. Z zelo slabim občutkom sem se odpravil na pot.

Naenkrat sem v daljavi zaslišal glasen pok puške in ptice so se razletele ... Nato je zavladala neskončna tišina. Kljub vesti, ki mi je govorila, naj se vrnem domov, sem odšel pogledat, kaj se je zgodilo. Na jasi sem zagledal šibko in poškodovano srno. Hitro sem pristopil do nje, da bi ji pomagal, a bilo je prepozno. Z zadnjim pogledom na svet je še zadnjič spustila veke na svoje oči in mirno umrla.

Ta dogodek mi je strl srce. Prešinila me je misel, kako je življenje krhko in da lahko v vsakem trenutku visi na nitki. Takrat sem se odločil, da ne bom nikoli več prijel za orožje.

Mojca Krajnik, Manca Dolenc, Lana Stanonik in Nina Jereb

KRIVDA

(po motivu Jurija Šubica: Pred lovom)

Spet pomladno jutro. Rutina se utirja. Pravijo, da je rutina dobra, pravijo, da je rutina zdrava, vendar v tem trenut-

ku, tem temačnem trenutku, tega res ne vem. Moram iti. Moram! To je moje preživetje, preživetje mojih otrok! Tako živim že od malega, ko me je še oče učil. Takrat sem bil še vesel, ampak veselje ne živi dolgo, kajti veselje je lepo in vsega lepega je enkrat konec. To je prekletstvo zemlje, prekletstvo sveta!

Spomnim se tistega jutra, enak kot današnji. Videl sem lice svojega očeta. Kako staro je bilo, kako utrujeno. Pod njim pa nasmeh, kot da ne vidi, kaj se z nami dogaja. Obdal me je občutek miru, kot da se lahko naslonim nanj. Takrat še nisem vedel, kako usoden bo ta dan. Pravim vam, da nisem kriv! Mislil sem, da je srnjad. Pravim vam, da nisem kriv! Bil sem mlad. A krogla se je odločila, da prileti v srce dobrega človeka.

Panika me zgrabi, kot da se mi je hudič v srce ugreznil. Kakšna kazen čaka človeka, ki je ubil svojega lastnega očeta? Vedel sem, kaj sem storil, pa sem se skušnjavai vdal, ga zakopal in odšel domov. Materi nisem mogel pogledati v oči. Rekel sem, da ga je zverina, in nato hladno odšel v kamro. Mati pa se obrne proti meni, me pogleda v oči in potoči eno samo solzo.

Vsakič, ko tukaj stojim, se spomnim ... Srce me zaboli, ko se spomnim tega dne. A moram spet na pot, na lov? Spet in spet ta rutina, ki me ubija. Vsak dan ponovno in ponovno trpim zaradi tistega dne ... Tako je življenje, življenje človeka, ki je ubil lastnega očeta.

Sara Robba

Letošnji mednarodni likovni natečaj »Plakat miru« v lokalnem okolju, ki ga vsako leto sponzorirajo Lions klubi s celega sveta, so poimenovali "Lead with Compassion" – Naj nas vodi sočutje. Namen natečaja je bil spodbuditi otroke k življenju v druge, širitvi miru in razumevanja. Pod pokroviteljstvom LK Škofja Loka je sodelovalo pet osnovnih šol, in sicer: OŠ Ivana Groharja, OŠ Cvetka Golarja, OŠ Škofja Loka-Mesto, OŠ Poljane in OŠ Železniki. Komisija je izbrala pet plakatov, med katerimi je tudi izdelek naše učenke Ajde Stanonik. Učenci so s svojim ustvarjanjem pokazali, da razumejo sočutje in celotno sporočilo natečaja.

Ajda Stanonik

Angelika Strel

Hana Gornik

Liza Strel

Neja Pelko

Nik Krpič

Taja Mrak

Tek podnebnih sprememb

Vrtec Agata Poljane

Spoštovani!

Januarja 2022 smo v vrtcu Agata Poljane začeli pisati novo zgodbo, saj smo odprli nov prizidek vrtca s šestimi sodobno opremljenimi in svetlimi igralnicami. Konec decembra 2021 smo pridobili uporabno dovoljenje za nov prizidek vrtca in otroci iz enote Poljane 59 so se lahko preselili v matični vrtec. V novi prizidek sta se preselili tudi dve skupini iz starega dela vrtca. Velike igralnice z veliko svetlobe, nova oprema, ležalniki, mize, stolčki in nove igrače so pričakali malčke. Vsega so se otroci in strokovne delavke zelo razveselili, se nanje hitro navadili in v njih se vsi skupaj odlično počutijo. Dobili smo dve igrišči z raznolikimi igrali za vse starosti otrok, zbornico za strokovne delavke, dva kabineta, sodobno pralnico in prostor za hišnika.

Še vedno je bil prisoten koronavirus in z njim povezane karantene in izolacije otrok in strokovnih delavk. Prav zaradi tega so otroci vsak dan, ne glede na vreme, bivali zunaj na svežem zraku, kar je bila rdeča nit našega vrtca celo šolsko leto.

Tako kot vsa Poljanska dolina, smo se tudi v vrtcu Agata veselili uspehov naših odličnih olimpijcev. Ti so nas tako navdušili, da smo v mesecu februarju izvedli nekaj otrokom zelo zanimivih zimskih športnih dejavnosti. Za zaključek smo dodali še piko na i – organizirali in sodelovali smo na vrtčevski olimpijadi. Poleg kulture, ki je v mesecu februarju že stalnica, so skupine prvega starostnega obdobja ne-

kaj časa namenile tudi zaljubljenim. Valentinovo so zaznamovali z rdečo barvo, barvo ljubezni in srca. Otroci so na ta dan prišli v vrtec oblečeni v rdeča oblačila, ki so jih z veseljem pokazali v jutranjem krogu. Vzgojiteljice so po skupinah pripravile igrače za igro, ki so bile obarvane rdečo.

V prvi pomladni mesec smo vstopili s pustnimi norčijami, ki preganjajo zimo. Otroci iz starejših skupin so se zbrali na novem parkirišču pod vrtcem in se predstavili ob pustni glasbi. Vesele, pisane in glasne maskare so zaplesale. Odpravili smo se na pustno povorko skozi Poljane in označili pomlad! Že je bilo tu gregorjevo. Prebrali smo pismo, ki so nam ga poslali ptički, in se odpravili na raziskovalni sprehod proti Dobju. Otroci so sledili navodilom in navdušeno iskali naloge ter uspešno reševali gibalne in slikovne uganke ter našli darilo, ki so nam ga pustili ptički na drevesu. Organistka Marija nam je pripravila orgelski koncert, s katerim nas je popeljala v svet orgelske glasbe, kjer je povezala trenutni postni čas, počastila materinski dan, z nepozabno *Ave Marijo* in skladbo iz filma *Moje pesmi, moje sanje*. Za konec smo vsi skupaj, ob orgelski spremljavi seveda, zapeli *Mi se imamo radi*. Še vedno pa ni bilo druženja s starši, zato so staršem vzgojiteljice pripravile videoposnetek, na katerem so se predstavile prav vse skupine.

19. april je bil dan, ko smo še uradno odprli vrtec. Najstarejši skupini otrok in pevski zbor iz osnovne šole Polja-

ne so pripravili prijeten program. Takratna šolska ministrica Simona Kustec, župan Milan Čadež in ravnateljica Metka Debeljak so prerezali trak in gostje so si lahko ogledali nove prostore vrtca. V mesecu aprilu smo obeležili dan mladinske književnosti, svetovni dan zemlje in zbirali odpadni papir. Vzgojiteljici Špela Dolinar in Helena Oblak sta izvajali dejavnosti Varni brez nasilja v skupinah najstarejših otrok, v okviru projekta NEON.

V mesecu maju smo po dveletnem premoru izvedli Simbiozo giba. Otroci so se na skupnih pohodih in na gibalnih uricah družili s starimi starši. Tudi učenci osnovne šole so nam pripravili »gibalnice« v telovadnici, v katerih so otroci zelo uživali in se dobro razgibali. Otroci iz skupine Sovice, ki so sodelovali v natečaju To sem jaz, so se razveselili glavne nagrade – kipeca Anica. Starejše skupine so zasajale gredice ob igrišču nad vrtcem. Nekatere skupine so posadile zelišča, druge medovite rastline, jagode, ali pa so pri zasaditvi gredice zaprosili starše za sadike rastlin, ki so jim doma ostale in bi jih zavrgli. Predšolski otroci so zadnji teden v maju že tradicionalno odšli na letovanje v Pacug, kjer so jih čisto pravi gusarji naučili gusarsko pesem in ples. Z različnimi nalogami so poiskali gusarski zaklad in ob gusarski zaobljubi postali gusarji. Raziskovali so obalo, se igrali ob vodi in v vodi, se do Pirana zapeljali z ladjico, si ogledali akvarij in se posladkali s sladoledom. Za pravo presenečenje so

Pande na novem igrišču

Vrtčevska olimpijada

poskrbeli delfini, ki so uprizorili kratko predstavo.

V mesecu juniju smo skupaj z osnovno šolo sodelovali v dobrodelni akciji Deželak – junak. Otroci in odrasli smo zbirali sredstva za počitnice otrok in Mihu Deželaku, ki se je s svojo ekipo Radia 1 ustavil pred našim vrtcem, podarili zbrana sredstva. Najstarejši dve skupini Čebele in Sovice sta ob zaključku projekta Turizmu pomaga lastna glava – Voda in zdravilni turizem pripravili razstavo. Pri odprtju so bili prisotni njihovi starši. Zanimivo razstavo so si ogledale vse skupine otrok. Sredi meseca so na tabor na kmetiji pri Ožbet odšli štiri- in petletni otroci. Seznanili so se z življenjem na kmetiji, spoznavali kmečka opravila, skrbeli za domače živali in spekli vsak svoj hlebec. V tem mesecu je potekalo fotografiranje skupin za celoten vrtec. Med poletnimi počitnicami je vrtec deloval okrnjeno, saj so otroci, starši in strokovne delavke odhajali na zasluženi dopust.

Mesec september je uvajalni mesec. Novosprejeti otroci so se navajali na življenje v vrtcu. Vsi ostali otroci pa so spoznavali nove igralnice, igrače, svoje nove vzgojiteljice ali prijatelje. Najstarejši otroci so se v veliki telovadnici spoznali s prvimi koraki v plezanju, alpinizmu. Predstavilo se jim je Plezalno društvo Cempin. Vsi otroci drugega starostnega obdobja so obiskali živalski vrt v Ljubljani. Prvi teden v oktobru je teden otroka. Tokrat je potekal pod sloganom »Skupaj se imamo dobro«. Prav vse strokovne delavke so se potrudile, da je bil teden res namenjen otrokom in igri, da so se vsi sku-

paj imeli dobro. V tem času so starejši otroci odšli v adrenalinski park na Starem vrhu, kjer so premagovali različne ovire. Učitelji in učenci Glasbene šole Škofja Loka so nam polepšali dopoldne, ko so predšolskim otrokom predstavili različna glasbila in baletni ples. Otroci so prisluhnili zvokom flavte, saksofona, citer, klavirja, violine, harmonike in violončela, predvsem deklice pa sta očarali mladi baletki. Za konec so otroci ob spremljavi vseh glasbil zapeli pesmico *Kostanjček zaspanček*. Na parkirišču pod vrtcem so gasilci na ogled postavili gasilski tovarnjak. Otroci so si ga pozorno ogledali, spoznavali različna orodja in pripomočke, pomerili čelade, preizkusili nosila in si ogledali utripajoče luči ter poslušali sireno. Otroci so lahko z ročno brizgalno ciljali tarčo. Tudi naš vrtec se je pridružil globalni akciji, ki je hkrati najdaljša in najbolj množična podnebna iniciativa na svetu Čas se izTEKa – Running out of Time. V akciji so sodelovale tri skupine vrtca: Pande, Žirafe in Mavrice. Otroci so bili vključeni v pripravo in izvedbo teka. Ker vsak kilometer šteje, so h globalnemu teku skupno prispevali 3 km in 150 m. Dejavno sodelujemo s knjižnico Ivana Tavčarja Škofja Loka, enota Poljane. Mlajši otroci so pravljčno urico imeli v vrtcu, starejše skupine pa so se odpravile v knjižnico.

Tretji petek v novembru smo obeležili dan slovenske hrane. Glavni namen dneva slovenske hrane je podpora slovenskim pridelovalcem in predelovalcem hrane ter spodbujanje samooskrbe s kakovostno hrano iz lokalnega okolja. Osrednji dogodek dneva slo-

venske hrane pa je tradicionalni slovenski zajtrk. Skupine so več časa namenile povezovanju branja in gibanja, ki je prednostna naloga celotnega vrtca. Poslušali so različne zvrsti glasbe, glasbene pravljičice, igrali na male ritmične in lastne instrumente in sodelovali v glasbeno didaktičnih igrah.

Tukaj je december. Prvi dan je bilo veselo na Dobrodelnem sejmu, na katerem zbiramo sredstva za sklad šole in vrtca. Postavili smo smrečico in jo okrasili z okraski, ki so jih izdelali otroci sami ali s pomočjo vzgojiteljic. Strokovne delavke za otroke so pripravile predstavo in obiskali so nas dobri možje. V zraku je bilo čutiti čarobnost in pravljčičnost. Za konec z vami delim še misel avtorice Paerl S. Buck.

Pri otrocih ni majhnih korakov. Vse, kar storijo in naredijo, so velike stvari. Predvsem srca imajo večja kot mi – odrasli.

Vanje spravijo vse, kar vidijo, in vse, česar se zavedajo – tudi majhen kamenček, ki so ga opazili na cesti, listek z drevesa, poljubček – kar tako, mravljičico ali črčička, predvsem pa vse ljudi, ki so okoli njih ...

Zato vam na pragu leta 2023 želim, da bi ohranili v sebi čim več otroškosti, mir v duši, zdravje v telesu, ljubezen v srcu in da bi s krajem še naprej dobro sodelovali.

Jožica Maček,
pomočnica ravnateljice

Novoletni strip

Vaščan, glasilo Krajevne skupnosti Poljane. Naklada 860 izvodov. Uredniški odbor: Jerneja Bonča (urednica), Anton Debeljak, Bernarda Jesenko Filipič, Bernarda Pintar, Aleš Šubic, Jaka Šubic, Mateja Tušek. Fotografija na naslovnici (vir: VIIAS, arhitekturno projektiranje, d.o.o.) in izbor fotografij: Jaka Šubic. Lektoriranje: Tina Benedičič. Oblikovanje in grafična priprava: Studio Mazzini, d. o. o. Tisk: Pro Grafika, d. o. o., 2022.